

DE OORLOG, 18 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27820]

[Vrijdag 18 September 1914]

Inhoudsopgave 18 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27820]	1
DE OORLOG	3
Op het Westelijk oorlogstooneel.	3
De strijd in Noord-Frankrijk.	3
Fransch communiqué.	4
Een Duitsch militair over den toestand.	4
Het leger in marteling.	4
Verhalen van gewonden.	5
Aanval op Dendermonde.	5
BELGIË.	6
Beveiliging van kunstschaten.	6
Moratorium in België.	6
In Henegouwen en Noord-Frankrijk.	6
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	8
Servië en Oostenrijk.	8
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	9
Russische inlichting.	9
Oostenrijksche reserve.	9
De Oostenrijksche aftocht.	9
De slag in Oost-Pruisen.	9
Op Zee.	11
Aanvulling van de Deutsche marine.	11
Schieten op drenkelingen.	12
ENGELAND.	12
Kitchener in het Hoogerhuis.	12
Kitchener's leger.	12
Officieele tegenspraak.	13
De Z.-Afrikaansche Unie en de oorlog.	13
DUITSCHLAND.	13
Overzicht van den toestand.	13
Duitsch vertrouwen.	13
Een verklaring.	14
De Deutsche luchtvloot.	14
Vredeseischen.	14
Krijgsgevangenen.	14
Sociaal-democraten in het leger.	14
Prins Friedrich Karl van Hessen gewond.	14
In de Berlijnsche ziekenhuizen.	14
FRANKRIJK.	15
Bankveiligheid.	15
Generaal Joffre.	15
De groote verantwoordelijkheid.	15
De Deutsche massaformatie.	15
Op zijn terrein.	15
OOSTENRIJK.	16
Agitatie te Weenen.	16
ITALIË.	16
De houding van Italië.	16
Italië gereed.	16
SERVIË.	16
Servische versterking.	16
Cholera te Nisj.	16
TELEGRAMMEN.	16
In Albanië.	16
Laatste Berichten.	16
Om en bij den strijd. II.	16
ENGELAND.	18
D. Wolffsohn.	18
Thee- en rubber voorraden in Engeland.	18
Fransche koersen.	18

Naspeuringen van Paul Theelen: 18 september 1914

Katoen.	18
Uit de Vereenigde Staten.	19
Het proces tegen de American Can Company.	19
Buitenlandsche Handelscijfers.	19
Uit Argentinië.	19
Nationale Schuld van Argentinië.	19
Nederland en de Oorlog.	19
De "Rijndam" opgebracht.	19
De suikerhandel.	19
De regeering en de suikerprijzen.	20
Militair Geneeskundige Oefening.	20
Suikerbieten en Oorlog.	20
Bagage uit Parijs.	21
De Nederlandsche ambulance te Brussel.	21
Wollen dekens voor de vluchtelingen.	21
Sport en lichamelijke opvoeding voor onze soldaten.	21
Brieven voor krijgsgevangenen en geïnterneerden in het buitenland.	22
Engelsche mail naar Sumatra.	22
LANDBOUW.	23
Vrije invoer van vee in Frankrijk.	23
Het eenige redmiddel.	23
Een Europeesche Statenbond.	23
Waarom steun aan uitgeweken Belgen en niet aan uitgeweken Nederlanders?	24
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27820]	24
DE OORLOG	24
De algemeene toestand.	24
Op het Westelijk oorlogstooneel.	25
Een rapport van French.	25
Fransche berichten.	25
Een gestoorde feestviering.	25
De Duitsche lezing.	26
Bij de kaart.	26
Om en bij den strijd. III.	26
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	28
De terugtocht der Russen in Oost-Pruisen.	28
Duitsche en Oostenrijksche soldaten.	28
Russen en Oostenrijkers.	28
De Oostenrijksche terugtocht op Krakau.	28
Op Zee.	29
Schip gezonken.	29
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	29
Semlin door de Serviërs ontruimd.	29
ENGELAND.	29
In Z.-Afrika.	29
Nog eens dum-dums.	29
Beweging in Arabië.	29
Uit de voorgeschiedenis van den oorlog.	29
DUITSCHLAND.	30
Een der socialisten in het leger.	30
Duitsche handel en nijverheid.	30
Engelsche berichten.	31
FRANKRIJK.	31
De toestand in Parijs.	31
Generaal Smith-Borrien. De Britsche troepen in actie.	32
De strijd om rivierovergangen.	33
Tegen de "bootafhouders".	33
De neutrale staten.	33
BELGIË.	33
Te Mechelen en omstreken.	33
Mechelen.	35
Niet doodgeschoten.	35
Koning Albert en Koning Georges.	36
België en Engeland.	36
De toestand te Leuven.	36
ITALIË.	36
De houding van Italië.	36

Geen Italiaansche troepen te Valona.	36
BALKAN-STATEN.	36
Bulgarije en Rusland.	36
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	37
Geen vredesplannen.	37
ROEMENIË.	37
Een besluit van de Roemeensche conservatieve partij.	37
TURKIJE.	37
Verhooging der invoerrechten.	37
SPANJE.	37
Lerroux' radicalen en de oorlog.	37
ZUID-AFRIKA.	39
Generaal Beyers en generaal De la Rey.	39
VEREENIGDE STATEN.	39
Een ontwijkend antwoord.	39
Een hospitaalschip.	39
TELEGRAMMEN.	39
Ter dood gebracht.	39
BINNENLAND.	39
De Fransche gezant.	39
Gemengde berichten.	40
Zonderling Nederlandsch.	40
Van den Berghs Margarineges te Cleve.	40
Tin.	40
Nederland en de Oorlog.	40
De nieuwe beurswet.	40
ONDER DE STREEP.	41
Bij den weg.	41
Huisvesting van vluchtelingen.	42
Tentoonstelling uitgesteld.	42
Het Engelsche Roode Kruis.	42
Pour les blessés Français!	42
Een eigenaardige passagier.	43
Posterijen en Telegrafie.	43
Engelsche oorlogsleeningen.	43
De Duitsche Oorlogsleening.	43
Het Zweedsche tabaks-monopolie.	43
Uit de Vereenigde Staten.	43
Uit de Duitsche Industrie.	44

5

EDITIE VAN 2 UUR.

OCHTENDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

10

DE OORLOG

Kitchener over de Engelsche legermacht. — Diverse lezingen van den toestand in Frankrijk. — Duitse aanval op Dendermonde. — Beveiliging van kunstschaten in België. — Correspondenties van het oorlogsterrein.

15

Op het Westelijk oorlogstooneel.

De strijd in Noord-Frankrijk.

Uit Berlijn wordt ons gemeld: In den nacht van 16 September beproefden de Franschen, niettegenstaande den sterken regen, eenige kleine vorderingen te maken, zij slaagden daarin echter niet. Daarentegen gelukte het de Duitsche cavalerie op den uiterste rechtervleugel door onverwacht fel optreden een wagenpark en munitie-colonnes der verbonden legers af te snijden en mede te voeren. In het midden der gevechtlinie, die sedert eenige dagen aan Duitsche zijde belangrijk versterkt is, golft de strijd heen en weer. Bij Verdun werden een aantal buitenforten bijna geheel in elkaar geschoten. Men wacht elk oogenblik de capitulatie. Het slechte weder vertraagt de ontwikkeling van de Duitsche opmarsch. De Fransche troepen zijn door de geforceerde marschen uitgeput en worden geteisterd door ziekte. Duitsche vliegers hebben 16 September over Parijs bommen uitgeworpen, die groote schade aanrichtten. Zij werden met Fransche mitrailleuses beschoten doch kwamen ongedeerd terug.

30

Fransch communiqué.

PARIJS, 17 Sept. (Reuter.) Communiqué van 3 uur nam. Op onze linkerzijde, houdt de tegenstand van den vijand op de hoogten aan de Aisne aan, schoon op enkele punten een lichte inzinking valt te bemerken. In het centrum is de situatie ongewijzigd.
35 Tusschen Argonne en de Maas verschanst de vijand zich op de hoogte van Montfaucon. In Woëvro (het landschap rechts van de Maas) hebben wij aanraking gekregen met verschillende vijandelijke detachementen tusschen Etain en Thiancourt. Aan den rechtervleugel: Lotharingen en de Vogezen geenerlei verandering. Samenvattend: de slag wordt voortgezet over het geheele front tusschen De Oise en de Maas. De
40 Duitschers nemen defensieve stellingen in met zwaar geschut. Onze voortgang kan slechts langzaam zijn, maar de offensieve geest verlevendigt onze troepen, die blijk geven van kracht en vuur. Zij slaan de tegenaanvallen die de vijand dag en nacht beproeft af.

45 **Een Duitsch militair over den toestand.**

BERLIJN, 17 September. (Eigen bericht.) Majoor Morath, militair modewerker van het "Berl. Tagebl." schrijft: "Evenals onze bondgenooten in Galicië hebben wij ons op het oogenblik in Frankrijk te verdedigen langs een linie van ongeveer 200 K.M. Daar wij
50 verweerd zijn door de snelle overwinningen in de eerste weken, begrijpen velen niet goed, dat onder zekere omstandigheden de verdediging even zoo gerechtvaardigd is al de aanval. Wij hebben slechts weinig vernomen omtrent den algemeenen toestand, er zijn echter reeds tusschentijdsche successen te vermelden geweest, als het afslaan van aanvallen der Fransche en het slagen van tegenaanvallen van onze zijde. Twee dingen zijn echter tot dusverre aan het Fransche oppercommando nog niet gelukt: 1o.
55 De insluiting van onzen achteruittrekkenden rechtervleugel en 2o. door ons front te breken. Dat wij onze oorspronkelijke posities tusschen Parijs en Verdun om strategische redenen hebben verlaten is op zichzelf niets ergs. In een strijd, die vele dagen aanhoudt, wisselen terreinwinnen en terreinverliezen elkander af. Het komt echter alleen aan op het eindresultaat. Zoolang de slag nog onbeslist is en de
60 mogelijkheid van aankomst van nieuwe strijdkrachten steeds groot er wordt, terwijl de tegenstander zich door voortdurende aanvallen uitput zijn de kansen voor de Duitsche legers beter dan voor de Fransche.

Het leger in marteling.

65 De correspondent van de *Times* zendt uit de omgeving van Melun d.d. 13 September nadere bijzonderheden over den Duitschen terugtocht: "Er waait een orkaan. De regen valt in stroomen, regen die de wegen geeselt en diepe sporen er in nalaat. Over de sombere velden jagen zware wolken, de mist hangt in de toppen der boomen. De beekjes
70 langs den weg zijn tot kleine stroompjes gezwollen, de meertjes zijn watervallen geworden; en hoewel de aarde geroosterd was in de jongste dagen van tropische hitte, is alles nu doorweekt. De groote meren stroomen troebel, wild tusschen de oevers. Dat is het Frankrijk van den grooten terugtocht – een Frankrijk zoo onderscheiden van het lachende land van de vorige week als maar met mogelijkheid is te verbeelden. Toen was alles rustig en aanlokkend. De "veroverende" benden van den Duitschen Keizer trokken
75 over de wegen, hard en gelijk voor de wielen van hun transportwagens; de groote belegeringskanonnen met hun groote bespanningen rolden snel voorbij de mooie velden; de hoeven der paarden weerklonken op den vasten weg. Kunt gij u nu die wagens voorstellen zooals mij thans hun toestand is geschilderd? De groote wielen gaan niet meer over gelijke wegen. De wegen zijn nu tot rivierovergangen geworden. De wielen
80 zinken weg in de diepe wagensporen en de oververmoeide trekdieren moeten hun uiterste krachten inspannen. De begeleiders schreeuwen en gebruiken onbarmhartig de zweep. De groote dieren steigeren en worstelen in heldhaftige poging, maar de wielen zinken dieper. De groote kanonnen slingeren en zwaaien. Een ruiter nadert: "Gauw, gauw, de Engelschen komen!" Weer dalen de natte zwepen neer. Weer die vreeselijke spanning der trektouwen! Tevergeefs; de wielen zitten vast. Soldaten snijden de touwen door. De
85 bevrijde paarden rennen weg. De terugtocht gaat langzaam voort in de duisternis – een eindelooze stroom, vermoeid, afgemat, hongerig, zonder munitie; en in de verte vertelt het geluid der kanonnen van den slag die steeds voortduurt waar men maar waagt stand te houden – en zoo alweer een kanon voor de bondgenooten, alweer een
90 zandkorrel in den zandlooper van het lot gevallen. Dat is het drama op een der ontelbare wegen leidende naar het noordoosten van het gebied van de Marne. Ga terug over het bruine veld, en ge ontmoet een troep Engelsche ruitery. Zij komen met een afdeeling van den vijand – een cavalerie-afdeeling vluchtende in het donker. Boven de wolken, die zich van tijd tot tijd openen, schijnt
95 flauw de maan – juist genoeg licht gevend om de omtrekken te onderscheiden. Een oogenblik en alles is voorbij. De terugtocht gaat voort in den nacht. Maar denk nu

100 eens verder. Geloof – en het is een goed geloof, dat de zonnige uren die hem naar het
zuiden lokten, noodzakelijk kwamen voor den donkeren tijd die zijn terugtrekkende
beweging vergezelt. Verbeeld u de uitgestrekte vlakten tusschen de groote rivieren en
de rivieren gezwollen tusschen de oevers – de rivieren die overgetrokken moeten
worden, terwijl er geen bruggen zijn en terwijl de kanonnen van den vijand op de
hoogten elken overtocht beheerschen. Men zou medelijden kunnen gevoelen met dit leger
in marteling, indien er niet de rookende ruïnen waren van honderden dorpen, die
steeds weer tot krachtige vervolging aanzetten.

105

Verhalen van gewonden.

Ik heb in Orleans een hospitaal bezocht, vol gewonden. Ik heb er dingen gezien, te
vreeselijk om na te vertellen. En moedige daden heb ik gezien van de verpleegsters,
daden, welke niet genoeg geprezen kunnen worden. Ik heb gereisd door donkere
110 bosschen, waar bivakken waren opgeslagen en daar zag ik verschrikte, hongerige
vrouwen die met hun kinderen over de wegen liepen, alsof ze door een onzichtbaar
schrikbeeld werden voortgedreven. Ik heb een soldaat gesproken, die, gewond, van een
vervolging was teruggekeerd. "De Duitschers", vertelde hij, "vluchtten in
wanordelijke haast. Stel u een weg voor, bezaaid met patronengordels, machinegeweren,
115 kilometers ver. Ik zag wapens en uitrustingsstukken van allerlei soort Duitschland
heeft, op deze wegen veel dood en gelaten. 's Nachts is het een vreeselijke aanblik.
Daar liggen, langs de wegen, de honderden lijken opgestapeld, wijs alle gelegenheid
ontbrak die lijken te begraven. Er waren immers geen handen om die menschelijke
overblijfselen op te ruimen. En boven deze doodenvelden vlogen de doodenvogels:
120 zwermen kraaien, als onheilspellende voortekenen. Hyena's van het slagveld slopen
rond en ik heb gehoord van gruwelijke beroovingen. Doktoren en verpleegsters waren
den ganschen dag bezig deze ongelukkige onderdanen van drie Mogendheden bij te staan.
Er was geen onderscheid tusschen Duitschers, Franschen en Engelschen. Op bossen
stroom, in afwachting van de ambulancewagens, lagen de gewonden. Duizenden gewonden
125 heb ik gezien, doch geen kreet van pijn, geen smarteklacht werd gehoord. Het is
vreeselijk voor een regiment reservisten om langs deze ellende te moeten trekken.
Huisvaders zijn er onder, honderden in aantal. Ziet, hoe ze uit den zak van hun
uniformjas het portret van hunne dier baren te voorschijn halen. Ik zag honderden
kinderportretjes en schreiende reservisten, die deze portretjes mij toonden, te
130 midden van deze oorlogsverschrikking.

De terugtocht der Duitschers is begonnen. Heele treinladingen Fransche en Britsche
troepen worden naar de zwakke punten van den terugtrekkenden vijand gezonden. Het
netwerk van spoorwegen is in het voordeel van de geallieerden, die dit
gevechtsterrein hebben gekozen. Het centrum van deze spoorwegen is Parijs. Men is in
135 staat, zoo vlug mogelijk troepen op den vijand te werpen op elk punt, waar dit nodig
blijkt. Voedsel en munitie kunnen het leger gemakkelijk bereiken. De Duitschers
echter zijn ver van hun basis verwijderd. Ik zag treinen vol met kanonnen en
pontonbruggen. Op dit oogenblik trekt ongetwijfeld het leger der geallieerden over de
rivier met behulp van deze pontonbruggen en onder dekking der kanonnen om den vijand
140 schaakmat te zetten. Dan zag ik treinen, versierd met bloemen. Fransche treinen vol
bloemen; kransen van rozen en chrysanthen hingen aan de portierknoppen; bouqetten
waren ter weerszijden van de locomotief aangebracht. Heele tuinen waren geplunderd om
de treinen een vroolijk aanzien te geven. In een anderen langen trein zag ik de in
khaki-uniform gestoken Britsche troepen. De militairen zongen populaire vaderlandsche
145 liedjes en ik hoorde boven alles uit: It 's a long, long way to Tipperary...

Aanval op Dendermonde.

150 ANTWERPEN, 17 Sept. (Eigen bericht.) Donderdag heeft een Duitse legermacht, 7000 à
8000 man sterk, opnieuw Dendermonde gebombardeerd, blijkbaar met het doel de stad
terug te bezetten en het Belgische veldleger in zuidwestelijke richting van de
verbindingslijn der Duitschers af te trekken. De Belgen trokken tegen den vijand op,
die voor een krachtigen stormaanval week, na zware verliezen te hebben geleden.
Officieel wordt Donderdag 10 u. 's avonds gemeld: Gisteravond zijn de Duitse
155 troepen uit Brussel naar Dendermonde teruggekomen. Een ononderbroken kanonnade heeft
tijdens den nacht plaats gehad. Vandaag werd een artilleriegevecht geleverd tusschen
die troepen en Belgen, die den uitweg Noordwaarts van de localiteit verdedigen. De
Duitse infanterie, gekomen voor de door de Belgen vernielde brug, werd ontvangen
door heftig vuur uit mitrailleuzen en trok in wanorde in de stad terug. De poging
werd niet hernieuwd. Elders heeft geen noemenswaard incident plaats gehad.

160

BELGIË.

Beveiliging van kunstschaten.

BERLIJN, 17 Sept. (W. B.) De chef van bestuur bij den gouverneur-generaal van België heeft in overleg met het ministerie van binnenlandsche zaken maatregelen genomen tot
165 bescherming der kunstschaten in België. Daar militaire bewaking van musea
betrekkelijk gemakkelijk valt, hebben de maatregelen hoofdzakelijk ten doel de
beveiliging der talrijke kunstwerken in kerken, raadhuizen, enz. Belast met het
ontwerpen dezer maatregelen, is de directeur van het kunstnijverheidsmuseum te
170 Berlijn Falke, een de beste kenners van Vlaamsche kunst, bij het civiel bestuur in
België ingedeeld. Het ligt in de bedoeling ook nog andere deskundigen aan te stellen.
(De maatregel komt wat laat. Doch wanneer hij zijn doel vervult, het Belgisch
kunstbezit, dat niet alleen in de musea, raadhuizen, kerken enz. is geborgen, maar
voor een niet gering doel in dergelijke gebouwen zelf bestaat, tegen oorlogsgeweld te
175 beveiligen, zal de geheele beschaafde wereld zich verheugen. Leuven wordt er niet
mede gered; doch het is een geruststellende gedachte over Brugge, Gent, Yperen enz.
een deskundige waakzaam te weten. Red. *H.blad.*)

Moratorium in België.

BRUSSEL, 17 Sept. (W. B.) Het door de Belgische regeering afgekondigde, heden
180 aflopende moratorium is door den gouverneur-generaal van het door Duitschland
bezette deel van België voorloopig tot 30 September verlengd.

In Henegouwen en Noord-Frankrijk.

(Van een Maastrichtenaar). Ik kom zoeven terug van een autotocht door een goed deel
185 van België. We waren met z'n drieën, allen medewerkers van "Het Handelsblad", en
waarvan een zich verdienstelijk gemaakt heeft door onze auto langs somwijlen
onmogelijke wegen over Luik, Namen, Charleroi, naar Maubeuge te rijden en verder
terug over Mons (Bergen), Brussel, Wavre en Tongeren naar Maastricht. De
bijzonderheden van dezen tocht zullen mijn collega's, die hedenavond in Tongeren
190 bleven, mededeelen, mijn taak is u iets te vertellen omtrent de nijverheidsplaatsen
en over de toestanden, welke in de bereisde streken van België op economisch gebied
thans bestaan. Van Luik en n[N]amen is niets nieuws te melden: ik vond er alles als
verleden week, terwijl de streek tusschen Namen en Charleroi, voorzover ik ze gezien
heb, weinig geleden heeft, behalve dan het dorp Tammès, waarvan ik reeds vermeldde,
195 dat er een honderdtal huizen verbrand en een tachtigtal personen gefusilleerd zijn.
Toen Charleroi met zijn talrijke omliggende plaatsen voor ons oog opdoemde, kreeg ik
het benauwd! Hier toch is in de omstreken gevochten, de arbeiders in de Borinage
hebben warm bloed, wat zouden we hier vinden? Daar ik absoluut juiste gegevens
wenschte te hebben – want die van het publiek zijn zeer onbetrouwbaar – vervoegde ik
200 me ten stadhuize, waar mij werd medegedeeld, dat er te Charleroi 210 huizen verbrand
zijn, meest alle langs de Boulevard Audent en de Boulevard du Grand Central, beide
gelegen in de voorname en deftige buurt, en bewoond door renteniers en rijke
kooplieden. Ook het Quartier du Nord heeft geleden.

In Charleroi is weinig of niet gevochten: Vrijdag 21 Augustus kwam er een patrouille
205 Duitse cavalerie de stad binnenrijden, waar zij werd verrast door een Fransche
afdeeling in de Rue du pont neuf; twee ulanen werden gedood, verschillende gewond,
terwijl de overige ontvloden. Ook de Franschen hadden bij dit korte gevecht een
aantal gewonden. Dit was het eenige gevecht, dat in de eigenlijke stad heeft plaats
gevonden. Den daarop volgenden dag trokken Fransche troepen van het naburige
210 Gosselies al vechtende door de straten der voorsteden terug. Behalve drie granaten,
die over de stad vlogen, hadden de inwoners van Charleroi zelf hoegenaamd geen last
van het gevecht, toen de Duitse troepen over de brug over het viaduct de stad
binnentrokken. Zij dreven een groot aantal burgers voor zich uit, waarbij een
wethouder van de gemeente Emfremy, Jules Haussière genaamd. Vóór de stad hadden zij
215 een korte schermutseling gehad met de Fransche achterhoede waarbij onder meer 25
burgers gedood werden. De Franschen trokken terug over Mont sur Marchienne en
Marcinelle, zoodat geen Franschman meer in Charleroi aanwezig was, toen de Duitschers
de Boulevards oprukten en zich daar verschansten, alsof zij den vijand verwachtten.
Machinegeweren werden opgesteld, onder andere een paar in de Rue du Gouvernement, en
220 gericht op het gemeentehuis: vervolgens tirailleursliniën gevormd, terwijl andere
afdeelingen zich in de boschjes van het stadspark verscholen. Geen schot was in
Charleroi gevallen (volgens het getuigenis van een der eerste magistratspersonen der
stad), toen de Duitse troepen gaten begonnen te hakken in de muren der pracht
huizen der bovengenoemde boulevards, waardoor zij handbommen wierpen, die ontploften
225 en het huis in brand steken. Zoo gingen vele tientallen prachtige woningen in vlammen
op, en werd onder de hand op ieder gevuurd, die zich op straat vertoonde. Van boven

uit het raadhuis zag men op den hoek van de straat, die op het voorplein uitkomt, een man dood neervallen. Toen zochten alle aanwezigen gemeente-ambtenaren, waaronder de burgemeester en twee wethouders, een goed heenkomen in den kelder. De Duitschers bleven drie uren ter plaatse en bewaakten den brand. In het geheel werden in de stad Charleroi 40 burgers gedood, waaronder 24 vluchtelingen uit den omtrek. Om vier uur trokken de Duitschers terug over den straatweg die naar Brussel leidt, en konden de inwoners, die uit de brandende perceelen gevlucht waren, geholpen worden. Het gros der troepen, die van Gooselier kwamen en naar Losdeliusart trokken, stak in het noordelijk deel der stad nog een groot aantal huizen in brand. In den omtrek van Charleroi is zwaar gevochten, o.a. te Couillet, Nalinnes en Loverval, allen ten zuiden der stad gelegen. Verschillende van deze en andere plaatsen zijn zwaar getroffen, doch daaromtrent waren geen juiste gegevens in Charleroi bekend. Op onze vraag, hoe het met de fabrieken en mijnen in de Borinage gesteld is, kregen wij de meest geruststellende verzekeringen. Hier is *niets* beschadigd en ook te Bergen (Mons), waar slechts enkele huizen verbrand zijn, werd ons den volgenden dag een daarmede nagenoeg overeenstemmend antwoord gegeven op een desbetreffende vraag. Zoodat wij met voldoening mogen vaststellen, dat tot dusver *de Belgische nijverheid in de provinciën Luik en Henegouwen*, een der hoofdslagaderen van het tegenwoordige Belgische volksbestaan, *niet noemenswaardig geleden heeft*. "Waarom werkt men dan niet?" – vroegen wij te Charleroi. En het antwoord luidde kort en bondig: omdat er geen geld is! Overal hebben de banken hun kapitalen, voor zoover ze niet door particulieren werden opgevorderd, eerst naar Brussel en van daar naar Antwerpen in veiligheid gebracht.

Het laat zich dan ook voorzien, dat na den oorlog, vooral ook daar België zonder eenigen twijfel op den mede uit sympathie voortspruitenden steun van vele kapitaalkrachtige landen zal kunnen rekenen, de nijverheid zich vrij spoedig herstellen kan en de werkeloosheid niet langer zal duren, dan absoluut noodzakelijk is. Altijd: als in deze streken geen nieuwe veldslagen zullen worden geleverd. Charleroi heeft slechts 35,000 inwoners, doch de omgeving der stad telt er tienmaal meer. En daar de stad thans van alle zijden is afgesloten, terwijl de veeteelt en de landbouw, althans in de onmiddellijke nabijheid, niet veel te beteekenen hebben – hier is letterlijk alles bebouwd met fabrieken en woonhuizen en de typische kolenpyramiden steken alom met hun punten boven de omringende heuvelruggen uit – kwamen wij er vanzelf toe te vragen naar de voorraden levensmiddelen. Het antwoord luidde *weinig geruststellend*. De voorraden meel zijn bijna uitgeput; reeds een veertiental dagen is de bevolking op rantsoen gesteld: meer dan 400 gram grijs brood, dat dan nog maar 85% meel bevat, krijgt niemand meer, zelfs de burgemeester had in acht dagen geen vleesch gegeten. De meelvoorraad vermindert snel: buiten gaat men in de pachthoeven tot ver in den omtrek het pas gedorschte graan halen, maar wat zoodoende binnengehaald wordt, is geheel onvoldoende. Verleden week had de Duitse commandant aan het gemeentebestuur toegezegd, dat het met een trein meel zou kunnen gaan halen in Leuven, maar door den uitval van het Antwerpsche garnizoen in de richting van Leuven, was van deze approviandeering niets gekomen. We hopen voor de bevolking van de Borinage, dat ze deze week een flinken voorraad zal kunnen opdoen, want op dat geval is met recht het spreekwoord toepasselijk: den een z'n dood is den ander z'n brood!

Hoe geheel anders wordt het landschap, wanneer men Charleroi verlaten heeft, en uit het mijn- en industriegebied in de richting van Thuin naar Beaumont en Maubeuge rijdt. Boven op de hellingen van dit breedgolvende land liggen groote bosschen – men nadert hier reeds de Argonnen – met zijn enorme wouden – maar daartusschen is vruchtbaar bouw- en weiland. We zijn o.a. vlak bij Leers-en-Wosteau, waar de beste zware paarden van België gefokt worden. Bieten- en graanbouw zijn hier de hoofdcultures; het graan is binnengehaald, doch vee was nergens meer te ontdekken. En naarmate men Maubeuge nadert, worden de verschrikkelijke gevolgen van den oorlog steeds talrijker. Er liggen hier groote pachthoeven in puin; één viel ons bijzonder op: de muren lagen alle tegen den grond, en het bijna onbeschadigde dak lag er als een groote champignon bovenop. Geheele velden waren al doorploegd met granaten, terwijl vóór de forten om Maubeuge geheele uitgestrektheden ijzerdraadversperringen daar lagen als een wel vreemdsoortige cultuur! In de stad zelf, die overigens betrekkelijk weinig geleden heeft, had de groote ijzerfabriek nog al wat schade; ingevallen granaten hadden hier verwoestingen en brand veroorzaakt. Langs den weg zagen we aan verschillende zijden in de verte in het groen verscholen dorpen, waarboven de ruïnes van kerktorens uitstaken. Zooals die er uitzagen: één was geheel in elkaar geschoten, de helft minstens was naar beneden getuimeld en wat overbleef, was geheel doorschoten. Hoe zal het dorp er uitzien, dat er omheen ligt? Twaalf dagen hebben de Duitschers hier gevochten tegen de Fransche bezetting, die zich flink

geweerd heeft. Kan men zich iets verraderlijkers denken dan een lange heg om een groot stuk weiland? Ook ik vermoedde niet, dat daar een lange en diepe loopgraaf
395 achter verborgen lag, waarin nog kanonnen stonden. Veel graven langs den weg, overal
verspreid liggende loopgraven en door kogels doorzeefde en verbrande huizen, naast
honderden anderen, die verlaten waren, dat was het meest karakteristieke, dat wij
ontmoetten op onzen weg, toen we eenmaal over de Fransche grens waren. Zullen de
300 Perche en Picardië, ja, de Champagne en wie weet nog hoevele landstreken tot Parijs
toe, anders en beters te zien geven?

Op het Zuidelijk oorlogstooneel.

Servië en Oostenrijk.

305 Te Nisj is een officieus rapport verschenen over den oorlog met Oostenrijk-Hongarije,
luidend: "De beteekenis van den slag van Jadar en de door ons leger daar behaalde
schitterende overwinning over een veel sterker vijandelijk leger is van bijzonder
belang, niet alleen omdat dit de eerste groote overwinning was in den tegenwoordigen
strijd, ook omdat een leger van een der groote Europeesche mogendheden volkomen werd
310 verslagen – het leger van een mogendheid, die zelf het meest gunstig lijkend
oogenblik voor de uitvoering van haar plannen had gekozen, vertrouwend op de
uitputting van Servië na twee oorlogen, en na een strijd tegen Albaneeschen opstand.
Te Weenen was men zeker van een spoedige en gemakkelijke overwinning, dat bewijst de
proclamatie aan het volk van Servië en Montenegro gericht. Deze proclamatie is nu
315 achteraf als een bespotting voor de Oostenrijksche generaals, die haar lang te voren
opstelden. De groote sterkte van het leger tegen Servië afgezonden en de inval op ons
gebied op de meest kwetsbare plekken moeten de ondergane nederlaag voor den vijand
slechts te bitterder maken. Oostenrijk-Hongarije had tegen Servië zestien divisies in
het veld gebracht van de 48 die zijn leger vormen, d. w. z. een derde van zijn
320 geheele macht, n.l. ongeveer 350,000 man. Dit moderne leger had aan niets gebrek;
belegeringsgeschut, kanonneerbooten, zoeklichten en aeroplanes werden meegevoerd, om
het succes, waaraan trouwens niemand twijfelde, te verzekeren. Maar de vijand had
niet gerekend met den eersten factor van de overwinning – de moed, waarde en
dapperheid van den soldaat. De vijand had met groote zorg en stelselmatig de
325 concentratie en marschrichting van zijn invalleger vastgesteld, daarbij beschikkende
over een lange grens, zeer in ons nadeel.

De vijand verzamelde de massa van zijn leger aan het zwakste punt van de grens, de
Save en de Drina, van Ljoebova tot Sjabatz. Op dit punt van 150 à 180 K.M. lengte
waren negen of tien divisies, ongeveer 200,000 man, gemobiliseerd. De plaatsen voor
den overtocht der beide rivieren uitgekozen, waren die op den versten afstand van het
330 hart van Servië, maar de keuze was het voorzichtigst, omdat hier de vijand tal van
bruggen had voor den overtocht en zich bovendien hier vóór den opmarsch kon
concentreeren. Hij verwachtte hier slechts zwakke afdeelingen, daar de Oostenrijksche
staf meende, dat ons leger niet zoo spoedig van het oosten zou kunnen komen. De
Oostenrijksche colonnes rukten concentrisch in de formatie van een halven cirkel op,
335 trachtende onze naderende troepen in een ijzeren ring in te sluiten. Op 12 Augustus,
's middags, trok de vijand de Save en Drina over. Voor zijn aanzienlijke macht
moesten onze zwakke afdeelingen terugtrekken, alleen door buitengewone heldhaftigheid
konden ze er in slagen de tocht van den vijand door de Jadarvallei drie dagen op te
houden. Die drie dagen stelden ons in staat onze krachten voor den slag in de
340 Jadarvallei te concentreeren. In geforceerde dag- en nachtmarschen rukten onze
troepen aan. De vijandelijke colonnes rukten concentrisch op van de linie Ljoebova-
Koviliatsj-Letsjnitza of Valievo. Van het achtste corps trokken twee divisies over de
Tser, en van het dertiende corps volgde een halve divisie de lijn van de Jadarvallei,
345 een divisie rukte op Kroepace aan, een brigade trok over de Matsjoa en drie
bergbrigades marcheerden van Ljoebova naar Petzcoye.

Tot 14 Augustus waren het onze voorpost-afdeelingen, wel versterkt maar toch numeriek
inferieur, die den last van het gevecht, het gebied stap voor stap verdedigend,
hadden te dragen. Onze mannen slaagden er in den vijand op te houden tot de aankomst
van onze hoofdmacht, die op 16 Augustus het offensief begon tegen den vijandelijken
350 linkervleugel van de Tser en Iverak. Ons leger bracht den vijand de nederlaag toe en
richtte zich toen tegen het Oostenrijksche centrum. Na de gevechten op 16, 17, 18 en
19 Augustus deed 's vijands rechtervleugel een poging om onzen linkervleugel
zuidelijk van Zavlaca af te snijden, maar hij werd in den flank aangevallen door een
van onze afdeelingen, die op het meest gunstige oogenblik op den 19den in geforceerde
355 marschen van Petzcoye oprukte. De vijand werd volkomen verslagen, en werd vervolgd
langs het geheele front van Kroephene tot Tser. Het negende en tiende corps, die te
Sjabatz zich bevonden, konden niet oprukken, hoewel zij ons in aantal vele malen
overtroffen. De vijand onderging een volslagen ramp bij zijn vlucht; hij dacht

360 slechts er aan zoo spoedig mogelijk de bruggen te bereiken, die hij over de Drina had
geslagen, zelfs vergetend ze na den overtocht te verwoesten, vernamelijk bij
Losnitza, bij het eiland Stepatza. De aanzienlijke verliezen van den vijand waren een
gevolg van zijn massale formatie en de wanorde tijdens de vlucht. De Oostenrijkers
hadden 10,000 dooden, van wie 6000 in de Tser. In een klein dorp werden meer dan 600
365 lijken van vijandelijke soldaten begraven en het aantal gewonden moet belangrijk
groter zijn dan dat der dooden. Meer dan 2000 gewonden Oostenrijkers bleven op het
slagveld. Het aantal gevangenen, ongerekend de gewonden, bedroeg 4000. Het aantal van
30,000 gewonden Oostenrijkers is niet het definitieve totaal.
In de maïsvelden in het dal van de Drina en in de bosschen van Goetsjevo en Boragna
werden nog groepjes vijandelijke soldaten ontmoet, die verspreid raakten toen onze
370 artillerie de bruggen beschoot. Onder hen zijn eenige officieren. Langer dan een week
hadden ze van mais geleefd. De 150 kanonnen door ons vermeersterd en de caissons, de
munitie en oorlogsvoorraden die we buit maakten, zijn een bewijs te meer van de
schitterende zegepraal onzer troepen. Vooral het zevende Oostenrijksche corps leed
375 zwaar; gezegd mag worden dat wat er van over is, voor verdere militaire operatiën
ongeschikt is. Meer dan de helft van zijn artillerie bleef in onze handen. De vijand
trok in alle haast op den linkeroever van de Drina terug. De Oostenrijksche troepen
voor Sjabatz trokken met het oog op onzen aanval snel terug op den linkeroever met
achterlating der mitrailleurs." De gevolgen van deze Oostenrijksche nederlaag werden
over het geheele front gevoeld, ook aan het Montenegrijnsche front. De Oostenrijksche
380 corpsen, die gemakkelijk succes hadden behaald in den Sandjak tegenover de numeriek
veel zwakkere Montenegrijnsche strijdkrachten trokken in haast terug... Opgemerkt
wordt vervolgens dat de Oostenrijkers de hoop op een nieuw offensief hebben opgegeven
en koortsachtig zich op de verdediging voorbereiden. Oostenrijksche aviateurs
trachten dagelijks den stand van het Servisch offensief te verkennen. En nu de
385 Oostenrijkers hun troepen den Russen hebben moeten tegemoet zenden en dus alleen de
geslagen legermacht, met zijn gebroken moreel, tegenover de Serviërs ligt, hopen
dezen op nieuw succes. "Wij mogen hopen dat onze groote overwinning nog een anderen
belangrijker invloed zal hebben. De moreele en militaire nederlaag door het kleine
Servië de machtige monarchie toegebracht, zal weerklank vinden bij de onderdrukte
390 volken, die reeds in beroering zijn. Ondanks de pogingen der Oostenrijkers om hun
nederlaag geheim te houden, ondanks de uitlegging die zij geven van het resultaat der
gevechten, schijnt het dat er al reeds zekere beweging komt onder de volken der
monarchie, een beweging die het begin zal zijn van de ineensstorting van het
Oostenrijksch-Hongaarsche rijk. Maar als door een wonder Oostenrijk mocht ontkomen
395 aan de ramp, die het bedreigt, het zal niettemin Servië zijn, die de zwaarste slag
aan zijn prestige toebracht. Want niets kan de ramp uitwischen die 't kleine Servië
met zwakkere krachten bracht over dit land en zijn leger.

Van het Oostelijk oorlogstooneel.

400 Russische inlichting.

De Russische legatie te 's-Gravenhage ontving de volgende inlichtingen over de
verrichtingen van de Russische legers: 1e. De Russische troepen vervolgen op het
geheele front met succes de op de vlucht geslagen achterhoeden der Oostenrijksche
legers, nieuwe gevangenen makende en kanonnen en schietvoorraad buit makend. Deze
405 Russische aanvallen breiden zich uit tot op den linkeroever van de San. 2e. In Oost-
Pruisen hebben alle pogingen van het Duitsche leger om een deel der Russische troepen
om te trekken, door het optreden van laatstbedoelde gefaald.

Oostenrijksche reserve.

410 ROME, 17 Sept. (Reuter.) Uit Weenen wordt geseind: De Neue Freie Presse kondigt de
oproeping aan der lichte voor het volgende jaar, evenals alle reservisten van de
lichtingen '93 en '94. Dit komt feitelijk neer op een "levée en masse".

De Oostenrijksche aftocht.

415 PARIJS, 17 Sept. (Reuter.) Volgens namiddag 3 uur verspreid communiqué zijn de
Oostenrijksche legers die Galicië ontruimen in volle ontredde. Een Duitsch
legercorps dat hun te hulp kwam moest den terugtocht aannemen.

De slag in Oost-Pruisen.

420 De oorlogscorrespondent van het *Berliner Tageblatt* schrijft aan zijn krant over den
slag op 9 en 10 September in Oost-Pruisen geleverd tusschen de Russen en de
Duitschers het volgende uit Rastenburg, gedateerd 10 September: beurde gistermiddag.
Ik stond boven op het platform van den geweldigen vierhoekigen toren der katholieke
kerk te Rössel. en liet mijn blikken gaan over de vrucht velden en landouwen.

425 Klokgelui klonk de verte door de vredige rust; runderen graasden in de weiden, boeren ploegden de ra, kinderen speelden en stoeiden. Maar dan, plotseling, wordt het oog pijnlijk getroffen door de sombere sporen, door den Russischen verdelgingsoorlog. Stations in rook opgegaan, gehuchten, waarvan slechts puinhoopen bleven, en daarachter, in noordoostelijke richting, verscheidene rookzuilen opkronkelend uit pas
430 ontstoken nieuwe branden. Den vorigen dag hadden patrouilles ons hoofdkwartier reeds gemeld, dat de Russen alle dorpen in brand staken, ook die welke niet lagen in de gevechtlijn; zij voerden een verdelgingsoorlog. Ook zij moeten vernietigd worden en het doffe kanongedonder, dat zich thans heeft, gemengd tusschen het klokgelui, toont aan dat wij het langzaam terugtrekkende leger hebben vastgehouden... Vanmorgen om zes
435 uur ben ik in een licht voertuigje, getrokken door twee stevige kozakkenpaarden, in Noord-Oostelijke richting gleden. Het ging langs een breeden, vlakken heirweg, waar zes dagen geleden de Russische cavallerie over was getrokken. Zij hebben vele sporen achtergelaten: doode paarden, afgebrande huizen, bivakken, omgekapt boomen en telegraafpalen. Honderden en honderden vluchtelingen, die sinds weken al hun
440 zwerversleven leiden; wier huifkar, bespannen met een mager paard, op een heuvel stond, trokken op ter kerke om de heilige Moeder Gods verlossing van hunne zorgen, hunne angsten af te smeeken. Het dorpje Heiligelinde was, als alle andere dorpen en eenzame gehuchten, door militairen bezet. Hek donderen van het geschut nam hand over hand toe. Bij Rastenburg hadden de Russen eenige dagen vertoefd; zij hadden er de
445 bruggen laten springen, het postkantoor geplunderd, het Infanteriecasino in vlammen doen opgaan, de burgerwacht 22,000 mark afgedreigd. Motorwielrijders suisden voorbij, militaire auto's snorden langs; vrachtauto's vervoerden landweermannen, het geweer in de hand; rechts en links in het veld waren munitie-, proviand- en Roode Kruis-afdeelingen gelegerd. Veldkeukens en bakkerijen
450 waren in volle bedrijvigheid en in lange, schier onafzienbare rij stonden de paarden; artilleristen doken op uit zware stofwolken. En nu de voorboden van den, sinds eergisteravond woedenden strijd. Een paar wagens met licht-gewonden: de lieden zaten op tafels en bankjes, sommigen rookten, anderen vertelden hunne lotgevallen; achter de wagens marcheerden eenige infanteristen met verbonden armen en handen. "Hoe gaat het aan de voorhoede?" " O, goed! Eergisteren hebben we de kerels uit Dengfurt, gisteren hebben we ze uit Gerdauen gesmeten!" "Bravo, jongens, gaat zoo voort!" Dan treurige tooneelen. Eerst enkele, dan vele wagens van de treinafdeeling. Op stroo ligt een aantal gewonden; hoe wasbleek is hun gelaat. Eenige liggen bewegingloos met het hoofd achterover; geen smartgeluid wordt gehoord. Kon men de trouwe, dappere
460 mannen slechts helpen! Innige wenschen vergezellen hen, wenschen dat zij hun "Heimat", hun betrekkingen mogen wederzien; dat zij volledig mogen herstellen! Daar verschijnen twee troepen gevangenen, ieder van een paar dozijn. In hun grauwoene uniformen loopen zij wezenloos voort. "Vanwaar zijt ge?" - "Van het 22ste en 26ste Corps". - "Waar liggen die?" - "In Grodno en St. Petersburg". - Wie is de
465 bevelvoerder van het leger? - "Rennenkampf!" Den mannen ziet men het niet aan, dat het leger van dezen generaal het beste van het Czaren-rijk is. Misschien was het dat. Maar nu... wèl moeten zij het zwaar te verantwoorden hebben gehad. Een landweerman vertelt, dat deze ééne troep alles is, wat van een compagnie van 200 man overbleef. Uhlanan patrouilles jagen voorbij. Zij
470 maken den weg vrij voor een in gestrekten draf optrekkende munitiecolonne. "Voortwaarts! Voorwaarts!" schreeuwt de commandant. En de korte zweepen suizen over de paarden. Nog dreunt het geschut. Nog een bocht en nu zien wij de kanonnen op een hoogte voor ons. "Voorwaarts! Voorwaarts! roepen onze ordonnancen. De kozakkenpaarden leggen de ooren plat en slaan over in galop, zoodat het wagentje heen en weer
475 slingert op het ruwe plaveisel van het thans bereikte Drengfurth. Spoedig echter staken zij hun galop. Overal versperringen, marcheerende reservetroepen, ambulance-auto's, fietsrijders van den inlichtingendienst. Ook groote wagens met angstige vluchtelingen, cavaleriepatrouilles, gendarmen te voet en te paard. En te midden van het lawaaiende gewriemel hoort men voortdurend weder het eentonig boem-boem-boem. Nu
480 zijn we allen buiten de stad. Verder gaan is onmogelijk, tenminste met het rijtuig. Het zwenkt een stuk land op. Wij springen het rijtuig uit, snellen over stoppels en graanvelden naar de batterijen voorbij de munitiewagens, die beschut staan door een idyllisch gelegen kerkhof. Twee batterijen staan op eenigen afstand naast elkaar, af wisselend vurend. De
485 kanonniers staan klaar met de granaten. "Het eerste geschut - vuur!" Dan gieren de granaten -- s-s-s-st - en uit de 15 centimeter-houwitser vliegen ze over naar het leger van den vijand, dat meer dan vijfduizend meter is verwijderd. "Halt!" De kapitein van de batterij, welke in onze onmiddellijke nabijheid is, komt naar voren. "Front maken naar rechts met geladen geweren! Voorwaarts! Vijftien pas terug! De
490 karabijnen meenemen!" In galop renden de paarden voort, steeds voort. De rossen

hinniken, de ruiters jagen. Het doel is een hoog oprijzende, stompe toren, waarin de Russen zich hadden verschanst. Maar ons zwaar geschut; onze granaten, die versplinterden, nadat ze diepe gaten hadden geboord, hebben hen uit die verschaning verdreven in snelle vlucht. Overall liggen patronentasschen, den inhoud verspreid over den bodem; het zonlicht schittert op de metalen hulzen en de stalen punten: overall uitrustingsstukken, geweerkolven, spaden, haken, tasschen, keukengerei. De toren is bereikt. Hij is aan Bismarck gewijd. De vijanden hadden hem ontwijfd. Maar onze dappere jongens zorgen nu voor de straf. Hoe ver kan men zien van dezen toren, welke te voren door de Russen gebruikt werd, als uitkijk-toren! Zij verkenden toen den toestand bij Drenkfurh, van waar onze troepen toesnelden, wij zien nu naar den tegenovergestelden kant, waar de Russen vijf kilometer ver teruggeweke zijn. Welk een treffend schouwspel zagen wij beneden ons! Vlak onder ons bevonden zich generale staf-officieren en andere officieren, die met elkaar besprekingen houden en de kaart bestudeeren, waar omheen zij liggen of knielen. Verder zagen wij een landstreek, die glooide naar het blauwe Rehsauer-meer, rechts van het meer een stukgeschoten boerderij en de uit het groen te voorschijn komende roode daken, van het dorpje Fürstenau. Aan de overzijde van het meer bemerkten wij de in tirailleur-liniën optrekkende infanterie, die salvo's lost. Achter ons staan vijf, zes dorpen in vollen vlam, waarboven dikke rookwolken hangen. Tusschen de dorpen in liggen de vijandelijke batterijen, waaruit tweemaal in de minuut een vuurstraal komt. Onder de blauwe lucht zijn de witte, langzaam vervagende rookwolkjes der shrapnells zichtbaar, wat een tegenstelling vormt met onze granaten, die onzichtbaar door de lucht suizen. Het gedonder van het geschut klinkt hier en daar ginds. Tegen de heldere lucht is alles zichtbaar, vooral met een verrekijker; ook kan men alles hooren. Rechts op den weg naar Fürstenau rijden vier batterijen in galop voorbij. Zij verdwijnen in een dorp, duiken weer op, rennen den berg op en nemen achter een dicht boschje in stelling. Het eerste salvo klinkt en spoedig volgen meer.

Wij verlaten den toren en gaan verder naar voren, om weldra bij het juist genoemde dorp bij een klein kerkhof uit te rusten. Hier vinden wij ook onzen generalen stafofficier. Op zijn gezicht is tevredenheid te lezen. "Hoe gaat het, kapitein?" "Goed. Zooals u ziet trekt onze rechtervleugel vooruit, in het midden hadden wij gisteren succes; wij hopen, dat ook de linkervleugel optrekt. De Russen hebben zich geducht verschanst; zij bieden hevigen tegenstand, wij zullen ze wel te pakken krijgen!" Een troepje vrouwen, mannen en kinderen van het land ziet er wezenloos uit. Zij kijken slechts naar de brandende dorpen, zij zien verder niets, dan dien vuurgloed. Hun huizen vergaan in asch, zij hebben niets gered! "Zelfs niet onze trouwringen hebben zij ons gelaten", zegt met een heesche stem één der mannen. "Twintig jaar hebben wij de ringen gedragen, zij hadden geen waarde, maar wij droegen ze in vreugde en verdriet. Daar kwamen de kozakken. Alles werd geplunderd. De geestelijke werd neergeschoten, omdat hij niet wist, of er Deutsche militairen in de nabijheid waren, met twee mannen uit het dorp geschiedde hetzelfde. Ons kostbaar graan werd bij hoopen aan de paarden als voedsel gegeven. Daarop wezen zij op onze ringen. Toen wij ze niet snel genoeg af konden doen, maakten de Kozakken een beweging, alsof zij ons de hand wilden afhakken. Zij hadden reeds de sabel getrokken en zwaaide daarmee – toen gaven wij ze snel af!" De vrouw had bij het verhaal de handen voor het gezicht, zij snikte: O God heb medelijden met ons!...

Op Zee.

Aanvulling van de Deutsche marine.

In de "Times" houdt de maritieme medewerker een beschouwing over de versterkingen, welke de Deutsche hoogzeevloot zal krijgen, als verschillende dreadnoughts, welke thans op stapel staan, voltooid zullen zijn. In de eerste plaats komen daarvoor in aanmerking de drie slagschepen van het programma van 1911, namelijk de "König", "Markgraf" en "Grosser Kurfürst". Zij worden respectievelijk gebouwd op de werven te Wilhelmshafen, Bremen en Hamburg. Deze schepen werden alle te water gelaten in den loop van 1913, de "König" in de maand Maart, de "Markgraf" in Juni, de "Grosser Kurfürst" in Mei. Op deze drie slagschepen volgt dan de "Kronprinz", het eenige slagschip van het programma van 1912. Dit schip werd in Februari j.l. te water gelaten en zal den volgenden zomer bij de vloot worden gevoegd. Indien echter snel wordt voortgearbeid zal het mogelijk zijn, dat dit schip drie of vier maanden eerder gereed zal komen; dan zal Deutschland in het voorjaar van 1915 vier nieuwe dreadnoughts kunnen voegen bij de dertien, waarover zij beschikte, vóórdat de oorlog uitbrak. Van dezelfde vlootprogramma's als deze vier slagschepen zijn de twee slagkruisers "Derfflinger" (1911) en "Lützow" (1912). De eerste was te water gelaten in Juli 1913 te Hamburg en is nu vermoedelijk in dienst; de andere werd in November j.l. te Dantzig te water gelaten en het schijnt, dat er moeite wordt gedaan om haar

vóór het einde van dit jaar gereed te krijgen. Een andere slagkruiser is de "Salamis", die in Januari 1913 op de werf "Vulkaan" in Hamburg voor de Grieksche marine op stapel werd gezet. Dit schip was nog niet van stapel geloopt op het eind van Juli. De bewapening bestaat uit acht 14-inch kanonnen, welke geleverd worden door de "Bethlehem Steel Company" in Pennsylvanië. Het is niet met zekerheid te zeggen, of deze reeds zijn afgeleverd. Wat de kleine kruisers betreft, zijn de "Magdeburg", "Mainz", "Köln" en "Ariadne" vernield, terwijl op negen andere buiten de Europeesche wateren jacht wordt gemaakt, zoodat deze dus niet geschikt zijn voor dienst in de Noordzee. De "Graudenz" en de "Regensburg", behoorende tot het programma van 1912, waren in April en October j.l. te water gelaten en zij zullen op het eind van het jaar gereed komen. De vier andere van dit type kunnen niet afgeleverd worden vóór het eind van 1915. Met torpedojagers en onderzeeërs kan Duitschland zijn vloot snel versterken. Er zijn vier werven in Duitschland, die torpedo-vaartuigen bouwen. De bouw duurt slechts van 10-18 maanden.

Schieten op drenkelingen.

Van het Engelsche Ministerie van Buitenlandsche Zaken ontving de Britsche Legatie te 's-Gravenhage het volgende telegram, d.d. 16 dezer: Het bericht dat in den slag bij Helgoland door ons gevuurd is op Duitsche zeelieden in booten of in het water in een volkomen onjuiste en schandelijke mededeeling. Integendeel zetten de mannen der Britsche marine booten uit om de Duitsche zeelieden in het water te redden en liepen daarbij zelf eenig gevaar, want in een geval werd door de Duitschers op hen geschoten, terwijl zij bezig waren met het redden van Duitsche zeelieden. Vele Duitsche zeelieden zijn door de Engelschen uit het water gered en naar Engeland gebracht, waar zij goed behandeld worden.

ENGELAND.

Kitchener in het Hoogerhuis.

LONDEN, 17 Sept. (Reuter.) Lord Kitchener heeft in het Hoogerhuis een overzicht gegeven van den militairen toestand. Het was onnoodig, zeide hij, de geschiedenis van het Britsche expeditie-leger nogmaals te vertellen. De rustige reserve in generaal French' telegram doet nog weer duidelijker uitschijnen de qualiteiten welke onze troepen in staat stelden met succes de allermoeilijkste militaire operatie te volbrengen. Het telegram zwijgt echter over één zijde van dit wapenfeit. Ik bedoel de volkomen bekwaamheid en den kalmen moed van French zelf bij de leiding van den strategische terugtocht tegenover een geweldige overmacht. Na hulde aan de officieren en manschappen van de Britsche strijdmacht, vervolgde Kitchener: het getij is nu veranderd en dagen lang hebben wij verblijdende berichten gekregen over den gedwongen terugtocht der Duitsche legers. (Toejuichingen). Het laatste bericht van French brengt een feitelijke wijziging in de reeds gepubliceerde mededeelingen betreffende den toestand. French' troepen zij alle welgemoed en gereed tot den opmarsch wanneer het oogenblik is gekomen. De dappere Fransche legers, ging Kitchener voort, waarmede wij zoo trotsch zijn te mogen samenwerken, zullen allen steun van onze troepen ontvangen bij hun verlangen hun land vrij te maken van den indringenden vijand, en de onverzwakte activiteit van het Belgische leger in het noorden draagt hiertoe wezenlijk bij. Ik grijp deze gelegenheid aan onze eerbiedige gelukwenschen te brengen aan Rusland voor het overweldigend succes, dat nieuwen luister verleent aan hare wapenen. Schoon wij goede redenen hebben om rustig te vertrouwen, is het niet meer dan juist dat wij ons te binnen brengen, dat de worsteling lang belooft te zijn en dat het onze taak is met kracht de uitbreiding van onze legermacht door te zetten, ten einde het ontzaglijk conflict tot een gewenscht einde te brengen. Er zijn meer dan zes divisies Britsche troepen en twee cavalerie-divisies op het oogenblik in het veld. Deze zullen op volle sterkte gehouden worden door voortdurenden toevoer van aanvulling. Vervolgens trad de minister in details over maatregelen tot vermeerdering van het expeditieleger door overzeesche troepen. Hij sprak in warme bewoordingen over het geestdriftige voldoen aan den oproep om nieuwe recruten. Vier nieuwe legercorpsen zullen hiermede worden gevormd.

Kitchener's leger.

LONDEN, 17 Sept. (Reuter.) Het nieuwe leger van Kitchener, van een half millioen menschen, is bijna volledig. De militaire autoriteiten hadden veel te doen, met alle aanbiedingen voor dienstneming. De toevloed duurt voort, hoewel het besluit om de minimum-lengte te verhoogen tot 5 voet 6 duim den aandrang aan de recruteeringsbureaux wel wat verminderde. Dit besluit heeft echter groote teleurstelling gewekt onder duizenden jongelieden, die begeerig waren om in dienst te treden, doch wier lengte beneden het minimum is. Kitchener aanvaardde de

625 dienstaanbieding van een contingent van Ceylon. De beurzen te Sydney en Adelaide zullen Maandag worden heropend; ook de heropening der beurs te Melbourne is te wachten.

Officieele tegenspraak.

630 De Engelsche legatie deelt het volgende telegram mede van den Engelschen Minister van Buitenlandsche zaken, Sir Edward Grey: Verhalen worden in omloop gebracht uit
635 Deutsche bron omtrent uitlatingen, ongunstig voor de zaak der Engelschen, van oud-ministers, leden der Arbeiderspartij en anderen in Engeland. Deze mededeelingen berusten waarschijnlijk grootendeels op een rede welke oud-minister Burns zoogenaamd zou hebben gehouden, doch welke een volkomen valsch stuk werk was, in Duitschland gefabriceerd. Arthur Henderson, thans voorzitter van de Arbeiderspartij, heeft een
640 krachtige rede gehouden om de Regeering te steunen. W. Cooks sprak even krachtig in denzelfden zin op de vergadering van Churchill, den 11den, en het Parlementair Comité van het Vakvereenigingscongres gaf op 3 September een manifest uit waarin de wijze werd goedgekeurd waarop de Arbeiderspartij geantwoord had op het beroep op alle
645 politieke partijen gedaan om mede te werken tot het verzekeren van de recruteering van manschappen voor den oorlog. Alle partijen zijn het eens over de rechtvaardigheid van onze zaak en alle zijn vastbesloten om den oorlog tot een gunstig einde te brengen.

De Z.-Afrikaansche Unie en de oorlog.

645 Een telegram van het Britsche Ministerie van Buitenlandsche Zaken aan de legatie te 's-Gravenhage meldt: De Regeering van de Zuid-Afrikaansche Unie verzekert in een telegram, waarin den Koning dank wordt gebracht voor het telegram hetwelk hij aan zijn bezittingen zond, dat zijn onderdanen in Zuid-Afri[k]a vast besloten zijn, hun heiligen plicht te volbrengen om bijstand te bieden met de hulpbronnen tot hun
650 beschikking, ten einde den verschrikkelijken oorlog die aan Zijne Majesteit is opgedrongen geworden, tot een spoedig en een voorspoedig einde te brengen.

DUITSCHLAND.

Overzicht van den toestand.

655 Telegram van het ministerie van buitenlandsche zaken te Berlijn aan het consulaat-generaal te Amsterdam, 17 September: De Rijkskanselier meldt uit het hoofdkwartier: Tegenover de in de Fransche en Engelsche pers verbreide berichten constateer ik, dat op geen enkele plaats Duitsch grondgebied in het bezit is van Fransche of Russische troepen. Op het Elzas-Lotharingsche front zijn de Franschen op de Moezel
660 teruggeworpen; zij staan aan de Boven-Maas reeds achter de daar aangelegde spervestingen. Al hunne pogingen, tusschen de Midden-Oise en de Midden-Maas de Duitsche stellingen aan te tasten mislukten en met zware verliezen. Volkomen orde heerscht in België. Van het leger onder Samzonow (Nareflegler) zijn de geringe fragmenten die zich uit den vernietigenden nederlaag bij Tannenberg hebben kunnen
665 redden, gedesorganiseerd over de Naref gevlucht. Het legor van Rennenkampf (Niemenleger) leed een dergelijken nederlaag ten zuiden van Insterburg en kon wat nog was overgebleven alleen door een overhaaste vlucht over de Niemen achter de vestingen Olita en Kowno redden. Volgens voorloopige schattingen zijn alleen bij Tannenberg en in de Masurische moerassen honderdvijftigduizend Russen omgekomen. Tot gisteren zijn
670 in Duitsche kampen binnengebracht 260,000 gevangenen, waarvan 5000 officieren. Het gezamenlijke aantal gevangenen loopt ruim over de driehonderdduizend, waarvan meer dan de helft Russen. Meer dan tweeduizend stukken geschut zijn buit gemaakt.

Duitsch vertrouwen.

675 Uit Berlijn wordt gemeld: Particuliere berichten uit heb westen, wier juistheid intusschen nog moet bevestigd, noemen den toestand voor de Duitschers goed. De beslissing is op zijn vroegst binnen twee dagen te wachten. Men hoort zeer vaak de vraag opperen of het niet in het belang van Duitschland zou zijn om nu de
680 buitenlandsche pers dagelijks meer berichten ontvangt van de vijanden van Duitschland en deze dagelijks meer opneemt, een weg te zoeken om het buitenland meer uitvoerige berichten over den tegenwoordigen toestand te doen toekomen. Een wijziging schijnt om militaire redenen op het oogenblik niet mogelijk, want terwijl Duitschlands vijanden zich in eigen of bevriende landen bevinden en daardoor kunnen rekenen op den steun van spoorwegen, telegraaf en telefoon, bevindt zich het Duitsche leger op vijandelijk
685 grondgebied, waar ieder voorbarig bericht groot gevaar kan opleveren. Dit alleen en niet de wensch tot geheimhouding is de reden, welke den generalen staf belet de Fransche en Engelsche persberichten op afdoende wijze te beantwoorden. Duitschland blijft intusschen gelooven aan en verzekerd van de overwinning.

690 **Een verklaring.**

Het Deutsche Consulaat-Generaal te Amsterdam zendt ons ter plaatsing de navolgende verklaring: Blijkbaar uit Parijs en Antwerpen afkomstige in de neutrale, pers
695 verspreide berichten, volgens welke generaal-velddmaarschalk Goltz te Brussel een proclamatie zou hebben uitgevaardigd, dat De Duitschers thans de hoofdstad van België denken te verlaten, of dat hij te Antwerpen vergeefs aan België een afzonderlijken
vrede zou hebben aangeboden, zijn geheel en al verzonnen. Van deze berichten is
evenmin een woord waar als van andere, volgens welke wij te Washington of elders
700 bemiddeling voor den vrede verzocht of behoefte aan vrede getoond zouden hebben. Reeds gisteren heeft de "Nordd. Allg. Ztg." dergelijke uitstrooisels, waardoor de neutralen den indruk moeten ontvangen, dat Duitschland genoeg van den strijd heeft,
tegensproken en aangetoond, dat het Deutsche volk integendeel in den het
opgedrongen strijd niet eer de wapenen zal nederleggen, alvorens het de voor zijn
toekomst in de wereld noodige zekerheden heeft bevochten.

705 **De Deutsche luchtvloot.**

BERLIJN, 17 September. (W. B.) Officieel wordt bericht: De in dienst van het Deutsche
leger toegepaste luchtschepen voldoen tot dusver geheel aan de groote verwachtingen
die men ervan koesterde. De onvermijdelijke averij, welke eenige ervan op hun
gevaarlijke verre tochten hebben opgelopen, leidden in geen enkel geval tot verlies
710 van het schip. Geen luchtschip is nog in handen der vijand gevallen.

Vredeseischen.

Men meldt ons: De verzekering van de *Nordd. Allg. Ztg.* dat Duitschland niet eer de
wapenen nederleggen zal alvorens het de zekerheid voor de toekomst heeft bevochten
715 die het wenscht, vindt in de Deutsche pers weerklank. De *Deutsche Tagesztg.*
(Jonkerpartij) schrijft: "Duitschland strijdt niet alleen voor een eervollen vrede,
het strijdt voor een vrede, niet door papieren verdragen, welke volgens de ervaringen
van dezen tijd het papier niet waard zijn waarop zij werden geschreven, gewaarborgd,
maar door feitelijkheden." Ook de sociaal-democratische Vorwärts sluit zich bij het
720 gezegde aan met de opmerking: "Ook wij wenschen, dat alleen een vrede, die een
waarborg van bestendigen duur in zich draagt, dezen zwaren strijd moge bekronen en
hopen, dat het succes der wapenen en de wijze gematigdheid der politieke leiding
zoodanigen vrede binnen niet te langen tijd zal mogelijk maken."

725 **Krijgsgevangenen.**

BERLIJN, 17 Sept. (W. B.) Met de Engelsche, Fransche en Russische regeering is
overeengekomen lijsten van de krijgsgevangenen uit te wisselen.

Sociaal-democraten in het leger.

730 BERLIJN, 17 Sept, (W. B.) De sociaaldemocraten maken lijsten op om na te gaan,
hoeveel georganiseerde leden der S.-D.-partij in het leger dienst doen. In het
district Maagdenburg-Anhalt waren op 6 Sept. reeds 9162 van de 28,642 leden der
partij onder de wapens; daarvan waren 489 ambtenaren. In een aantal plaatsen zijn
alle ambtenaren der partij onder de wapens. In het district Maagdenburg-Anhalt vormen
735 dus de sociaal-democraten alleen drie regimenten op oorlogssterkte. Door 't geheele
rijk worden zulke statistieke opgaven opgemaakt, door de partijbesturen.

Prins Friedrich Karl van Hessen gewond.

740 BERLIJN, 17 Sept. (W. B.) De "Berliner Ztg. Am Mittag" verneemt, dat prins Friedrich
Karl van Hessen, een zwager des Keizers, in een gevecht door een schot in het dijbeen
ernstig gewond werd.

In de Berlijnsche ziekenhuizen.

745 BERLIJN, 17 Sept. (W. B.) De Keizerin bezocht hedenmiddag een hospitaal, en trad aan
de legersteden van verschillende gewonde Deutsche officieren en manschappen; vroeg
naar hun toestand, sprak hen vertroostend toe en deelde hun de laatste berichten van
het oorlogstooneel mede. De hooge bezoekster deelde bloemen uit en liet de zieken
ansichtkaarten schrijven aan hun verwanten. De genezing van de schotwond, welke prins
Joachim, die op het slot Bellevue wordt verpleegd, kreeg, heeft het normale verloop.
750 Tot nog toe trad geen complicatie in. Nochtans zal het nog ettelijke weken duren vóór
de gewonde geheel hersteld zal zijn.

FRANKRIJK.

Bankveiligheid.

755 Uit Rome wordt gemeld: Weinig in harmonie met de Fransche overwinningsberichten wordt over Londen bericht, dat de Bank van Frankrijk haar goudschat uit Parijs naar Londen heeft overgebracht, in bewaargeving bij de Britsche Nationale Bank, waarheen ook vele groote particuliere Parijsche vermogens zijn overgebracht.

760 **Generaal Joffre.**

Daar is één man, schreef (Zondag) de correspondent van de "Daily Mail" te Parijs, de heer Ward Price, daar is één man, wien boven allen lof toekomt. Die man is generaal Joffre, de Fransche opperbevelhebber. Hij is op schitterende wijze bijgestaan door de Britsche troepen, die de onbegrensde bewondering hebben gewekt van het geheele Fransche leger, van den oudsten generaal tot den jongsten recruit, en die bewezen hebben – en deze getuigenis is niet het eerst van Engelsche zijde vernomen – man voor man, dat zij behooren tot het uitnemendste vechtmateriaal ter wereld. Zij waren het, die bij het terugtrekken van de Belgische grens het 't zwaarst te verantwoorden hadden; zij stonden op de eereplaats, n.l. op den meest bedreigden linkervleugel van het leger der bondgenooten; zij verijdelden de omvatting door de overmachtige Duitschers, ten koste van vreeselijke verliezen en maakten zodoende den terugtocht van het geheele Fransche leger mogelijk. Op hun naam komt voor een groot deel de eer van dien terugtocht, welke een onvermijdelijke phase was in de voorbereiding van de definitieve overwinning. Generaal Joffre heeft ook den steun gehad van den raad en de medewerking van Engelschen als generaal French en lord Kitchener, strategen, die hun kennis niet opdeden op de banken van de krijgsschool, maar door hun ondervinding op het slagveld.

De groote verantwoordelijkheid.

780 Maar de grootste lof komt generaal Joffre toe – want hij droeg ten slotte de verantwoordelijkheid. En welk een verantwoordelijkheid! Het lot van geheel een natie lag in de hand van dien krachtig gebouwden vriendelijken ouden man met den karakteristieken kop, dien ik korten tijd geleden nog bezocht in zijn rustige studeerkamer van zijn kleine woning in de rue Michel Ange. Niet altijd werd de naam Joffre gedurende de dagen, welke achter ons liggen, op even vriendelijken toon uitgesproken – integendeel, zij het dan ook, dat het koor van loftuitingen, dat nu wordt aangeheven, iemand zou doen gelooven, dat het vertrouwen, in hem altijd even krachtig is geweest. Joffre is een groot man, niet alleen een bekwaam generaal. Hij heeft getoond een man van karakter te zijn, omdat hij de kracht bleek te hebben zich de overwinning te verzekeren door middelen, welke niet stroken met het Fransche temperament, van den Franschen burger zoo min als van den Franschen soldaat. Hij heeft succes behaald ten koste van een terugtocht in den aanvang. Hij heeft den moed gehad zich bloot te stellen aan het gevaar veracht en veroordeeld te worden door zijn landgenooten, terwijl hij arbeidde aan de verzekering van de overwinning.

De Duitsche massaformatie.

Er zijn twee methoden van oorlogvoeren, aldus sprak korten tijd geleden generaal Joffre bij een uiteenzetting van de redenen, welke hem er toe geleid hebben zich terug te trekken. De eene methode is in massaformatie op te rukken – de ander om in lange linies den vijand aan te vatten. De eerste strijdwijze volgen de Duitschers. Deze brengt mede een enorme opoffering van menschenlevens – maar zij kunnen zich deze methode veroorloven en wel om twee redenen. Ten eerste omdat zij beschikken over een geweldige numerieke meerderheid; ten tweede omdat de Duitsche discipline de menschen gemaakt heeft tot zulke redeloze machines, dat zij in het heete vechten, wanneer zij dicht bijeen worden gehouden, onder onmiddellijken invloed van hun officieren. De Franschen echter strijden in verspreide orde. Dat is de beste methode voor hen, omdat het Fransche temperament meebrengt, dat zij niet goed kunnen vechten als zij saamgepakt worden gehouden als stieren in een schuur. De Franschman is op zijn best, als men hem een weinig zelfstandigheid en initiatief laat. Hij wordt wrevelig als hij voortdurend onder toezicht wordt gehouden en als een machine wordt behandeld. Maar, vervolgte generaal Joffre, één ding is zeker: in het open veld kon ik in die formatie geen gevecht aangaan met overmachtige troepenmassa's. Om de meeste kans op succes te hebben moet ik vechten in een positie, waar ik rechts en links aangeleund ben op krachtige versterkingen en waarbij de vijand in zijn bewegingsvrijheid wordt belemmerd.

Op zijn terrein.

En deze overwegingen nu heeft generaal Joffre er toe gebracht om te handelen zooals

820 hij gehandeld heeft. Op zijn terugtocht van de Belgische grenzen heeft hij de
Duitsche legers geleid naar een slagveld, dat hij zelf gekozen had – naar de Marne-
linie, waar hij op zijn linkervleugel was aangeleund op de sterke stelling-Parijs en
rechts op de oostelijke fortelinie. Generaal Joffre heeft dus inderdaad gedaan wat
een zwakkere macht doen moest, die stond tegenover den aanval, over een breede
825 terreinstrook, van een numeriek overmachtigen vijand. Immers, steeds bleef het gevaar
bestaan van doorbreking of omvatting, hoe ver de Fransche linie ook werd uitgestrekt.
Daarom moest worden teruggetrokken tot de nauwste plaats in de "straat". Die nauwste
plaats was de lijn Verdun. En dáár liet generaal Joffre den terugtocht staken en
front maken naar den vervolger. Het resultaat van deze strategie is geweest, dat de
830 Duitsche opmarsch tot staan is gebracht en is veranderd in een achterwaartsche
beweging, waarbij de uitgeputte troepen door een verwoest land moesten trekken.

OOSTENRIJK.

Agitatie te Weenen.

835 ROME, 17 September. (Reuter.) De "Reichspost" te Weenen deelt mede dat keizer Frans
Jozef, zich richtende tot aartshertog Karl Albert, die naar het front vertrok, over
den oorlog sprekende, gezegd heeft: nimmer in mijn leven iets mij zooveel gekost als
deze ernstige beslissing. Treinen vol vluchtelingen komen voortdurend te Weenen aan.
De bevolking verlaat in allerijl Galicië voor de Russische invasie. Naar de "Giornale
d'Italia" weet te vertellen tracht men den geest der verschrikte bevolking eenigszins
840 te bemoedigen door het vertoon van op de Russen veroverde kanonnen.

ITALIË.

De houding van Italië.

845 LONDEN, 17 Sept. (Reuter.) De diplomatieke correspondent van de "Daily Telegraph"
meldt, dat de stemming in Italië ten gunste der interventie zoo sterk wordt, dat het
voor de regeering onmogelijk wordt zich daartegen nog langer te verzetten. Het is
duidelijk dat de stand van zaken in Albanië op dit oogenblik een directe bedreiging
is van de Italiaansche belangen, en dat Italië maatregelen moet nemen om te voorkomen
850 dat Albanië wordt gebruikt als basis voor den vijand.

Italië gereed.

ROME, 17 Sept. (Reuter.) De "Giornale d'Italia", sprekende over de houding der
regeering, zegt: onzijdigheid is niet meer voldoende om Italië te bewaren voor de
ernstige gevaren die het omringen. Het belang des lands vordert militair gereed zijn.
855 Italië moet bij de gebeurtenissen van heden zoodanig handelen dat het voorkomen kan
dat de Europeesche brand haar ernstige schade toebrengt, en eischen dat de nieuw te
scheppen toestand in overeenstemming zij met de Italiaansche belangen.

SERVIË.

Servische versterking.

860 SALONIKI, 17 Sept. (Reuter.) De Serviërs roepen in Monastir ook 45-jarige mannen
onder de wapenen.

Cholera te Nisj.

865 SALONIKI, 17 Sept. (Reuter.) Het Korr. Bur. verneemt, dat te Nisj cholera is
uitgebroken. Talrijke gevallen zijn geconstateerd.

TELEGRAMMEN.

In Albanië.

870 DURAZZO, 17 September. (Reuter) Het Korr. Bureau meldt: Sinds het vertrek van den
vorst heerschen hier groote oneenigheden, talrijke mishandelingen, arrestaties en
twisten hebben plaats. Vooral bestaat een scherp conflict tusschen de vijanden en de
aanhangers van Essad Pasja. In verband met deze toestanden riep de Mufti van Tirana
een vergadering bijeen van gedelegeerden uit alle districten, die aan den opstand
875 hebben deelgenomen. De bedoeling is te komen tot de vorming van een voorloopige
regeering en een commissie voor landsbestuur.

Laatste Berichten.

Om en bij den strijd. II.

880 BRUSSEL, 14 September. *Namen.* Een indruk nog van Namen na 't vele belangrijke dat
mijn Maastrichtsche collega er reeds van heeft verteld. Een uur of vier, vijf zal 't
geweest zijn toen wij er Zaterdagmiddag aankwamen. De grauwe druillucht, die ons den
heelen dag in onze open auto had verkleumd, had zich boven Namen al ontlast in een
doordringenden regen, die de stad unheimisch en somber maakte. Wij reden terzij de

885 stad naar 't huis van een vriend, waar wij onzen benzine-voorraad in veiligheid
brachten, en gingen toen de stad in om een onderdak voor onze auto en voor ons zelve
te vinden. Een garage, - dat ging nog, - maar een hotel, - alle hotels waren in
beslag genomen door Duitse officieren en soldaten, en eerst na héél lang zoeken
vonden wij in een zooveelste-rangs hotelletje dan nog een kamer, waar wij met wat
890 goeden wil met om beiden zouden kunnen slapen. Toen gingen wij dan eens wat
rondkijken in de stad. Veel tijd hadden wij niet, want in Namen, evenals in Luik en
Brussel, moet alles om 9 uur gesloten zijn, en zelfs mag men er, eveneens als in
Luik, - gelukkig is dat in Brussel niét, - na negen uur niet meer op straat lopen.
En daar wij nog wel graag wat wilden eten ook, en 't er naar uitzag alsof wij ook
895 daarnaar eerst nog zouden moeten zoeken, - konden wij onze wandeling niet al te lang
maken, 't Behoefde ook niet! 't Was 't oude liedje, - hiér verbrande huizen, daar
verbrande huizen, dan ergens anders nog wat verbrande huizen, en dan dáar nog, en
dáar...
Maar hier in Namen was dit alles wel heel erg luguber, en van een aandoenlijke
900 tragiek. Want... den tweeden Augustus had Namen willen feestvieren. Dan zouden daar
koning Albert en koningin Elizabeth gekomen zijn, en de heele stad had zich klaar
gemaakt om hen waardig en feestelijk te ontvangen. Het station was versierd met
bloemen en kleurige monogrammen A en E, dooreengestengeld, - rondom de
905 straatlantaarns waren korven gemaakt, waaruit nu nog slag en verflenst, de geraniums
en fuchsia's neerrouwden in de sombere gedruktheid van den grauwen regendag, - en
langs de lijnen der nog overeind staande zwart geblakerde muurskeletten van het
grootte stadhuis, waren nog de - hier en daar onderbroken - rijen van roode en groene
lichtbolletjes, waarvan de met vreugde verwachte ontsteking achterwege was gebleven,
en vervangen door een minder vreugdige, maar allicht feller illuminatie, met
910 stadhuis-meubilair en betimmering, archieven, akten en boeken van burgerlijken stand,
enz. als brandstof, en opgeluisterd door een overvloed van knaleffecten, - waarvan de
resultaten voor een deel reeds onder den grond waren gestopt, terwijl zij overigens
nog duidelijk zichtbaar waren rondom, in doorboorde of totaal vernielde ruiten en
heel wat gaten in de muren. Maar illuminatie hebben de menschen in Namen dan toch
915 gehad. Niet alleen op en om het stadhuis, maar op verschillende punten in de stad. En
de vuurpijlen hebben er geknald dat 't een lust was! Overal vindt je er nog de gaten
van in den grond, - hier en daar is er een huis door vernield, van het grootte hotel
boven op de citadel is niets meer over, het ligt finaal in elkaar, - en de sokkel van
het grootte standbeeld van Leopold II is aan één kant totaal versplinterd. Vlak bij
920 dit standbeeld zijn ook nog wat huizen verbrand, vier, vijf naast elkaar, met 't
grootte hoekhuis waarin de oogenkliniek gevestigd was. Van dat hoekhuis vertelt men
nog een "grapje". (Laten wij bidden dat wij bewaard mogen worden voor de sinistere
"grapjes" van den oorlog!) 't Was zoo: er was natuurlijk geschoten uit bepaalde
huizen. Dúmus [Dus?] moesten die huizen verbrand. De bewoners werden er uit gehaald,
925 en "tegen den muur gezet". (Men weet, wat daarmee bedoeld wordt). Ook de dokter, die
directeur was van de oogenkliniek, zou tegen den muur gezet worden. 't Was avond,
bijna nacht al. En de vrouw van den dokter kwam te voorschijn en bezwoer den
Duitschen officieren, dat haar man onschuldig was, smeekte om hem te sparen, bewees
hun, met wanhopige flux de paroles, dat haar man niet geschoten kón hebben... De
930 Duitse officieren lachten en bogen maar telkens voor haar, saluerend met wat spot.
Maar zij lieten zich bepraten en de dokter mocht meegaan met zijn vrouw. Toen, in
haar blijdschap, vroeg zij waarom de officieren toch aldoor zoo lachten, - zij wisten
niet te antwoorden, lachten nog méér, en zeiden niet veel meer dan: omdat u...
935 enfin, omdat u... En ineens schaamde zij zich en werd hevig verlegen, omdat zij daar
stond tusschen al die menschen, - in haar nachtjapon... Inderdaad, een buitengewoon
aardig grapje!
Enfin, ik had 't dan alweer gezien. Brand, en neergeschoten burgers, en vernieling,
en een overvloed van rampen en ellende. En wij zouden dan maar gaan eten. Maar zoals
ik wel gedacht had, - 't viel moeilijk iets te krijgen. Eindelijk gelukte 't ons, in
940 't grootte restaurant van Namen, althans iets te krijgen waarmede wij den eetlust
wat minder sterk konden maken, - maar heel veel was 't waarlijk niet, en hoe wij ook
vroegen, men had eenvoudig niet meer. En - als de eerste-rangs restaurants niet meer
hebben dan heel, heel weinig, wat zal er dan zijn voor de burgers, speciaal voor de
niet zeer gegoede burgers en die van de klassen daaronder! Wij zijn dan toen maar
945 naar bed gegaan. 't Was negen uur geworden, wij hadden dus moeten zorgen in ons hotel
te komen, en daar mocht na negenen geen licht meer branden in de "gelagkamer". Dus
naar boven. Nu ja, je zit dan nog even bij een kaarsje, maar dat verveelt gauw. Toch
hebben wij nog gezondigd, - door het raam open te houden. Dat mag niet. Maar... met
z'n beiden op een niet te grootte slaapkamer, en dán 't raam dicht... Krieg ist Krieg,
950 goed, - maar wij hebben 't raam open gezet, en er is niet de minste kogel door naar

binnen gekomen. Wél zijn wij op een andere manier gestraft. En wel met slapeloosheid. Den heelen nacht zijn met veel misbaar troepen voorbij gekomen, die te voet en per trein verder moesten, in de richting Brussel, — en van daar waarschijnlijk naar Leuven of daaromtrent, waar, naar ik vandaag hier hoorde, dezer dagen niet zuinig
955 gevochten moet zijn. En toen de ochtend grauw en kil over het sombere stationsplein hing en de burgers naar buiten kwamen, toen begonnen de voorbijtrekkende soldaten te zingen. Een lied zongen zij op een sleepend sentimenteële wijs, met telkens 't refrein: In der Heimat, in der Heimat, Da gibt's ein Wiederseh'n... ..Arme kerels! Ik heb vandaag, hier in Brussel, heel wat gewonden uit de richting van Leuven zien
960 aanbrengen...

ENGELAND.

Reuter bericht uit Londen, dat kapitein Bertram Steward, die eenige jaren geleden in
965 Deutschland wegens spionage in hechtenis werd genomen, in Frankrijk is gesneuveld.

D. Wolffsohn.

Volgens een telegrafisch bericht, te 's-Gravenhage ontvangen, is gisteren de
Zionistische leider David Wolffsohn, op 58-jarigen leeftijd te Hamburg-vor-der-Höhe
aan een hartziekte overleden. In 1894 stichtte hij te Keulen een Palestina-
970 vereeniging. Na de verschijning van dr. Herzl's "Judenstaat" in 1896, reisde hij naar Weenen en stelde zich geheel ter beschikking van Herzl. Hij begeleidde dezen op diens politieke reizen naar Konstantinopel, Palestina en Londen; stichtte de Joodsche Kolonisatie Bank. Na Herzl's dood werd hij in 1905 president der Zionistische bewegingen, bleef dit tot 1911. In 1906 riep hij de Brusselsche conferentie ter
975 leniging van den nood onder de Russische Joden bijeen. In 1907 presideerde hij het Haagsche Zionistencongres; ook na dien bezocht hij herhaaldelijk ons land. Hij bereidde de nieuwe Zionistische politiek voor: de Joodsche nationale concentratie in Palestina, het verwerven van economische en sociale machtsfactoren aldaar. Tot zijn dood had hij zitting in bijna alle Zionistische geldinstituten; de Joodsche Koloniale
980 Bank, de Anglo-Palestine Co., de Anglo-Levantine Co. en het Joodsch Nationaal Fonds. Het Zionisme, dat door dezen oorlog reeds zoo zwaar geteisterd wordt, verliest in hem een zijner gezaghebbende figuren.

Thee- en rubber voorraden in Engeland.

985 Gedurende Augustus is de zichtbare hoeveelheid thee te Londen nog toegenomen, dank zij ruimen aanvoeren uit de koloniën. In het begin der maand was de voorraad 10% grooter dan verleden jaar. In Engeland meent men dat de oorlog geen vermindering in het theegebruik in Groot-Brittannië zal brengen. Men grondt deze verwachting o.a. op het feit dat ook groote stakingen slechts weinig invloed plegen te oefenen op het
990 zeer groote thee-verbruik daar te lande. Wat rubber betreft, zal alles afhangen van de vraag of voldoende aanvoer zal plaats vinden. In de eerste acht maanden van 1914 is de rubber-import, trots de groote vermeerdering der productie in het oostelijk halfrond, met 4% gedaald wegens de kleinere aanvoeren uit Afrika en Zuid-Amerika onder den invloed der lagere prijzen. Daar de export uit het Vereenigd Koninkrijk is
995 gestegen, was de voorraad eind Augustus 6½% kleiner dan verleden jaar. Zoolang de wisselkoersen niet normaal functioneeren is geen aanvoer te wachten uit streken waar de werkzaamheden alleen met voorschotten uit Europa gefinancierd kunnen worden. Uitvoer van rubber uit Engeland is thans alleen naar Frankrijk, België, Spanje, Portugal en Rusland (behalve de Oostzeehavens) geoorloofd.

1000

Fransche koersen.

De Parijsche beursnoteeringen hebben thans te Bordeaux plaats. Op 14 September noteerden aldaar: 3% Fransche Rente 74,5% Argentinië van 1886 491 (tijdens den oorlog
1005 nog niet genoteerd), 4% Turken 67.50 (12 Sept. 68), Crédit Lyonnais 1100 (25 Aug. 1198), Orleans 1190 en Rio Tinto's 1250 (28 Aug. 1350). Al deze koersen zijn dus sedert het uitbreken van den oorlog verder teruggelopen.

Katoen.

1010 De besturen van de New-Yorksche en New-Orleansche katoenbeurzen hebben besloten te beginnen met het seizoen 1914-1915 het katoenjaar te wijzigen en zal dat de twaalf maanden van Augustus tot en met Juli omvatten in plaats van tot nu toe September tot en met Augustus. De cijfers van den handelsoogst van het loopende seizoen zullen als gewoonlijk de twaalf maanden eindigende 31 Aug. 1914 omvatten. Na 31 Aug. 1914 zullen alle cijfers en vergelijkingen worden opgemaakt over jaren eindigende 31 Juli. Latere
1015 opgaven van handelsoogsten zullen worden beschouwd als te behooren tot den handelsoogst over het jaar eindigende 31 Juli in plaats als voorheen 31 Augustus.

1020 Deze actie is gedaan overeenkomstig een met algemeene stemmen aangenomen besluit door de katoenconferentie, gehouden in Mei j.l. te Augusta, Ga. De voornaamste reden dezer wijziging is om het handelsjaar meer in overeenstemming te brengen met het einde van het oogstjaar, waardoor wordt vermeden dat telken jare in den handelsoogst groote hoeveelheden nieuwe katoen zijn begrepen behoorende tot den volgenden oogst. De wijziging is met algemeene goedkeuring door de leden aan alle voorname katoenbeurzen aangenomen.

1025 **Uit de Vereenigde Staten.**

Op 13 October zal eene aandeelhoudersvergadering van de Erie Spoorwegmaatschappij plaats hebben, waarin machtiging zal worden gevraagd een hypotheek aan te gaan van \$300 millioen.

1030 De Amerikaansche regeering heeft bevestiging ontvangen van het bericht, dat Carranza voortaan de National Railways of Mexico alleen ten voordeele van de Mexicaansche regeering onder den naam van Constitutionalist Railways of Mexico zal exploiteeren. De American Telephone & Telegraph Company heeft een kwartaalsdividend van 2% en de Great Northern een kwartaalsdividend van 1 3/4% gedeclareerd.

1035 Gedurende Juli kwamen 34,637 landverhuizers in de Ver. Staten aan tegen 138,244 in Juli 1913.

Het proces tegen de American Can Company.

1040 De verhooren in het proces der Amerikaansche regeering tegen de American Can Company zijn verleden week te Chicago voortgezet. Zij worden beurtelings in alle plaatsen gehouden waar fabrieken der maatschappij zijn en men verwacht dat zij nog wel anderhalf jaar zullen duren, zoodat het einde van het proces, waarin de ontbinding der maatschappij wordt geëischt, nog niet is te voorzien. Bij de verhooren in Chicago kwam aan het licht dat een installatie ter waarde van \$30,000 aan de Can Company voor \$80,000 was verkocht en een andere ter waarde van \$25,000 voor \$200,000, waarvan 1045 \$50,000 in contanten en de rest in aandelen.

Buitenlandsche Handelscijfers.

1050 Over Juli bedroeg de waarde van den export van Japan yen 56,366,000 tegen yen 52,876,000 in Juli 1913, terwijl die van den invoer slechts yen 45,627,000 beliep tegen yen 56,299,000 in de overeenkomstige maand van het vorig jaar. Over de zeven maanden geëindigd Juli bedroeg de waarde van den uitvoer yen 368,435,000 of yen 31 millioen meer en die van den invoer yen 428,361,000 of circa yen 33 millioen minder.

Uit Argentinië.

1055 De goudvoorraad in de Argentijnsche Conversiekas bedraagt thans, naar uit Buenos-Aires wordt gemeld, \$226,845,705 of \$32,393,084 meer dan sedert de vorige opgave. Deze toeneming is grootendeels het gevolg van het feit, dat de Banco de la Nacion en andere locale banken een aanmerkelijk bedrag goud bij de Conversiekas hebben gedeponneerd, daar zij papiergeld noodig hadden. In ander opzicht is de toestand van 1060 Argentinië gunstiger geworden. Maïs wordt op ruime schaal aangevoerd en de eenige moeilijkheid is het gebrek aan scheepsgelegenheid. Waarschijnlijk zal het vervoer echter thans verbeteren nu de zee van vijandelijke schepen is gezuiverd.

Nationale Schuld van Argentinië.

1065 De Gezant van Argentinië te 's-Gravenhage deelt ons het volgende mede: De Argentijnsche regeering heeft met de noodige speelruimte ter beschikking van de bankiers in Europa gesteld het geheele bedrag in goud, benoodigd voor den dienst van 1 October van de buitenlandsche Nationale Schuld.

1070 **OCHTENBLAD. Tweede Blad.**

Nederland en de Oorlog.

De "Rijndam" opgebracht.

1075 Het stoomschip "Rijndam" der Holland-Amerika Lijn van New York naar Rotterdam is gistermorgen te Queenstown opgebracht.

De suikerhandel.

1080 De Amst. Liquidatiekas geeft kennis dat in afwachting van nadere officieele berichten over de regeling van den handel in suiker geen call zal worden gehouden en de gelegenheid voor het registreeren van termijncontracten tot nader order wordt geschorst.

De regeering en de suikerprijzen.

1085 In verband met het Woensdag ook door ons medegedeelde bericht, dat door den Minister
van Landbouw, Nijverheid en Handel overwogen wordt, voor de oplossing van de
moeilijkheden inzake de suiker, mede met het oog op het tegengaan van opdrijving der
suikerprijzen, gebruik te maken van de bevoegdheid welke de Levensmiddelenwet geeft,
tot inbezitneming der suikervoorraden, ontving het Haagsche Correspondentie-bureau
1090 van genoemden Minister de mededeeling, dat het zijn voornemen is, bij de uitvoering
van dezen maatregel zooveel mogelijk rekening te houden met de verschillende
bonafide-overeenkomsten inzake koop en verkoop van ruwe of geraffineerde suiker,
welke voordat het vorige bericht bekend werd, zijn gesloten, maar dat met contracten,
die van heden af gesloten zijn, generlei rekening zal worden gehouden.

1095 **Militair Geneeskundige Oefening.**

Zelden is men in staat om van zoo nabij den arbeid op eenigszins groote schaal van
den militairen geneeskundigen dienst waar te nemen als gisteren het geval was rondom
Voorburg. Het wemelde daar van het verplegingsmateriaal (verplegingsmateriaal in den
eigenlijken, taalkundigen zin, niet in dien van "verzorging", dien de militairen er
1100 aan zijn gaan hechten). Ziekenwagens en brancards trokken door het dorp heen en weer,
auto's voerden een aantal autoriteiten aan, er waren natuurlijk heel wat officieren
en manschappen van den militairen geneeskundigen dienst op de been en daarbij ook nog
tamelijk wat genoodigden. Het aantal nieuwsgierigen was, daar de oefening niet vooraf
was aangekondigd, betrekkelijk gering. Even voorbij den tol in de laan van N. Oost-
1105 Indië vond men al "gewonden" langs den weg liggen, wachtend op de draagbaren, waarmee
ze zouden worden vervoerd naar de "hulpverbandplaats", een leegstaande woning, die
men daartoe in gebruik had kunnen krijgen, ven die, in tijd van oorlog, het eerste
station vormt achter de gevechtlijn, waar men noodverbanden legt om daarna de
gewonden te laten afhalen door de ziekenwagens van de "hoofdverbandplaats", waar ze
1110 zorgvuldiger kunnen worden behandeld en waar ook noodoperatiën kunnen worden
verricht. In werkelijkheid zou deze hoofdverbandplaats vrij ver achter de
gevechtlijn moeten liggen, maar om niet te veel tijd te verliezen, had men daarvoor
nu maar de leegstaande buitenplaats "Noordervliet" aan den weg tusschen Voorburg en
Voorschoten genomen (vlak bij eerstgenoemd dorp). Daar was ook een veldhospitaal
1115 opgeslagen tot steun van de eigenlijke verbandplaats, waarvoor het woonhuis diende.
[De ??] wilden werden in de hulp en in de hoofdverbandplaats min of meer summier
behandeld en de verbanden, die voor elk geval nodig waren (op een papiertje stond
bij elken man aan gegeven welke verwonding hij had bekomen), werden maar over de
kleeren heen aangelegd. Van de hoofdverbandplaats werden de gewonden eindelijk
1120 overgebracht naar het "evacuatiestation" (een loods bij de halte Voorburg-
Leidschendam van den Z. H. E. Spoorweg) en daar weder in gereedstaande spoorwegwagens
voor ziekenvervoer. Deze transporten geschieden niet meer door den militairen
geneeskundigen dienst, maar door het Roode Kruis, en daarbij werd partij getrokken
van onze waterwegen, door de gewonden van "Noordervliet" in een groote schuit op te
1125 hijschen en neer te laten (met een handler). Op dezelfde wijze werden zij aan het
evacuatiestation weer uitgeladen, waarna ze, na eenige versterking te hebben
gekregen, werden geladen in de spoorwegwagens. Daarin konden de brancards, hetzij aan
veerende koorden worden gehangen, hetzij op stijlen worden geplaatst, zoodat elke
wagen twee rijen hoven elkaar kon bevatten. Bij dit alles ging de draagbaar steeds
1130 mede, zowel in het schip als in den spoorwegwagen. Alles scheen ons volkomen goed en
vlot te loopen en de behandeling geschiedde, hoewel men gelukkig met zeer gezonde
mensen te doen had, zoo voorzichtig alsof het ernst was. Zij, die zich het meest,
met het geheele geval vermaakten, waren natuurlijk de gewonden zelve. Maar schoon
men zelfs in deze dagen eenige moeite heeft zich den ernst der werkelijkheid bij zulk
1135 een voorstelling te herinneren, is toch ongetwijfeld voor allen deze oefening van nut
geweest. Al weet men precies hoe men het doen moet, niets gaat boven de praktijk, al
ware het alleen maar om te kunnen constateeren, dat alles in orde is, zooals hier. De
leiding van de oefening was toevertrouwd aan den dirigerend officier van gezondheid
dr. Paree. Tegenwoordig waren o. a. generaal Quanjer, inspecteur van den
1140 geneeskundigen dienst, generaal dr. De Mooy, de generaals Koolemans Beynen en Tonnet
van het "Roode Kruis" en dr. Ruys, voorzitter van den Centralen Gezondheidsraad.
Tijdens de oefeningen was de Prins aanwezig en bezichtigde o. a. de
hoofdverbandplaatsen. De Koningin woonde eveneens een deel der oefeningen bij.

1145 **Suikerbieten en Oorlog.**

Er worden besprekingen gevoerd over de vraag of de suikerbietenverbouwers in
Zeeuwsch-Vlaanderen, die gewoonlijk een groot deel van hun gewas aan de fabrieken in
het noordwesten van België leveren, ook thans hunne bieten aan die fabrieken zullen

1150 kunnen kwijt worden. Tusschen fabrieken en landbouwers zijn contracten gesloten en de
1155 eersten hebben zelfs reeds voorschotten verstrekt, maar het is de vraag of zij bij
den oorlogstoestand in staat zullen zijn bieten te verwerken. Het is een urgente
quaestie, want de bieten op het veld zijn over een 14 dagen reeds volgroeid. Als de
verbouwers hun gewas niet in België kunnen van de hand doen, zullen door toedoen
1155 onzer regeering maatregelen worden genomen, ten einde de bieten over de fabrieken in
ons land ter verwerking te verdeelen.

Bagage uit Parijs.

1160 Een vertegenwoordiger van Lissone is er in geslaagd de bagage, die reizigers bij het
uitbreken van den oorlog te Parijs hadden moeten achterlaten en waarvoor hem de zorg
was opgedragen, in ons land terug te brengen.

De Nederlandsche ambulance te Brussel.

1165 Door het Centraal Comité in Nederland voor de door de Nederlandsche kolonie te
Brussel gestichte Nederlandsche ambulance is van de eerste zending van f432.95 thans
een bedrag van f1150 overgemaakt aan den te Brussel resideerenden Raad van Nederlands
Legatie (die zelve tijdelijk te Antwerpen gevestigd is) ten einde te worden
overhandigd aan het Comité van de Nederlandsche kolonie aldaar. Verdere steun uit
Nederland tot voortzetting van het reeds verrichte goede werk wordt gaarne tegemoet
gezien. Meerdere giften worden in ontvangst genomen door het Centraal Comité voor
1170 Nederland, secretariaat Bezuidenhout 21, Den Haag.

Wollen dekens voor de vluchtelingen.

1175 Door verschillende plaatselijke commissies wordt aan het "Ned. Comité voor Belgische
en andere slachtoffers" de vraag gesteld: "Kunnen wij ook wollen dekens bekomen voor
onze arme vluchtelingen? De nachten zijn reeds zoo guur en het najaar staat voor de
deur." Gaarne zou het Ned. Comité deze vraag beantwoorden door direct een flink
aantal dekens af te zenden. Maar het bezit helaas slechts enkele exemplaren. Toch was
het zoo vrijmoedig om te antwoorden: "Binnen enkele dagen zult gij ze ontvangen!" De
1180 ondervinding heeft het Comité immers geleerd dat, wat het aan het Nederlandsche volk
voor de arme vluchtelingen vroeg, met de grootste bereidwilligheid werd gegeven. In
dit vertrouwen doet het een beroep op de goedhartigheid van de Nederlandsche
huismoeders. Hoe menige logeerkamer is ruim voorzien van dekens; wie zou er nu niet
een willen missen om hen, wien zooveel leed trof, te verwarmen. Zendingen worden met
erkentelijkheid ingewacht aan het Centraal Magazijn van het Comité, Rokin 73,
1185 Amsterdam. Schriftelijke mededeelingen aan het secretariaat, Kalverstraat 64, aldaar.

Sport en lichamelijke opvoeding voor onze soldaten.

1190 De heer F. W. Baron van Tuyll van Serooskerken, voorzitter van het "Nederlandsch
Olympisch Comité", schrijft, ons het volgende opwekkende woord, om niet slechts aan
de geestelijke verpoozing onzer weermacht de aandacht te schenken, doch ook
methodische sport en lichaamsbeweging door onze soldaten te laten beoefenen. In de
nieuwsbladen las ik de samenstelling eener centrale commissie voor ontwikkeling en
ontspanning der gemobiliseerde troepen met vermelding van haar doel en werkwijze.
1195 Alhoewel veel eerbied koesterende voor de hoogstaande mannen die deze commissie
vormen, eveneens eene groote sympathie gevoelende voor hun doel, zoo kan ik toch niet
nalaten het te betreuren, dat de opvatting van hun taak eenzijdig is. Het is alweer
de oude geschiedenis, die bij door de Nederlandsche autoriteiten gehuldigde
opvoedkunde telkens op den voorgrond treedt: alles voor den geest, niets voor het
lichaam. Ik zie onder de middelen, die de commissie aangeeft tot ontwikkeling en
1200 ontspanning, genoemd: cursussen over verschillende onderwerpen, het doen geven van
lessen, het houden van voordrachten, met lichtbeelden, proeven en demonstraties,
afgewisseld door letterkundige of musicale-voordrachten.
Eilieve! ontbreekt er eigenlijk, om in de lijn onzer opvoedingsmethode te blijven,
niet een benoeming van commissies tot het afnemen van een examen in de onderwezen
1205 vakken met het recht diploma's toe te kennen?. Gaarne neem ik aan, dat men een
voldoend aantal heeren en dames zal kunnen vinden, die zich tot het geven van lessen
en het houden van voordrachten beschikbaar stellen, maar gaapt gij niet, geachte
lezer, indien gij u de "conférences" of "letterkundige voordrachten" herinnert van
mannen die toch op dat gebied een goeden naam hadden? Voor de soldaten zal men op
1210 onderhoudende, aangename wijze voordrachten moeten houden over b.v. kunstmest, de
voedingswaarde van aardappelmeel, of de plichten van een neutralen staat, "ten einde
den nederdrukkenden invloed van de verveling tegen te gaan". Met de muziek zal men
zeker gemakkelijker en doelmatiger het gewenschte doel bereiken, vooral Speenhoff en
echtgenooten zullen overal en te allen tijde met veel succes "dikke Mie" bij de

1215 landweer en militie introduceeren.
Maar, vraag ik mij af, waarom is ook al weer in dit, geval door hoogstaande
autoriteiten de ontwikkeling van het lichaam geheel genegeerd en vind ik onder de
1220 commissieleden geen enkelen naam van hen, die als voormannen op dit gebied bekend
staan? Het antwoord kan toch m.i. niet, zijn dat hiervoor "in dienst" genoeg wordt
gedaan, dat noch militie, noch landweer behoefte heeft van eene betere lichamelijke
ontwikkeling. Want, naar hetgeen ik zag en hoorde komt het mij voor, dat door deze
mobilisatie overtuigend is bewezen, dat onze landweer althans niet geheel geschikt
was om zware diensten te verrichten. Bij het marcheeren, op korte afstanden zelfs,
1225 vielen vele manschappen uit. Hoe zijn die toestanden te verbeteren en "onze
volkskracht te verhoogen"? Door het houden van voordrachten met of zonder
demonstraties? door muzikale soirees? zooals De commissie dat wil. Ik geloof dat dit
niet mogelijk is. Er is maar één middel om bij den soldaat een blijvende verroesting
van het lichaam tegen te gaan, om hem er toe te brengen dat lichaam eenigszins
1230 geregeld te oefenen ook buiten den dienst, en dat is de sport! Het is reeds zoo
duizenden malen en zoo duidelijk verkondigd, maar naar het schijnt in Nederland
zonder succes bij de autoriteiten: er is geen ander en beter middel dan sport om bij
de jongelieden tegelijk wilskracht en tucht te ontwikkelen. Zijn deze al niet de voor
de militaire benoodigde eigenschappen bij uitnemendheid? De gelegenheid om den
sportgeest bij de gemobiliseerden te ontwikkelen doet zich nu voor; waarom grijpt de
1235 commissie die niet met beide handen aan? Is er een hetere oefening dan boksen?
Immers neen. (Hebert vertelt hoe een Fransch officier bij een boksles flauw viel toen
een der strijders begon te bloeden.) Welke prachtige oefening voor geest en lichaam,
welke leerschool voor tucht en wilskracht en volhardingsvermogen. — Stel Toepoel,
Ploeger en hunne leerlingen in de gelegenheid demonstraties te geven; daar zal
1240 Nederlands weerkraft meer aan hebben dan aan wijsgeerige voordrachten. En de
krachtsport? Vriend Brands met zijne mannen: gewichtheffen, trekken, stooten,
worstelen, onze soldaten zullen er gretig aan deelnemen. En natuurlijk het turnen
waar de lokalen aanwezig zijn; en schermen en zwemmen en schieten. Wat het laatste
betreft viel het mij op dat nergens, voor zooverre ik kon nagaan, gebruik gemaakt
1245 werd om de soldaten aangenaam en nuttig bezig te houden met de zoogenaamde Marga-
patronen. Voetbal werd Zondags gespeeld, maar behalve dat niets, geen atletiek,
schiet-, zwem- of andere wedstrijden. Het was rooken en hangen of hangen en rooken.
En vroeg ik aan landweer-mannen of miliciens: hoe hebben jelui het, dat kreeg ik
steeds ten antwoord: "Best, maar wij vervelen ons erg!" Ik zoude nog lang kunnen
1250 doorgaan, wilde ik mijne pen vrijen loop laten, maar ik vrees misbruik te maken van
het geduld van den lezer. Mogen mijne woorden dienen als protest tegen de uitsluiting
van sport, daar deze naar mijne innige overtuiging het eenige middel is om de
weerkraft van ons volk te verhoogen. Hoogachtend, F. W. VAN TUYLL, Voorzitter N. O.
C.

1255 **Brieven voor krijgsgevangenen en geïnterneerden in het buitenland.**

Blijkens eene van het Int. Bureel van de Alg. Postvereeniging te Bern ontvangen
mededeeling, worden aldaar, met verzoek om doorzending naar hunne bestemming,
talrijke brieven en andere stukken uit Nederland ontvangen waaronder vele bestemd
1260 voor inwoners van door eene vreemde krijgsmacht bezette landen en voor krijgsgevangenen
en in onzijdige landen geïnterneerde militairen. Vermits het genoemde bureel zijne
tusschenkomst voor de doorzending van stukken in het algemeen niet kan verleenen, kan
het ook niet voor de doorzending van stukken als de bedoelde zorg dragen. Stukken
bestemd voor krijgsgevangenen en geïnterneerden kunnen worden doorgezonden door het
1265 agentschap voor krijgsgevangenen, ingesteld door het int. comité van het Roode Kruis,
rue de l'Athénée 3, Genève. ("St. Ct.")

Tenvervolge op een vorige bekendmaking, verzoekt de minister van Justitie ten
spoedigste inlichtingen omtrent de verblijfplaats en het lot van de volgende Fransche
1270 onderdanen, omtrent wie het vermoeden betaamt, dat zij wellicht hier te lande
verblijven: 1. mevr. Elsa Goldschmidt, 38 jaar, met haar zoon van 15 jaar en haar
dochtertje van 11 jaar; 2. Albert Mouterde; 3. Guy Marie Eugène Férault de Falandre,
bijna 21 jaar; 4. ... Dufort, bijna 20 jaar; 5. Clementine Mary; 6. Jeanne Chabrié
(vermoedelijk laatstelijk in Nederland gewoond hebbende); 7. Marcelle Allizon.

1275 **Engelsche mail naar Sumatra.**

De directeur-generaal der posterijen en telegraphie maakt bekend, dat, met wijziging
van een vroegere mededeeling (zie Ochtendblad 2 dezer), voortaan des Woensdags met
den trein van 8.5 m. van Rotterdam naar Vlissingen en verder over Engeland alléén
1280 verzending van correspondentie naar Atjeh en onderhoorigheden en Sumatra's Oostkust

zal plaats vinden. (St. Ct.)

LANDBOUW.

Vrije invoer van vee in Frankrijk.

1285 H. M. gezant te Bordeaux deelt mede, dat in Frankrijk is opgeheven het invoerrecht op ossen, koeien, stieren, jonge ossen, jonge stieren, vaarzen, rammen, schapen, lammeren, bokken, geiten, varkens en biggen. ("St. Ct.")

INGEZONDEN STUKKEN.

1290

Het eenige redmiddel.

Een Europeesche Statenbond.

1295 *Aan de Redactie!* In het belangrijke artikel van Jhr. dr. Nico van Suchtelen onder bovenstaanden titel in Uw avondblad van 16 September j.l. opgenomen, vond ik tot mijn leedwezen met geen enkel woord aangeduid, hoe men tot zulk een statenbond zou kunnen komen. Dit nu juist acht ik een hoofdzaak, want zoo lang de weg daartoe niet gevonden is, zal zulk een bond tot de vrome wenschen blijven behooren. De eeuwenoude diplomatie verbonden met het militairisme, imperialisme en caesarisme, die Europa tot dezen verschrikkelijken oorlog gebracht hebben, zullen zichzelf nimmer executeeren, maar moeten door de kracht der groote massa op zijde gezet worden. De diplomaten worden nog altijd voor het overgrootste meerendeel gerecruteerd uit oud-aristocratische families. Zoo is het ook in vele landen het geval met de chefs van het leger. Moge bij de meeste dezer functionarissen het feudalisme der middeleeuwen niet meer zoo sterk in het bloed zitten, de verschrikkelijke oorlog welken de diplomatie met hare aankleve te voorschijn gebracht heeft, bewijst toch genoeg, dat zij met vrij is van de opvattingen welke vóór de Fransche revolutie de regeeringen der verschillende Europeesche landen beheerschten. Slimheid, list, onoprechtheid, het gebruiken van allerlei kunstgrepen, het debiteeren van onwaarheden, het elkander deze onwaarheden toeschrijven enz. alles om voor het eigen land het meeste voordeel te behalen, wie daarin de grootste meester is, wordt nog steeds geacht zijn land het heele te dienen. De menschheid in haar geheel, de beschaving en de humaniteit worden nog altijd evenals in vroegere eeuwen bij het diplomaten spel op den achtergrond gedreven. Ondanks alle in de laatste halve eeuw onder de menschheid gepropageerde en door haar zoo ruimschoots geaccepteerde, democratische denkbeelden, bewijst deze oorlog, dat diezelfde menschheid, althans in Europa, die zich maar al te gemakkelijk tot chauvinisme laat opzweepen, nog altijd de speelbal is van een klein aantal hoofdzakelijk adellijke heeren, die, gesteund door financieel belanghebbende burgers, evenals in vroegere eeuwen nog altijd de volle macht hebben om een geheel werelddeel te brengen tot zooals Anatole France het in een zijner boeken noemt: "Misère, crime et folie". De democratische instelling dor volkeren van Europa, de volksvertegenwoordiging geheeten, heeft, zooals thans weer gebleken is, niets in te brengen als het erom gaat het volk al of niet in de diepste ellende te brengen en de bloem der natie, zoomede hare welvaart, op de moest gruwelijke wijze voor het grootste deel te vernietigen. Hoe zal men den enkelingen, die zulk een groote macht hebben, daarin gesteund door de reuzen-legers aan wier hoofd hun standgenooten staan, deze groote macht uit handen wringen. Daar bestaat m. i. maar één middel op. De sociaal-democraten, anders zoo gekant tegen de vertegenwoordigers van het kapitalisme, tegen de z.g. bourgeois, hebben in alle thans oorlog voerende landen getoond in de oogenblikken van gevaar voor het behoud van eigen land en voor dat der beschaving, zich geen oogenblik te bedenken om samen, met die oogenschijnlijk zoo gehate bourgeois, op te trekken om land en beschaving te dienen en te verdedigen. Dit nu behoeft niet zoo veel verbazing te wekken, daarvoor zit te veel goeds in hun leer en tellen zij te veel eminente mannen in hun gelederen, maar het gelukkige verschijnsel is, dat hier het bewijs door geleverd wordt, dat ondanks alle 1335 meeningsverschil over de wijze waarop de maatschappij moet ingericht zijn en ondanks allen strijd daarover, er au fond toch geen innerlijke haat bestaat tusschen de verschillende leden der maatschappij van elk land. Van deze openbaring diene thans partij getrokken te worden. De groote leiders der sociaal-democraten en die der bourgeois moeten zich thans aaneengesloten houden tot het bereiken van bovengenoemd 1340 doel, "De statenbond". De sociaal-democraten met hun internationalen bond, die millioenen leden tolt, zullen in deze richting een grooten drang kunnen uitoefenen, maar zij kunnen het werk alleen niet af. Slechts vereenigd met de bourgeois, en dan aldus op *internationaal gebied*, zooals zij dit in dezen oorlog nationaal zijn, zal het doel bereikt kunnen worden. Eenmaal een Europeesche statenbond gevestigd, met een 1345 algemeen volksleger, dienende om gevrijwaard te zijn tegen aanvallen van onbeschaafde volkoren uit andere werelddeelen kan de democratizeering der menschheid door wrijving

1350 der verschillende partijen weer haar gang gaan. 17-9-'14. G. [Wij plaatsen nog het bovenstaande, merken echter op, dat zelfs een stroom van ingezonden stukken niet voldoende zal zijn den Statenbond werkelijk te vestigen. En wij moeten in deze dagen wat zuinig zijn met de ruimte. Red. H.]

Waarom steun aan uitgeweken Belgen en niet aan uitgeweken Nederlanders?

1355 Aan de Redactie! Sedert 3 September uit Brussel vertrokken, las ik in de dagbladen, dat, te beginnen met Maandag 14 September, bij de Nederlandsche Bank gelegenheid bestond, Belgisch bankpapier, tot een maximum van frcs. 50 per dag, in te wisselen tegen Hollandsch geld tot den koers van 47.75, zulks op verzoek van den Belgischen consul, ten behoeve van Belgen, die naar Holland waren uitgeweken. Ofschoon het bericht dus duidelijk vermeldde, dat deze hulp uitsluitend voor Belgen bestemd was, begaf ik mij toch l.l. Maandag persoonlijk naar de Nederlandsche Bank, om mij te overtuigen, dat uitgeweken Nederlanders hiervan inderdaad waren uitgesloten. Dit word 1360 mij door den kassier-generaal uitdrukkelijk bevestigd, al werd dan ook op mijn aandringen voor dezen keer een enkele uitzondering gemaakt. Het eigenaardige verschijnsel doet zich dus voor, dat uitgeweken Belgen, dank zij het energieke optreden van den Belgischen consul, hun geld kunnen inwisselen tegen 47.75, terwijl 1365 de uit België geweken Nederlanders in Nederland door de Nederlandsche Bank naar andere bankinstellingen worden verwezen waar zij niet meer dan circa f45 voor elke frcs. 100 Belgisch kunnen krijgen! Toon de Belgische consul maatregelen nam om zijn landgenooten voor een belangrijk koersverlies te vrijwaren, had toen de directie van de Nederlandsche Bank, of wien het anders moge aangaan, tegelijkertijd niet aan de 1370 uit België geweken Nederlanders kunnen denken? Dat de ongelukkige Belgen hier op alle mogelijke wijzen geholpen worden, vind ik niet meer dan plicht, maar dat de uitgeweken Nederlanders, die in dezelfde omstandigheden verkeerden, in hun eigen land, geen aanspraak zouden mogen maken op dezelfde hulp, vind ik in hooge mate bevreemdend! Men had mij bij de Nederlandsche Bank vaag in uitzicht gesteld, dat 1375 wellicht aan de voor Belgen getroffen faciliteit eene uitbreiding zou worden gegeven. Tot nog toe heb ik tevergeefs op een nadere aankondiging in de dagbladen gewacht, doch vertrouw ik, dat de bevoegde autoriteiten hij nader inzien alsnog aan mijn billijk verlangen gehoor zullen geven. Met dank voor de plaatsing, Uw abonné G. C. M.

1380 **DE OORLOG, 18 september 1914**
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27820]
[Vrijdag 18 September 1914]

1385 **EDITIE VAN 2 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.**

DE OORLOG

1390 **De algemeene toestand. — Duitsche en Fransche berichten over den slag tusschen Oise en Marne. — Een rapport van generaal French. — De terugtocht der Russen in Oost-Pruisen. — De strijd tusschen Russen en Oostenrijkers. — Brieven en berichten uit de oorlogvoerende landen.**

De algemeene toestand.

1395 Het wordt steeds moeilijker verband te brengen tusschen de berichten van de beide partijen, over den toestand in Frankrijk. De Fransche regeering hult zich thans in een geheimzinnig zwijgen en meldt officieel slechts: de toestand is onveranderd. De Duitsche berichten zeggen: dat in den slag tusschen Oise en Maas de beslissing nog niet gevallen is, maar dat de tegenstand der Franschen begint te verslappen. De militaire medewerker van de "Times" geeft een overzicht van den toestand, waarin hij 1400 zegt: De Duitsche legers houden dapper stand, en over de geheele linie staan zij in onderling verband. Hun rechtervleugel heeft een uiterst voordeelige stelling ingenomen op het plateau benoorden de Aisne. Hun uiterste rechtervleugel is uit het bosch de l'Aigles ten noorden van Compiègne verdreven en steunt nu tegen de stad Noyon. Verwacht mag worden, dat de bondgenooten, zij het ook met moeite, dit plateau 1405 zullen pogen te doen ontruimen; doch generaal Kluck vecht met de wetenschap, dat hij onmiddellijk in zijn rug gesteund wordt door het bezit der vestingen van La Fère en Laon. Daardoor heeft hij een sterke verdedigende stelling, en is hij in staat krachtige tegenaanvallen te doen; hij is er van overtuigd, dat het lot van de Duitsche legers in Frankrijk grootendeels zal afhangen van zijn volharding en vasthoudendheid. Eerst als de Duitsche rechtervleugel nogmaals wordt teruggeslagen, 1410 zal de toestand voor de geallieerden gunstiger worden, want er is geen tweede positie waar zulk een verdedigende stelling kan worden ingenomen, als de Fransche grens. Het

Duitsche centrum heeft niet zulk een goede stelling, maar hier zal de Fransche opmarsch allicht worden gehinderd door de vernielde bruggen, die de Duitschers op hun terugtocht in de lucht lieten vliegen. Het leger van den kroonprins trekt geregeld, 1415 doch langzaam terug. Iederen dag gaan de Franschen iets vooruit. In een ander bericht zegt de "Times": "Verdun is, in tegenstelling met de Duitsche berichten, tot nog toe alleen belegerd en gebombardeerd door Wolff's bureau". Daarentegen wordt van Duitsche zijde verklaard, dat verschillende forten om Verdun reeds zijn platgeschoten, en dat de capitulatie van de stad binnenkort kan worden verwacht.

1420 Volgens Fransche berichten kan de terugtocht van de Duitsche troepenmacht in die buurt niet zoo heel ver zijn geweest, daar de Duitsche afdeelingen tusschen Etain en Thiancourt (30 K.M. benoorden Toul) in aanraking zijn met de Franschen. Zooals wij reeds mededeelden, is het hoofdkwartier van den kroonprins van Varennes overgebracht naar Monfaucon. Over dit geheele gebied van de Oise tot de Maas wordt met kracht en 1425 volharding gestreden door de beide partijen, door artillerie en infanterie. Doch hoe het resultaat van dit gevecht er straks zal uitzien, wagen noch de Duitschers, noch de geallieerden te voorspellen. Dat in Oost-Pruisen de Russen duchtig klopp hebben gehad werd nu ook door de geallieerden erkend, en de *Times* meldt, dat ook de Russen in het Noorden van Oost-Pruisen zijn teruggetrokken en dat tusschen Koningsbergen en 1430 Tilsit geen Russen meer zijn. De legermacht, waarover Von Hindenburg beschikt, moet volgens de *Times* 600,000 tot 800,000 man sterk zijn. Dat Duitschland van de Russen bevrijd is, noemt de *Times* zeker een groot militair succes, maar het komt juist drie weken te laat. Want hadden de Duitschers de Franschen kunnen verslaan in den slag op 21 Augustus, en dan hun troepen naar het Oosten kunnen zenden, om in de lijn Thorn- 1435 Allenstein met de Oostenrijkers uit het zuiden oprukkende, te kunnen samenwerken, dan zouden de resultaten voor Duitschland reusachtig zijn geweest. Het ontwijken van den beslissenden slag door de Fransche troepen en de snelle opmarsch der Russen naar Oostenrijk heeft de Duitsche berekeningen, naar het Engelsche blad meent, wel wat gedwardsboomd. Temeer daar de Oostenrijkers niet bestand bleken tegen de krachtige aanvallen der Russen, en na een krachtigen, hardnekkigen strijd tot den terugtocht genoodzaakt werden, zoodat geheel Polen door de Oostenrijkers verlaten is. De 1440 generaals Auffenberg en Dankl, die tot bij Ljublin waren opgerukt, moesten ondanks hun krachtigen tegenstand met aanzienlijke verliezen terugtrekken, zoodat wat de Russen in Oost-Pruisen verloren, gewonnen werd in Russisch-Polen, en tegelijk met de 1445 ontruiming van Oost-Pruisen door de Russen, die van Polen door de Oostenrijkers kon worden gemeld.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

Een rapport van French.

1450 LONDEN, 17 Sept. (Reuter.) Het Persbureau publiceert een telegram uit het Britsche hoofdkwartier, beschrijvende de gevechten van 10 tot 13 September. Sinds Donderdag 10 September hebben de geallieerden aanhoudend den vijand teruggedreven over golvend terrein door dichte boschpartijen. Zes rivieren doorsneden de richting van den opmarsch. De Engelschen ondervonden weinig tegenstand. Vrijdag wendden zij zich een 1455 weinig naar het noord-oosten, samenwerkend met de bondgenooten, die een succes van beteekenis hadden over de geheele linie. Zaterdag bezette de vijand een geduchte positie tegenover ons ten noorden van de Oise, terwijl Soissons uit een sterke verschansing werd verdedigd. Het derde Engelsche leger bemachtigde de hoogte, vanwaar men een overzicht heeft over de Aisne, beoosten Soissons. Een artillerieduel volgde 1460 tot middernacht. De vijand beschikte over vele zware houwitsers in goed verdede posities. De geallieerden namen het zuidelijk deel van Soissons in den nacht. Dit was het begin van den slag aan de Aisne in zwaren regen. Zondag werd een tegenstand geboden op het geheele Britsche front van vijftien mijlen. Aan beide zijden had de artillerie druk werk; de Duitschers bezigden zware houwitsers, met het snelvuur 1465 waarvan zij de overgangsplaatsen der rivier de Aisne bestreken. Gedeelten van alle drie de Engelsche legercorpsen trokken de rivier bij het vallen van den avond over door middel van drie pontons. De Franschen aan den linkervleugel trachtten eveneens te naderen. Velen staken de rivier over op den top van een der randen van de spoorwegbrug, die was blijven staan. Gedurende de laatste dagen zijn vele 1470 afzonderlijke troepjes Duitschers gevangen genomen.

Fransche berichten.

1475 PARIJS, 17 Sept. (Reuter.) Een communiqué van elf uur 's avonds deelt mede: De toestand is onveranderd.

Een gestoorde feestviering.

LONDEN, 18 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) In een telegram uit Frankrijk aan de "Daily

1480 Telegr." wordt een beschrijving gegeven van den toestand waarin het kasteel Gué bij het dorpje Congis werd gevonden. Het historische kasteel was vol kunstschaten. Tijdens het beleg van Meaux was de Duitsche staf in het kasteel ingekwartierd. Zij verlieten dit overhaast toen de bondgenooten naderden. Deze vonden overal de grootste wanorde. De groote zaal van het kasteel was in een hospitaal veranderd. Duitsche dooden en gewonden lagen over den vloer verspreid. In de eetzaal en in den aangrenzenden salon was blijkbaar duchtig feestgevierd. De grond was bedekt met 1485 gebroken flesschen, de tafels beladen met halfledige schotels, hetgeen bewijst dat het feest plotseling is onderbroken.

De Duitsche lezing.

1490 BERLIJN, 17 Sept. (B. W.) De generale staf deelt mede uit het groote hoofdkwartier d.d. 17 Sept. 's avonds: In den slag tusschen de Oise en de Maas is de beslissing nog steeds niet gevallen, uit enkele aanwijzingen valt echter op te maken, dat de weerstandskracht van den vijand begint te verlammen. De met groote dapperheid ondernomen poging van de Franschen om door den uitersten rechtervleugel der Duitschers heen te breken is zonder buitengewone inspanning van onze troepen ten 1495 slotte op niets uitgelopen. Het centrum van het Duitsche leger wint langzaam maar zeker terrein. Uitvallen uit Verdun werden zonder veel moeite afgeslagen.

Bij de kaart.

1500 De stand van zaken op het *oorlogstooneel in 't Westen* heeft tusschen 7 en 15 September l.l. een beteekenisvolle wijziging ondergaan. De aan de vier geallieerden verknochte dagbladen willen het zelfs doen voorkomen alsof bij de Duitschers een deblace in aantocht is. Eerst wanneer betrouwbare gegevens zijn verstrekt omtrent de in de handen dier geallieerden gevallen krijgsgevangenen en oorlogsbuit kan een voorloopige indruk worden verkregen, in welk licht moet worden beschouwd het feit, 1505 dat de troepen van onzen oostelijken nabuur, zoo dicht reeds Parijs genaderd, gedwongen zijn geworden terug te trekken. Hoe groot de doorloopen afstand is geweest zal meer duidelijk worden door raadpleging van bijgaand spoorweg-kaartje uit Van Santen's officieelen reisgids, waarop zijn overgebracht sommige positiën welke door de invallers op eerst- en op laatstgenoemden datum werden ingenomen (A-B en B-C), in 1510 overeenstemming met de afstanden waarop ze, volgens Nederlandschen maatstaf, van elkander zouden verwijderd liggen. De samensteller had de vriendelijkheid ons dit kaartje af te staan en wij bieden het thans onzen lezers ter kennisneming aan, vertrouwend dat het ook hen zal interesseeren. *Verklaring der letters:* - a. Péronne. b. St. Quentin (Sneek). c. Craonne (Kampen). d. Verdun (Salzbergen). e. Chalons 1515 (Zutphen). f. Vitry (Ahaus). g. Sézanne (Arnhem). h. Coulommiers. i. Meaux (Aalsmeer). k. Nanterre (Halfweg). l. Parijs.

Om en bij den strijd. III.

1520 BRUSSEL, 14 Sept. Naar Frankrijk. ...Een beetje een straatjongens titel voor een ietwat straatjongensachtig avontuur. Want wij zijn in Frankrijk gekomen zooals de een of andere straatjongen wel komt op een afgefloten terrein waarvan de eenige toegang, versperd door een waarschuwing met art. 461 W. v. S., nog wordt bewaakt door een grimmigen diender. Voorzichtig, achter den diender om, weet hij erin te sluipen, maar net eventjes, in een vaartje, tot waar een kostelijke appel ligt; stilletjes pakt hij 1525 dien weg, loopt dan hard langs den politiemans terug, en als hij goed en wel weer buiten is, dan trekt hij een langen neus. Zóó ongeveer zijn wij in Maubeuge geweest. Tóch was deze tocht naar Maubeuge wel van belang. Ten eerste omdat er naar ik hoop, de belofte in ligt, dat eerlang dan ook wel verder in Frankrijk en dus dicht bij den eigenlijken strijd, zal zijn te komen. In 't begin van den oorlog gold 't als 1530 dapperheid om enkele kilometers over de Hollandsche grenzen te komen, Mouland, - nu dat ging nog net, en Visé was ultima Thule, - nú zijn wij in Brussel als kind in huis. En ik geloof dat Maubeuge nog iets verder over de Belgische grens ligt dan Visé over de Hollandsche. Maar bovendien, toen ik vandaag in Brussel kwam, werd mij een soort van geheim communiqué vertoond met optimistische mededeelingen, zoo pas 1535 uitgegeven, - en de laatste van die mededeelingen was, dat... Maubeuge tient ferme! Maar ik was den vorigen dag in Maubeuge geweest en had gezien dat het in handen van de Duitschers was. Zoodat 't - tusschen twee haakjes - natuurlijk wel een leugen zou zijn dat ik in Maubeuge geweest was. Enfin, - wij gingen dan Zondagochtend welgemoed van Namen uit op weg om te zien hoe 1540 ver wij zouden kunnen komen. De kostelijke benzine werd weer ingeladen en bedekt onder een plaid, en voort ging 't naar Charleroi. Eerst langs de Sambre, door de prachtige vallei met 't heerlijke uitzicht op de tegen de hellingen gelegen speelgoed-achtige dorpen. Duitschers zagen wij niet dan heel enkele hier en daar, die

1545 monter antwoordden op onzen groet, en ons verder ongemoeid lieten. Wel zagen wij veel sporen van Duitschen doortocht in, — ja, ik kan waarlijk niet helpen dat 't verdiend wordt! — in afgebrande huizen en zwart berookte dorpen van huizengeraamten. Maar overigens zag 't land er vrij goed uit. Bijna nergens waren hier de akkers vertrappt, en al zagen wij — vanwege den Zondag — dan ook niemand aan 't werk, 't land wees erop, dat men den oogst had ingehaald en begonnen was voor nieuwe bebouwing te

1550 zorgen. En zonder incidenten geraakten wij te Charleroi. Daar, voor 't eerst, na Namen, zagen wij weer wat Duitse soldaten, een, overigens lichte, Landsturm-bezetting. Op de markt hielden wij stil en stapten af in een café waar wij hoopten het ontbijt te vinden dat wij 's morgens in Namen niet hadden kunnen krijgen, en wat te praten met lieden uit de stad die ons zouden kunnen vertellen hoe 't er stond.

1555 't Een en 't ander lukte. Brood was er niet te krijgen, maar bij een koekbakker bemachtigden wij wat appelbollen — een voortreffelijk voedzaam ontbijt! — en andere zoete koek. En praten dat de menschen uit Charleroi deden! Niet om bij te houden! Ik althans raakte den draad kwijt, — maar wellicht dat mijn meer economisch aangelegde Maastrichtsche collega, — die mij op den geheelen tocht vergezelde — u nog al wat zal

1560 weten mee te deelen van de schaarschte aan meel en vleesch vooral in Charleroi en van den toestand der industrie, — wat hier een belangrijke factor is. Wat mij betreft, — ik liet de menschen maar praten, te meer omdat zij zelve veel liever vertelden van afgebrande en verwoeste huizen en doodgeschoten menschen dan van interessante economische bijzonderheden. En dat andere, — ja, dat wist ik nu al wel. Ik had de laatste vier, vijf weken al niet veel anders gezien en gehoord. Laat ik dus, — ten spijt van een hartelijken vriend uit Charleroi, die maar wou dat ik een "speciale studie" maakte van 't branden en schieten in zijn stad, — laat ik dus volstaan met de mededeeling, dat er heel wat, vooral groote heerenhuizen, zijn afgebrand in Charleroi en dat er een aantal notabelen is doodgeschoten. Mijn studieuze zegsman zou er na den

1570 oorlog "een boek over schrijven". Van Charleroi gingen wij op weg naar de Fransche grens, naar Maubeuge. Wij zouden er wel niet komen, meenden die van Charleroi. Maar wij kwamen er wél, — zonder ook maar één keer aangehouden te worden door Duitse posten, — die overigens zeer schaarsch waren langs den weg. Triomfantelijk passeerden wij de grens, — ik hóórde mijn kordaten collega-chauffeur groeien van plezier, — en

1575 hoe dicht er wij Maubeuge naderden, des te meer werd 't interessant. Hier begon 't er tenminste weer eens uit te zien als een echt slagveld! Overal in de akkers, en ook een enkele maal in den weg, waren groote omgewoelde zandgaten van ingeslagen granaten, het zware fort van Maubeuge zag er, vanuit de verte, uit als een met zorg en urenlangen arbeid gemaakt en daarna in speelsche brooddronkenheid verwoest

1580 zandkasteel aan 't strand, — overall waren boomenrijen geveld en hagen plat gelegd, — wij zagen loopgraven en zandversterkingen en wallen, — en overall rondom waren heele akkers, en soms wel drie, vier naast elkaar, vlak langs den grond bespannen met netwerken van venijnig prikkeldraad. Triestig verlaten en öde was dit alles. Het wijde oorlogsland, en geen mensch daarin. Ergens in een wei, in de schaduw van een nog overeind staande haag, een dood paard. Tot wij eindelijk, in de eerste straat van Maubeuge, weer menschen zagen. Een clubje van zes, zeven Duitse soldaten, reserve-

1585 pioniers, die daar stonden te praten bij twee groote hoopen slordig bij elkaar gesmeten leerwerk, koppels met patroontasschen en bajonetscheeden, enz., uitrustingsstukken van Fransche krijgsgevangenen.

1590 Wij werden er met vreugde ontvangen, omdat wij sigaretten bij ons hadden en nog enkele goede Hollandsche sigaren en tabak, — en van dit alles was in Maubeuge niets meer te krijgen, vertelden ons de soldaten. En wij hoorden lange en trotsche verhalen aan, — van hoe de heele bezetting van Maubeuge, veertig duizend man Franschen, zich had overgegeven, toen na dagenlange belegering de Duitschers een stormaanval hadden

1595 gedaan. De Fransche infanterie, zoo werd ons verteld, had veel te hoog geschoten op de aanrukkende Duitschers, zoodat de kogels over hun hoofden heen gevlogen waren en hoogstens wat schade hadden aangericht in de achterste gelederen. Daardoor hadden de Duitschers ongehinderd kunnen doordringen en de verbaasde en moe-gevochten Franschen hadden zich overgegeven. Maar zonder slag of stoot was 't dan toch niet gegaan.

1600 Buiten de stad al hadden wij, zei ik, heel wat sporen gezien van ingeslagen granaten, en toen wij de stad inreden, zagen wij dat ook daar heel wat verwoesting was aangericht door 't geschutvuur. Vooral de vele fabrieken schenen nogal geleden te hebben. Heele fabrieksgebouwen waren vernield door granaten... Maar dit is weer stof voor mijn meer economischen collega. Wij reden verder de stad in en kwamen bij het

1605 station. Daar weer vonden wij een klompje Duitschers — die vroegen naar sigaretten. Wij gaven wat wij nog hadden, en maakten een praatje — kregen weer 't verhaal van de inneming van Maubeuge, van de veertigduizend krijgsgevangenen, enzoovoort. En ten slotte kwam een verzoek, of wij niet twee man met een lading brood en wijn konden brengen naar 't andere eind van de stad? Als belooning zouden wij een paar

1610 bussen benzine krijgen. Nu hadden wij nog wel een goeden voorraad benzine, maar je
kan daarvan nooit genoeg hebben in dit land waar nergens benzine te krijgen is, omdat
alles in beslag genomen is – en dus werd de overeenkomst gesloten. De wijn, – veel
flesschen in witte sloopen, – en het brood, – zoo maar los 'n voorraad brooden –
1615 werden uit 't station gehaald en in de auto geladen – de twee soldaten kwamen op zij,
op de treeplanken staan, en wij reden door de oude vestingmuren de stad door, naar 't
andere eind, waar de voorraad gebracht moest worden, en waar wij onze benzine zouden
krijgen. Een officier werd geroepen om de gemaakte overeenkomst te sanctioneeren, en
vier soldaten brachten de bussen benzine aan, – kostelijke aeroplane-benzine, de
1620 beste die te krijgen is! – en stortten die over in ons reservoir en in onze leege
bussen. Onderwijl maakten wij een praatje met den jongen luitenant. Wij lieten hem
wat prentbriefkaarten zien van de verwoestingen in Luik en Hervé, die wij Zaterdag in
Luik hadden gekocht. Daar was er óók een bij van de Place de l'Université in Luik, en
die vooral wekte de vreugde en den trots van den jongen luitenant. Hij zelf had
zoowaar die huizen helpen aansteken, vertelde hij verheugd... Wij gaven hem de heele
1625 collectie, namen afscheid en gingen op weg naar Mons, naar België weer, – voldaan
over ons eerste doordringen in Frankrijk en niet minder over de omstandigheid, dat
wij uit Frankrijk vertrokken een vijftig liter benzine rijker dan wij er gekomen
waren. Van Mons, ons verblijf daar en den tocht van daar naar Brussel, vertel ik nog
wat in een volgenden brief.

1630

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De terugtocht der Russen in Oost-Pruisen.

LONDEN, 18 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) Uit Petrograd wordt aan de "Times" gemeld,
dat de twee divisies, die den terugtocht van generaal Rennenkampf's leger in Oost-
1635 Pruisen dekten, heldhaftig hebben gevochten. Zij trokken eerst terug toen de
hoofdmacht in de stelling achter de Goldop gekomen was. Vijf nieuwe Duitsche
legercorpsen begonnen op 7 September de omtrekking van Rennenkampf's linkervleugel;
deze omtrekkende beweging reikte haast tot Gumbinnen. De Russen deden herhaaldelijk
aanvallen, den vijand terugslaande. Op 10 en 11 September "was de munitievoorraad van
1640 den vijand uitgeput" en ging hij tot bajonet-aanvallen over. In dezen bajonetstrijd
zijn duizenden gevallen.

Duitsche en Oostenrijksche soldaten.

LONDEN, 18 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) Uit Petrograd wordt bericht, dat behalve
1645 mededeelingen over de duizenden gevangenen en het buitmaken van houwitzers en ander
geschut, een algemeene beschrijving van den Russisch-Oostenrijkschen strijd niet
wordt gegeven. Het heet, dat de Duitsche soldaten tusschen de Oostenrijkers in de
loopgraven zijn geplaatst, om het moreel der Oostenrijkers op te heffen. De
Reuter correspondent aan de grens meldt, dat na de Russische aanvallen de
1650 "blauwjassen", d.w.z. de Oostenrijkers, vluchten, terwijl de "helmen", dat zijn de
Duitschers tot den laatsten man stand hielden en omkwamen.

Russen en Oostenrijkers.

LONDEN, 18 Sept. (Eigen Bericht.) De Russische "Invalide", het officieele
1655 legerorgaan, beschrijft de krachtige pogingen der Oostenrijkers om de Russen bij
Ljublin terug te drijven; het blad zegt: zij deden bovenmenselijke pogingen om door
de Russische omsingeling heen te breken, en streden ongeveer vier dagen. De
Oostenrijksche verliezen zijn zeer groot. Rjetsj meldt, dat de gouvernementen Ljublin
en Cholm nu geheel door de Oostenrijkers verlaten zijn.

1660

De Oostenrijksche terugtocht op Krakau.

Aan een artikel van kolonel Sjoemski, ten vervolge op het gisteren vermelde, ontleent
de "Times" nog het volgende: "De Russische vervolging van den vijand over de San,
1665 ondanks de fysieke uitputting na twintig dagen vechten, zal in de militaire
geschiedenis een voorbeeld blijven van de oorlogskunst. De resultaten zijn nu te
overzien. Ongetwijfeld zou indien de Russen de Oostenrijkers een paar dagen rust
hadden gegund de vervolging groote moeilijkheden hebben ontmoet. De Oostenrijkers
zouden tijd hebben gehad de tegenovergelegen oevers te bezetten en de Russen zouden
de rivier moeten hebben overtrekken onder het vuur en de tegenaanvallen van den
1670 vijand. "Nu de Russen aan den linkeoever van de San zijn gekomen zijn zij op den weg
gekomen in de achterhoede van de vestingen Jawslan en Przemysl. Tegelijkertijd
hebben de legers van de generaals Roesby en Broessilof de tweede en vierde
Oostenrijksche legers zulk een nederlaag toegebracht, dat deze van Przemysl
terugtrokken. Waarschijnlijk zonden deze flank en achterhoede afdeelingen uit om onze
1675 opmarsch te belemmeren, tot ze Gorlita en Kroban hebben bereikt. De beide spoorwegen

van Jaroslan en Przemysl naar Krakhan kunnen niet meer dan een Oostenrijksche divisie vervoeren; er zouden dus 2½ week noodig zijn om het tweede en vierde leger van Przemysl naar Krakhan te brengen. "Naar alle waarschijnlijkheid zal de terugtocht dus over de gewone wegen plaats hebben, en dus zeer langzaam gaan, als men bedenkt dat de 1680 afstand van Krakhan naar Przemysl meer dan 300 K.M. is. Blijkbaar hopen de verstrooide Oostenrijkers in de streek van Krakhan stand te kunnen houden en daar te mogen rekenen op nieuwe Duitsche troepen. Waarschijnlijk beproeven dus de Duitsche en Oostenrijksche staven een nieuwe concentratie in de buurt van Krakhan, van anderhalf à 1685 twee millioen Oostenrijksch-Duitsche troepen. Ondanks de pogingen der Duitschers om succes te verkrijgen op het oorlogsterrein in Oost-Pruisen, blijft toch het beslissende slagterrein, daar war de Russen het wenschen, n.l. in Galicië. De Duitschers doen hun uiterste best om de Russen aan den kant van Oost-Pruisen bang te maken, maar de Russische aanvoerders laten zich niet afbrengen van het vaste plan om al hun kracht te coneentreeren op een plaats, en daar – in Galicië – de krachtige 1690 slagen toe te brengen." De Russische schrijver die grooten lof brengt aan de Russische cavallerie, schrijft de groote verliezen der Oostenrijkers toe aan het feit, dat dikwijls de ongeoefende landstorm-troepen in de vuurlinie worden geplaatst.

Op Zee.

1695 **Schip gezonken.**

LONDEN, 18 Sept. (Reuter.) De Admiraliteit bericht, dat het Engelsche instructievaartuig "Fisgard" in het Kanaal door de "Oroya" (de Duitsche beschermde kruiser "Freya"? Red.) in den grond geboord is. 21 Man van de equipage zijn 1700 verdronken. De "Fisgard" was een oud pantserschip van 6000 ton; aan boord was een bemanning van 64 man, waarvan 43 overlevenden te Portland zijn aan land gebracht.

Op het Zuidelijk oorlogstooneel.

Semlin door de Serviërs ontruimd.

LONDEN, 18 Sept. (Reuter.) De "Times" verneemt d.d. 16 September uit Athene, dat 1705 volgens de laatste tijdingen de Serviërs gedwongen zouden zijn Semlin te ontruimen.

ENGELAND.

In Z.-Afrika.

KAAPSTAD, 17 Sept. (Reuter.) Een cavaleriepatrouille stuitte bij een vervolging van 1710 een Duitsche patrouille op den noordelijken oever van de Oranjerivier op een Duitsche troepenmacht.

Nog eens dum-dums.

In de "Times" wijst ook de bekende reiziger en leeuwenjager Selous er op, dat de 1715 nieuwe puntkogels – en hij spreekt uit ervaring op zijn jachttochten in Afrika opgedaan, een ervaring die oud-president Roosevelt, zegt hij, kan bevestigen – op korten afstand ernstiger wonden teweegbrengen, dan eenig soort van uitzettenden kogel. De heer Selous meent, dat de scherpe punt den kogel bij het binnendringen – vooral bij schieten op zulken grooten afstand. – de neiging geeft zijwaarts te gaan, 1720 waardoor een lange, scheurende wond ontstaat. Het feit, dat aan weerszijden vele wonden worden beschreven als zeer glad in vergelijking met andere, die men dan aan dum-dums toeschrijft, is waarschijnlijk een gevolg hiervan, dat zoowel in het Duitsche als in het Britsche leger ronde en scherp-gepunte kogels worden gebruikt, 1725 meent Selous.

Beweging in Arabië.

WEENEN, 17 Sept. (W. B.) Aan de "Politische Korrespondenz" wordt uit Kairo bericht, dat de houding der Arabieren tegenover Engeland voortdurend scherper vormen aanneemt. 1730 Alle uit Arabische streken naar Egypte komende berichten stemmen hierin overeen, dat de Arabieren tegenwoordig in Engeland den ergsten vijand den Islam zien. Op aanwijzing van den van Mekka verzamelen zich alle dagn, duizenden Bedoeinen in de omgeving van Djeddah en Jambo om mogelijke pogingen tot landing van Engelschen te verhinderen en de heilige steden van den Islam te beschermen. Ook in de omgeving van El Arisch en Akaba hoopen de Bedoeinen zich op om een mogelijk gewapend binnendringen 1735 van Engelschen te verhinderen.

Uit de voorgeschiedenis van den oorlog.

Het Engelsche departement van buitenlandsche zaken heeft weer een nieuw Witboek 1740 uitgegeven, bevattende alleen een zeer uitvoerig bericht van sir Maurice Bunsen, voor den oorlog Britsch ambassadeur te Weenen, aan sir Edward Grey. In dit telegram geeft de heer De Bunsen een overzicht van de diplomatieke onderhandelingen in zake het

Oostenrijksch-Servische conflict gevoerd. De Britsche ambassadeur deelt in zijn rapport van 1 September mede, dat op 1 Augustus Rusland en Oostenrijk vrijwel tot overeenstemming waren gekomen. Oostenrijk was bereid die punten in de nota aan Servië aan bemiddeling te onderwerpen, die niet vereenigbaar schenen met de handhaving van Servies onafhankelijkheid. Rusland aanvaardde het voorstel, indien Oostenrijk wilde afzien van een invasie in Servië. "Oostenrijk had feitelijk ten slotte toegegeven en dat het zelf goede hoop had op een vredelievende oplossing blijkt uit de mededeeling aan u (sir Edward Grey) gedaan op 1 Aug. door graaf Mensdorff, dat Oostenrijk noch de deur had gesloten voor een compromis, noch de besprekingen had afgebroken."

De Russische ambassadeur Sjebeko, zegt de heer De Bunsen verder, werkte krachtig voor den vrede. Hij voerde een zeer vredelievende taal tegen den Oostenrijkschen minister graaf Berchtold en werd in denzelfden geest beantwoord. Herhaaldelijk verklaarde de Russische ambassadeur aan den heer De Bunsen, dat hij bereid was elk redelijk voorstel te overwegen. "Ongelukkig echter werden deze besprekingen te Petersburg en Weenen gekruist, doordat het conflict op den gevaarlijken bodem kwam van een rechtstreeksch conflict tusschen Duitschland en Rusland. Duitschland kwam op 31 Juli tusschen beiden door het dubbele ultimatum aan Petersburg en Parijs. De ultimatus waren zoo, dat slechts een antwoord mogelijk was en Duitschland verklaarde aan Rusland op 1 Augustus, aan Frankrijk op 3 Aug. den oorlog. Een paar dagen vertraging hadden waarschijnlijk Europa gered van een der grootste rampen in de geschiedenis." Uitvoerig beschrijft de Britsche ambassadeur den aanvang van de moeilijkheden de nota aan Servië, over welken aard men in de diplomatieke wereld zoo weinig wist, dat nog op 20 Juli de Russische gezant Weenen voor een kort verlof verliet en ook de Britsche gezant niet de minste aanwijzing had van den komenden storm. Hij verhaalt verder den indruk dien de verzending van de nota aan Servië onder de bevolking te Weenen maakte, waar men nu eindelijk de afscheuring met de gehate Serviërs gekomen zag.

"Op 24 Juli deelde de Duitse gezant mij als zijn overtuiging mede, dat Rusland buiten de zaak zich zou houden. Deze opvatting, die ook op de Ballplatz bestond, heeft ongetwijfeld den loop der gebeurtenissen beïnvloed, en het is te betreuren, dat geen pogingen zijn gedaan door diplomatieke besprekingen om de toestemming van Rusland en Europa te verkrijgen voor een vredelievend compromis in de Servische quaestie, waar door voor de toekomst de Oostenrijksche vrees voor Servische agressie en intrige zou worden opgeheven. In plaats van dat te doen echter besloot de Oostenrijksch-Hongaarsche regeering tot den oorlog. En het onvermijdelijk gevolg kwam. Rusland beantwoordde de gedeeltelijke mobilisatie van Oostenrijk en de oorlogsverklaring tegen Servië met een partieele mobilisatie tegen Oostenrijk, dat weer met uitgebreider mobilisatie antwoordde. Op 28 Juli had de ambassadeur nog een onderhoud met graaf Berchtold, die echter elke bemiddeling van de Servische quaestie te laat was. Niettemin werden de besprekingen met Rusland voortgezet, die echter werden afgebroken door de ultimatus van Duitschland. De Engelsche bladen concludeeren uit deze mededeelingen van sir Maurice de Bunsen, dat als Duitschland niet de gebeurtenissen had overhaast, nog wel een vredelievende oplossing mogelijk zou zijn geweest.

DUI TSCHLAND.

Een der socialisten in het leger.

BERLIJN, 18 Sept. (W. B.) De sociaaldemocratische afgevaardigde Wendel, die voor eenige maanden in den Rijksdag een redevoering hield en die besloot met de woorden *Vive la France*, schrijft nu aan de "Vorwärts" o. m.: "Nadat ik mij ter beschikking der legerautoriteiten had gesteld, trad ik half Augustus als vrijwilliger in een bataljon landweer te Frankfort a. d. Main. Ik wilde niet bij de kachel blijven zitten, als het geheele volk opstaat in den strijd voor het bestaan". Sedert eenige dagen, schrijft Wendel, bevind ik mij in België.

Duitsche handel en nijverheid.

BERLIJN, 17 September. (W. B.) De Duitsch-Amerikaansche Wirtschaftsverband heeft aan den Rijkskanselier een telegram gericht, met de mededeeling dat de besloten vergadering der vereeniging op 14 September onder algemeene geestdrift den wensch der Duitsche uitvoernijverheid uitdrukking gaf, den opgedrongen oorlog vol te houden, uit te vechten tot de definitieve onderwerping der tegenstanders, daar alleen zoodoende een waarborg geschapen wordt voor een blijvenden vrede, die door een opleving en opbloei van het geheele Duitsche economische leven zal worden gevolgd. In deze opvatting was de geheele Duitsche industrie, ook de door oorlog het meest lijdende uitvoerindustrie, volkomen eenstemmig.

Engelsche berichten.

1810 LONDEN, 18 Sept. (Eigen bericht.) De "Times" verneemt uit Petrograd, dat in het begin van September een Duitsche kruiser, die jacht maakte op passagiersbooten de eigen
1815 verschillende kruisers en torpedojagers ernstig beschadigd in Kiel binnenkwamen. De "Times" verneemt uit Parijs, dat een Saksisch officier, gevangen genomen bij Troyes, verklaarde, dat de Duitsche troepen herhaaldelijk op elkaar geschoten hebben, en dat bij een nachtelijken aanval bij Mechelen de Duitsche artillerie een geheel Pruisisch infanterieregiment vernietigde, in de meening, dat het Fransche infanterie was. [Heel waarschijnlijk komen deze verhalen van ?? vergissingen ons niet voor. Red. *Hdbl.*].

FRANKRIJK.

(Van onzen gewonen briefschrijver.)

1820 **De toestand in Parijs.**

1825 PARIJS, 9 September. Nu eerst begin je aan Parijs te kunnen zien dat het ernst wordt... Tot dusver was alles eigenlijk nog zijn geregelden gang gegaan. Er was zoo eens wat gebrek geweest aan dit en dat, we hadden nu en dan eens gebrek gehad aan brood, melk, zout, aardappelen; de post vergat ons van tijd tot tijd, - maar zoo heel ernstig was de stagnatie in het openbare leven toch eigenlijk niet geweest. Om een uur of vijf zag het er voor de boulevardcafés niet veel anders uit dan in normale tijden, en al hadden de winkels niet alles, ze deden toch al hun best wat ze hadden te verkoopen. Het leek alles wel wat ongewoon, maar voorloopig nog heelemaal niet ernstig of bedenkelijk. Maar nu... Ik kan de stemming waaronder je, door Parijs
1830 wandelend, komt, niet beter vergelijken dan bij de gewaarwording die we een paar jaar geleden bij de nagenoeg totale zonsverduistering hebben ondergaan. Het is alsof er over heel de stad die onbestemde huiveringwekkende sluier gevallen is die toen neerdaalde over heel de natuur. Je voelt dat er iets héél ongewoons en héél gewichtigs op handen is, iets dat, zeker, wel goed afloopen zal, maar waarin toch een
1835 belangrijk element van onzekerheid schuilt. Hoe dwaas het ook was, de meesten onzer, vooral zij die de verduistering op de totaliteitslijn hebben bijgewoond, hebben naarmate het licht verdween een oogenblik een vagen angst gehad: of het wel weer terugkomen zou?... Meer dan deze vage onrust wekt ook de thans dreigende schaduw niet - al is de kans op blijvende duisternis ditmaal ook heel wat grooter dan toen! Maar
1840 ik geloof wel dat alle Parijzenaars, de allermeedigste niet uitgesloten, ze in deze dagen ondergaan.

Er zijn wijken, vooral de "chique", die door den uittocht van de laatste dagen letterlijk uitgestorven zijn. Nijdig-dichte vensterluiken, vastgesloten deuren is al wat je er ziet, en hol klinken midden over dag de voetstappen van den eenzamen
1845 wandelaar die zich er waagt en zich afvraagt wat hij doet in dit onherbergzame "quartier". Andere buurten, die in het centrum en vooral de Boulevard, zijn, hoewel minder verlaten, toch van de kalme rust van een provincie-stadje. Tusschen Madeleine en Porte Saint-Martin loopt geen wandelaar meer gevaar bij het oversteken en wie uit gewoonte eens den boog van het altijd zoo overvolle Noorder-trottoir langs-slentert krijgt in plaats van de kunstrijke étalages die er anders oog en aandacht vasthouden slechts neergelaten ijzeren brandschermen te zien. In de as van den rijweg, volgens een politie-voorschrift dat zijn "raison d'être" verloren heeft, staan hier en daar
1850 nog enkele taxi's te wachten op een problematisch vrachtje. Op enkele punten drommen wat kijkers samen voor de voorloopige installatie van een kaarten-koopman, die de positie der diverse legers met vlaggetjes op zijn geëtaleerd specimen heeft aangegeven. Voor de Métro-ingangen houden de krantenventers en -vensters, die geen droog brood meer verdienen, u hun magere velletjes onder den neus, luid-fluistrend den naam van hun blad, dien ze niet meer mogen uitschreeuwen. En over dit troosteloze tooneel klinkt, nu wat luider, dan haast onhoorbaar, het lugubere
1860 gedreun van verre kanonschoten... Wij die dit meemaken, we zullen nimmer dezen herfstaanblik van onzen Boulevard vergeten, tot welke glorie hij later, als dit rampjaar voorbij is, ook mettertijd weer stijgen moge.

1865 Heel wat minder onheilspellend ziet het er in de volkswijken uit, waar de drukte er niet noemenswaardig op verminderd is. Daar houden 's morgens de vrouwen die met haar netje op proviand uitgaan, 's middags de proevers voor de buurt-kroegjes, 's avonds de wandelaars, er nog altijd een gezellige levendigheid in. Wel hebben regeering en spoorweg-maatschappijen door het organiseeren van kosteloze treinen naar de verschillende deelen van Frankrijk ook aan de armeren gelegenheid gegeven de bedreigde hoofdstad te verlaten, maar er is niet zoo heel druk van gebruik gemaakt.
1870 Reizen kost dan toch altijd nog geld, hoe goedkoop het ook gemaakt wordt, en het vooruitzicht zonder werk te zijn en met een heel gezin te moeten gaan leven op kosten van een of anderen verren bloedverwant die het óók niet breed heeft, is volstrekt

1875 niet aanlokkelijk. Ook valt het je zwaarder van je boeltje te scheiden als je weet dat het alles is wat je bezit, en dat je 't onmogelijk zoudt kunnen vervangen als het eens verloren gaan moest. Daarom is het percentage van de vluchtelingen in de eenvoudige buurten verreweg het laagst.

1880 Volgens de tellings-lijsten die de militaire gouverneur van de stad heeft rondgezonden, zouden ongeveer dertig procent van de Parijzenaars naar elders vertrokken zijn. Het cijfer schijnt laag als je het stadscentrum aanziet, waar je zoudt zeggen dat op zijn hoogst een derde van de bewoners overgebleven is, maar neemt men in aanmerking dat juist in de dichtst-bevolkte wijken de meesten gebleven zijn, dan kan het toch wel uitkomen. Of deze schatting wel heel nauwkeurig is lijkt mij trouwens de vraag; bij mij in huis bijvoorbeeld zijn de lijsten gisteren pas gebracht en worden ze eerst vanavond weer teruggehaald. Hoe kan men dat dus nu al weten?

1885 De telling zelf is een verstandige maatregel van generaal Galiéni, die, al is een beleg van Parijs op zichzelf niet zeer waarschijnlijk, toch voor het geval het er van komen mocht, weten wil hoeveel mensen hij binnen zijn "camp retranché" te voeden heeft. Vooral heeft men op te geven of en hoeveel jonge kinderen er in elk gezin aanwezig zijn, voor de melk-verdeeling, en welke zieken een speciaal voedingsrégime vereischen. Voor het geval de insluiting een feit worden mocht bevatten de formulieren het verbod van het gebruik van gas als brandstof; men mag dat dan alleen als verlichtingsmiddel gebruiken. Zoover gaat de vooruitziende zorg van den gouverneur dat behalve de handteekening van het hoofd van het gezin ook die vereischt wordt van de(n)gene die hem voor het in ontvangst-nemen van eventueel uit te reiken rantsoenen vervangen kan... Laten we hopen dat deze voorzorgen althans noodeloos zullen blijken. Volgens de deskundigen is het gevaar van een omsingeling van de stad trouwens niet groot, en wordt ze *genomen* dan zal er, evenals in Brussel, toch nog wel gelegenheid bestaan wat te eten te krijgen. Al zal het dan ook wel geen "pain riche" zijn, het knappende luxebrood, waarvan we den smaak langzamerhand beginnen te vergeten!...

1900

Generaal Smith-Borrien. De Britsche troepen in actie.

1905 Mr. Dunstan Hall is een van de weinige Engelschen, niet behoorend tot de weermacht, wien vergund is geworden iets te zien van de actie van het Britsche legerkorps, onder bevel van generaal Smith-Dorrien, aan wiens uitnemende leiding generaal French in zijn rapport aan den minister van oorlog oprechte hulde bracht naar aanleiding van de wijze, waarop deze opperofficier in den vierdaagschen slag ten zuiden van de Belgische grens zijn troepen van den opdringenden vijand wist los te maken en een dreigende vernietiging te ontgaan. In de "Daily News" vertelt de heer Dunstan Hall hetgeen hij zag van de verrichtingen van die onderdeelen in den slag bij de Marne.

1910 Maandagmiddag verlieten wij Parijs in een auto. Wij hadden een driedaagsche vergunning van de Fransche militaire autoriteiten om in de omgeving rond te trekken. Onze bedoeling was zoo veel mogelijk van den strijd te zien te krijgen. Wij tuften over Torcy naar Laguy, Montevien, Chessy, Crecy en Coulommiers, waar wij het hoofdkwartier van de Britsche strijdmacht dachten te vinden. Bij het binnenrijden van de stad ontmoetten wij generaal Smith-Dorrien, die dadelijk op onze auto beslag legde. De generaal zat in een sierlijke, sterke auto en zag er krachtig en opgewekt uit. Van uit zijn wagen riep hij een groepje jonge officieren, die pas uit Engeland waren aangekomen, tot zich. Zij hadden den ganschen nacht met een onder hun bevelen staand detachement aanvullingstroepen gemarcheerd. Het was toen ongeveer acht uur; het begon reeds warm te worden en de wegen waren stoffig. De soldaten, die eenige uren in een veld terzijde van den weg hadden geslapen, waren bezig om te hangen en maakten zich gereed voor den afmarsch.

1915 "Heeren, zeide generaal Smith-Dorrien tot de officieren, ge hebt kranig gemarcheerd, maar ge moet nu nog eens negen mijlen afleggen om op het slagveld te komen. De Duitschers zijn in aantocht en wij willen hen tijdens hun opmarsch aanpakken. Zorgt dus dat ge van de partij zijt. Vannacht of morgenochtend gaat het erop los." De officieren salueerden en begaven zich verheugd naar hun troep — wij ontmoetten ze dien dag weer, toen zij bijna hun negen mijlen achter den rug hadden, maar nog waren ze even opgewekt en strijdlustig. Ik kreeg bevel vier officieren naar Dove te rijden, aan welke opdracht ik gaarne voldeed, daar ik begreep, dat ik daardoor dichterbij de vuurlinie zou komen. Toen wij door Coulommiers reden, zagen wij de kenteekenen van de Duitsche occupatie. Alles was vernield, een paar winkels uitgezonderd, welke de Duitschers gespaard hadden. Zoo bijv. een kapperswinkel en twee apotheken. Ik werd

1920 dien morgen geschoren door een barbier, die mij vertelde, dat hij en zijn bedienden den vorigen dag minstens tweehonderd vijftig Duitschers hadden geschoren. Een Duitsch officier had met krijt op den muur geschreven welke prijs gevraagd mocht worden: 30 centimes voor haarknippen en 20 centimes voor scheren. En allen hadden behoorlijk

1925

1930

1935

- 1940 betaald. Was de kapper ontzien, anders was het gegaan met de huizen, welke gesloten en gebarricadeerd waren. Overall waren de Duitschers met geweld binnengedrongen en hadden op de muren de liederlijkste woorden geschreven. Gebroken flesschen en leeggehaalde wijnhuizen leverden het bewijs, dat dronkemans-orgieën hadden plaats gehad.
- 1945 **De strijd om rivierovergangen.**
Te Dove wilde ik den nacht doorbrengen, maar eerst reed ik nog met een militaire auto mee naar de Petit Morin tusschen St. Cyr en St. Quen-sur-Morin. De avond begon reeds te vallen. De Duitschers deden wanhopige pogingen om over een brug te trekken, maar telkens moesten zij wijken voor het Britsche artillerievuur. Duitse batterijen
- 1950 beantwoordden het vuur wel, maar zonder veel uitwerking. Een granaat sprong in mijn nabijheid te midden van een groepje van zeventien Engelsche soldaten. Slechts drie of vier werden getroffen door de scherven – de anderen lachten. Eindelijk gaven de Duitschers het op en begonnen een mijl verder een pontonbrug te slaan. Onze artillerie wachtte rustig af, totdat de brug bijna klaar was, opende toen het vuur en
- 1955 schoot den overgang in elkaar. Weer werd materiaal aangevoerd en weer werd met den brugslag begonnen. Maar weer werd de bijna voltooide brug weggeschoten. Aangezien het geheel donker werd, bleef onze artillerie de overzijde van de rivier nu verder onder vuur houden. In de richting van Meaux hoorde ik het geluid van zwaar geschutvuur.
- 1960 **Tegen de "bootafhouders".**
Minister Millerand heeft gelast, dat alle zg. "embusqués" (heertjes, die zich een makkelijk baantje wisten te verzekeren om niet naar het front te behoeven te gaan), die lichamelijk geschikt zijn voor den dienst te velde, in hun administratieve betrekkingen vervangen moeten worden door fysiek voor den gewapenden dienst
- 1965 ongeschikte personen. Dit besluit wordt door de Parijsche bladen levendig toegejuicht. Zoowel het "Journal des Debats" als de "Temps" (waarvan wij thans voor het eerst een te Bordeaux gedrukt exemplaar – het blad komt slechte met een half vel uit – ontvingen) wijden artikelen aan deze regeling. Het eerste blad noemt eenige staaltjes op van de betrekkingen, welke voor deze vaderlanders gecreëerd zijn. Iemand
- 1970 werd bijv. benoemd tot "administrateur des provinces conquises". Vooruitzien noemt het blad prijzenswaardig, maar het zou het nog veel prijzenswaardiger achten, indien men den heer administrateur maar eerst eens met een ransel op den rug en een geweer aan den schouder erop uit zond om een handje mee te helpen, dan door hem te administreeren provincies te veroveren. Een andere betrekking is niet minder eervol:
- 1975 "observateur des aviateurs". Deze ambtenaar zit in Auvergne met een verrekijker alsmaar naar boven en in de verte te turen. Met een marschorder in den zak op weg naar het Marnegebied zou hij tenminste kans krijgen eenige Duitse aviateurs in het vizier te krijgen. De derde functie doet de deur toe: "recenseur des vactes-pleines". Deze titularis beschikt over een automobiel en een toelage van 10 frs. per dag. De
- 1980 "Temps" waarschuwt deze lieden niet te verwarren met hen, die zich aanboden voor diensten achter het leger, jongemenschen die recht van lijf en leden, schijnbaar gezond zijn, maar toch zijn afgekeurd. En deze krachten zijn, meent de "Temps", uitstekend te gebruiken. Reeds Napoleon wijdde de grootste aandacht aan den etappen en administratieven dienst achter het leger. Op dit gebied mocht nimmer iets
- 1985 geïmproviseerd worden, alles werd met de meeste zorg voorbereid, aangezien van een goeden en geregelden aanvoer het welzijn van een leger ten slotte afhangt. Voor dien dienst zijn dergelijke mannen dus zeer goed te gebruiken.
- De neutrale staten.**
- 1990 In de "Temps" van 10 September komt een artikel voor over de neutrale staten Italië en Zwitserland, waarin het blad tot de conclusie komt, dat het den onafhankelijken volken nu toch langzamerhand wel duidelijk zal worden, dat de nederlaag der beide Germaansche keizerrijken een hoofdvoorwaarde is voor het behoud van hun onafhankelijkheid. Het blad meent, dat zich langzamerhand aan de zijde van hen, die
- 1995 op het slagveld voor de beschaving strijden, een reserve van neutralen schaart, welke gereed staat om zoo noodig in te grijpen ter verdediging van het recht en den vooruitgang en daarmede van hun bestaan. Het blad maakt er dan gewag van, dat in Noord-Italië het treinverkeer in hoofdzaak is stop gezet ten behoeve van militair vervoer, dat Zwitserland na zijn mobilisatie nog twee reservelichtingen heeft
- 2000 opgeroepen.

BELGIË.

Te Mechelen en omstreken.

(Van onzen gewonen correspondent.) ANTWERPEN, 14 Sept. Wat mij eerst geheel

Naspeuringen van Paul Theelen: 18 september 1914

2005 onmogelijk toescheen, is me ten slotte, na heel wat moeilijkheden van allen aard
nochtans, dan toch gelukt. Ik ben uit Antwerpen kunnen gaan in de richting van
Mechelen, waar in de omstreken tijdens de vier laatste dagen een zeer heftige strijd
geleverd werd. De treinen rijden maar tot Duffel, en van daar moest ik derhalve cum
2010 pedibus de lange baan op naar de stad van St. Rombout. Zoover het oog reikt stappen
langs het pad, langsheen de velden waar geen boom meer recht bleef en waar de
Belgische soldaten versterkingen en versperringen hebben aangebracht, de lange
optochten van terugkeerende vluchtelingen. Want nu er voorloopig geen vrees meer
bestaat voor een beschieting van Mechelen door de Duitschers, keeren de inwoners
2015 langzamerhand in hunne stad terug. Wel te verstaan alleen de kleine luidjes,
werklieden en arme stakkers, want alle welgestelde burgers hebben hunne woningen
potdicht gesloten en zijn naar Engeland gevlucht. De stoet der terugkeerende
Mechelaars bood nu echter niet meer dit uitzicht van ellendige verwarring, zooals wij
het te Antwerpen zoo dikwijls hebben gezien. Beladen met hun groote pakken kleergoed
2020 stapten de arme lieden er nu veel blijder over, zichtbaar tevreden dat zij hun
woonsteden in het gezellige Mechelen weer konden betrekken.
Het moet voor hen een gelukkig moment zijn geweest toen zij den donkeren, massalen
stompen toren van St. Rombout in de verte weer zagen verschijnen. En ook ik was
verheugd hem nog recht op te zien, na al hetgeen men ervan vertelde, dat hij
vreeselijk gehavend was nl. en gescheurd, en op het punt stond in elkaar te storten.
2025 Zonder eenig ongemak kwam ik te Mechelen aan. Laat ik u dadelijk zeggen dat ik mij de
verwoestingen veel erger had voorgesteld. Weliswaar is het gebeurde reeds erg genoeg,
maar toch mag men er zich ten slotte om verheugen dat niets of althans zeer weinig
van het mooie oude Mechelen getroffen werd. Mechelen is van alle Vlaamsche steden een
der schoonste, en der meest typische, een der best bewaarde. Van al de middeleeuwsche
2030 of renaissancehuizen is bijna geen enkel beschadigd. Alleen de kerk van St. Rombout
heeft erg geleden. In den linkergevel werd boven een der boogvensters een bres
geschoten van meer dan één meter breedte dwars door de dikke zware gewelven. Al de
glasramen werden tevens vernield en door de invallende steenbrokken zal ook wel
2035 en daar sporen van bommen, maar voor het overige heeft de oude grijze reus flink
weerstand geboden. Twee welgelukte schoten in het uurwerk hebben echter den
prachtigen beiaard van Jef Denijn stuk geslagen. En dit is het zwaarste, net
moeilijkst te herstellen verlies.
Aan den voet van de kerk en op het plein ligt het gruzedik gezaaid met steenbrokken
2040 en glasscherven. En op mijn verderen tocht door de stad heb ik dan kunnen vaststellen
dat alleen moderne huizen door de bommen werden getroffen. Vele zijn in elkaar
gestort, de vloed van steenen, balken, pleister, glas en gebroken huisraad verspert
de nauwe straatjes. In de opengescheurde huizen ziet men, lamentabel, de arme lompen
van achtergelaten kleedingstukken en beddegoed. Maar het is vooral binnen de
2045 huizencomplexen dat de Duitse bommen veel verwoesting hebben aangericht. Sommige
gebouwen, waarvan men langs de straat alleen gebroken vensterruiten bemerkt, zijn
langs binnen geheel tot puin gevallen. Vele straten zijn eenzaam, doodsch en
verlaten. Hongerige katten miauwen in de kelders, en verlaten honden loopen triest
door de nauwe stegen. En nu het in den namiddag is beginnen te regenen, wordt die
2050 atmosfeer van treurnis nog drukkender. Somber stappen patrouilles gendarmen óf met
luid geraas rij len detachementen artillerie voorbij. Een paar maal word ik door
wantrouwende marechaussees naar mijn papieren gevraagd. Ik verlaat De stad en stap de
baan op in de richting van Hofstade. Een toevallige ingeving deed mij echter de
hellingen der spoorbaan naar Brussel opklauteren, en het werd me duidelijk dat ik
2055 zodoende aan een goed instinct gevolg had gegeven. Wel was de weg alles behalve
gemakkelijk. Het loopen over de spoorbalken en door den glibberigen kleigrond was
ontzettend vermoeiend en daar de spoorweg op die plaatsen nog niet geheel voltooid
is, was ik herhaaldelijk verplicht mij over wankele primitieve bruggetjes zonder
leuning over diepe ravijnen te begeven. De telefoondraden door de Duitschers
2060 afgesneden, lagen er in onontwarbare kluwens over den weg. Maar niettegenstaande al
die hinderpalen kon ik geen beter uitzicht hebben over de streek, en ik benijdde
geenszins mijn Belgische collega's die ik een uur geleden te Mechelen in een
gemakkelijke auto had ontmoet.
Hier op deze hellingen moet het een oogenblik gekrioeld hebben van Duitse soldaten.
2065 Ik vind hier leege kardoezenhulzen, blikken doosjes, en pakjes verbandlinnen,
Duitse kranten en hoofddeksels van Belgische jagers. En hier moet ook strijd
geleverd zijn geweest. Hier is een graf. De kleigrond lijkt bijna versch omgewoeld.
Voor alle aanduiding een staak met een plankje erop, en met potlood het opschrift
"Duitsman". Wat verder een tweede graf aangeduid door een gebroken kalkschup met den
2070 steel in den grond gestoken. Maar reeds van in Mechelen had ik het geschut gehoord.

- En nu ik meer zuidwaarts trek wordt het nog duidelijker, tot ik ten slotte op een paar honderd meters van mij af de Belgische artillerie in de vlakke daar beneden ontwaren kan. Af en toe flitst een vlam en een doffe knal schiet over het treurige beregende land. Onderwijl ratelen de mitrailleuses. Nog lang blijf ik van op de helling staren over dit tragische land dat zich donkergroen en grijswazig uitstrekt onder den grauwen hemel, waaruit de troostelooze regen gestadig neerzijgt, en waar iedere seconde, na de vlam en den doffen knal der kanonnen, een kleine rookwolk opstijgt. En ten slotte daal ik neer tot op den steenweg. Eenzaam in deze angstige omgeving stap ik op naar Sempst waar ik vermoed dat nu het hevigste gevochten wordt.
- 2075
- 2080 Ik loop den weg af en trek dwars door de velden. Luider en luider dondert het geschut, en duidelijk hoor ik nu het geknetter van geweervuur. Geen levende ziel ontwaar ik. Geen mensch nabij de stille gesloten pachthoeven. Een paar losgebroken waakhonden, grimmig en Weinig vertrouwen inboezemend, zoeken, grommend bij mijn nadering, door het veld. Terug op een andere baan landend ontwaar ik tusschen de hoornen van een dennenbosch de met slijk besmeerde lijken van eenige Duitsche soldaten.
- 2085
- Zoo nader ik de brug over het kanaal, waar me plots eenige Belgische soldaten, doornat en beslijkt, een het gelaat met bloed besmeerd, wild loopend tegemoet komen. Ze schreeuwen me toe: - Vlucht! Loop! De bommen vallen al tot hier! Ik maak rechtsomkeer, en loop met hen mee. Een driehonderdtal meters verder, hooren we de ontploffing van een shrapnel op de brug. We loopen nog maar steeds, hooren boven onze hoofden het akelig geschuifel der bommen door de lucht. Tot we eindelijk veronderstellen buiten gevaar te zijn... Over de slijkerige wegen plonsend, gaan we terug in de richting van Mechelen. De soldaten vertellen dat ze hier reeds vier dagen en drie nachten aan 't vechten zijn. Wat de uitslag van den strijd zal zijn, weten die eenvoudige boerenjongens natuurlijk niet te vertellen. Ze hebben maar geschoten in 't wilde, zagen hun kameraden vallen in de loopgraven, en met zes man, al wat er van hun compagnie overschoot, sloegen zij op de vlucht, toen hun officier eveneens getroffen werd. - Wij hebben het zoolang mogelijk uitgehouden, mijnheer. Maar ten slotte konden we niet meer... Een paar auto's die we verder ontmoeten laden de jongens op, en, opnieuw eenzaam, zet ik mijn terugtocht voort. Het avondt en in de stille schemering wordt het nog treuriger. De regen ruischt door het geboomte en in de struiken.
- 2090
- 2095 Akelig loeiend loopt het vee, door de boeren verlaten, langs de baan. In een weide liggen een tiental koebeesten dood. Wat verder loopt de weg langsheen een kasteel, waar de Duitschers hebben gelegerd en waar in het park een verwoed bajonetgevecht werd geleverd. Ik duw de kriepende ijzeren poort open. Aan den ingang ligt een stapel ledige champagneflesschen, en op een grasveld zijn eenige versche graven zichtbaar. Een paar verdroogde boomtakken duiden ze aan. Over den verlaten steenweg bereik ik in den avond opnieuw Mechelen. Een voor een beginnen de auto's van het Roode Kruis met de gekwetsten aan te komen. Evenals Antwerpen is Mechelen 's avonds in volstreckte duisternis. Geen steek zie ik voor mijn oogen in den pikdonkeren stormnacht. Eindelijk thuis gekomen, en slapeloos op mijn bed keerend, hoor ik nog steeds het dof gedonder der kanonnen, of het neerkletteren van dakpannen en steenen die de wind van de stuk geschoten huizen slingert. Ik heb 's anderendaags gepoogd opnieuw het slagveld te naderen. Maar versche Belgische troepen rukken op, en langsheen den steenweg is het nu een eindelooze optocht van ruitery, artillerie en voetvolk, auto's en wagens. Men voert uit de tegenovergestelde richting nog steeds gekwetsten aan. Maar ik schijn ditmaal beslist verdacht. Een officier eischt mij mijn papieren, en ofschoon zij uitmuntend in orde zijn, krijg ik op een toon die geen tegenspraak duldt, een kort bevel om terug te keeren, van waar ik gekomen ben. Doodmoe en beslijkt tot in het haar, is uw correspondent 's avonds in het duistere maar veilige Antwerpen teruggekeerd.
- 2100
- 2105
- 2110
- 2115
- 2120
- 2125 **Mechelen.**
Te Londen is, verneemt het *Handelsblad van Antwerpen*, eene inschrijving geopend voor de herstelling der Sint-Romboutskerk. De opbrengst zal aan kardinaal Mercier worden aangeboden.
- 2130 **Niet doodgeschoten.**
In het "*Handelsblad van Antwerpen*" maakt pastoor Van Swygenhoven te Bieringen bekend, dat hij niet doodgeschoten is. Met de grootste verbazing had hij een verhaal gelezen, waarin stond, dat hij door de Duitschers was neergeschoten, terwijl hij een stervende vrouw bijstond. Even welvarend als pastoor Van Swygenhoven is pastoor Giot te Halen-bij-Diest, bij wiens dood ook gemeld was.
- 2135

Koning Albert en Koning Georges.

2140 LONDEN, 18 Sept. (Reuter.) Koning Albert seinde aan Koning Georges: "Ik wensch u van harte geluk met de uitnemende verrichtingen van de Engelsche troepen in den slag aan de Marne. In naam van het geheele Belgische volk spreek ik mijn diepste bewondering uit voor den heldenmoed van officieren en soldaten van uw leger. God zal ongetwijfeld onze legers helpen de wreedheden te wreken, welke gepleegd zijn tegen vredelievende burgers en tegen een land, welks eenige misdaad was, dat het weigerde zijn

2145 verplichtingen niet na te komen." Koning Georges antwoordde: "Ik dank u hartelijk voor uw telegram en de daarin geuite waardeering voor onze troepen. Innig hoop ik, dat de gecombineerde operaties der bondgenooten in samenwerking met uw dapper leger, welks houding boven allen lof verheven is, zullen leiden tot een besliste overwinning, zoodat uw land bevrijd wordt, dat zooveel van den indringer heeft moeten lijden."

2150

België en Engeland.

2155 LONDEN, 18 Sept. (Eigen bericht.) De "Times"-correspondent had een onderhoud met den Belgischen minister van Oorlog te Antwerpen, die verklaarde, dat het Belgische leger trotsch is op de rol, die het vervult; het is overtuigd, van de rechtvaardigheid zijner zaak en offert zich daarvoor op. Het Belgische volk betuigt dank en bewondering voor de houding van Engeland.

De toestand te Leuven.

2160 BERLIJN, 18 Sept. (W. B.) In de "Nordd. Alg. Zeitung" is een rapport verschenen, getiteld: "De toestand in Leuven", uitgebracht door naar Leuven gezonden beambten van de keizerlijke regeering te Brussel, en waarin wordt vastgesteld, dat slechts een vijfde of zesde deel van de stad vernield is. De meeste openbare gebouwen zijn gespaard gebleven, zoo ook het prachtige stadhuis. De St. Pieterskerk is zoo weinig beschadigd, dat herstel zeer goed mogelijk is. Tevens konden alle voorwerpen van

2165 eenige waarde door de Duitsche soldaten uit de kerk in veiligheid gebracht worden. Het behoud der kunstschaten is in de eerste plaats te danken aan het ingrijpen van den etappen-commandant majoor Von Manteuffel en den kolonel Bock van de spoorwegtroepen, die alles in liet werk stelden om uitbreiding van den brand tegen te gaan. In het bijzonder ijverde majoor Von Manteuffel voor het behoud van het stadhuis en van de Benediktijnerabdij Mont Cesar. De rechtspleging kon weder hervat worden, terwijl de militaire overheden de magistraten krachtig ter zijde staan door een flink optreden tegen het rondzwerfende geboefte en de plaatselijke commandant voortdurend den goeden elementen verlot geeft in de stad terug te keeren. De bevolking neemt dan ook merkbaar toe, een reeks winkels is weer geopend: Op de locaalspoor Brussel-Leuven

2175 wordt het verkeer levendiger, zoodat de Leuvensche bierbrouwerij, waar weer geregeld gewerkt wordt, opnieuw bestellingen kan aannemen. Langs denzelfden weg kunnen ook levensmiddelen naar Leuven vervoerd worden. Tevens wordt het werk van de openbare diensten zoo snel mogelijk hervat. Norden's corr. meldt nog: Professor Nerincx van de universiteit heeft zich ter beschikking van de militaire autoriteiten gesteld en is met de waarneming van het burgemeestersambt belast, welke hij op absoluut bevredigende wijze uitoefent.

2180

ITALIË.

De houding van Italië.

2185 LONDEN, 18 Sept. (Eigen bericht.) De "Daily Mail" verneemt uit Parijs, dat het hartstochtelijke verlangen van het Italiaansche volk, om tegen Duitschland en Oostenrijk te velde te trekken, niet langer kan werden tegengegaan, zoodat de oorlogsverklaring een quaestie van dagen, wellicht van uren is.

2190 **Geen Italiaansche troepen te Valona.**

ROME, 17 Sept. (Reuter.) Officieus wordt het in de buitenlandsche pers verschenen bericht omtrent een landing van Italiaansche troepen te Valona, tegengesproken.

BALKAN-STATEN.

2195 **Bulgarije en Rusland.**

SOFIA, 18 Sept. (W. B.) Het Russische gezantschap publiceert een verklaring, volgens welke de Russische gezant Szawinsky mondeling en schriftelijk der Bulgaarsche regeering voorstellen deed betreffende de toekomstige betrekkingen van Bulgarije tot Rusland en betreffende de vervulling van de nationale idealen van Bulgarije bij het handhaven der neutraliteit door Bulgarije. Hieromtrent zegt het Bulgaarsche blad "Kambana": "Het is een openlijke belediging, als Rusland beweert dat het welzijn van Bulgarije een voorwerp van aanhoudende zorg van Rusland is. Verschillende

2200

gouvernementen die tienmaal grooter zijn dan Bulgarije, worden in Rusland in de ergste slavernij en de ergste ellende gehouden, terwijl voor Bulgarije teedere zorg wordt gehuicheld. "De Russische verklaring belooft verder actieve hulp van Rusland, zoo Bulgarije wordt aangevallen. Dat is slechts een voorwendsel voor Russische troepen om Bulgaarsch gebied duurzaam te bezetten. De bedoeling van Rusland is, dat Bulgarije voor de Russische troepen een voorhoede tegen Turkije zal vormen, en het zal helpen de Dardanellen en Thracië te veroveren". Het blad "Ultro" schrijft: "Het zou een groote dwaasheid zijn aan de beloften van de "Triple Entente" betreffende de vervulling der nationale idealen van Bulgarije te gelooven. Men kan thans zelfs schriftelijke beloften en verdragen niet meer gelooven, nadat Servië het bondsverdrag heeft geschonden, Rusland de Bulgaarsch-Russische militaire conventie heeft geloochend en nadat Turkije en de groote mogendheden de onderteekening van het Londensche vredesverdrag niet meer erkennen. "De Triple Entente mag men echter het minste vertrouwen schenken, omdat Frankrijk indertijd heeft voorgesteld Bulgarije onder de bureu te verdeelen."

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

2220 Geen vredesplannen.

WEENEN, 18 Sept. (Korr. Bur.) Het bericht van de vijandelijke pers, dat Oostenrijk-Hongarije ter voorbereiding van onderhandelingen "het terrein heeft verkend", is volkomen tendentieus en verzonnen.

2225 ROEMENIË.

Een besluit van de Roemeensche conservatieve partij.

WEENEN, 17 Sept. (W. B.) Uit Boecharest wordt aan de "Reichspost" bericht: In een onder voorzitterschap van den gewezen minister Marghiloman gehouden vergadering van de conservatieve partij werd het volgende besluit genomen: "Daar zich geen nieuw feit heeft voorgedaan, dat een wijziging in de houding van Roemenië, zooals deze in den Kroonraad van 21 Juli is vastgesteld, zou wettigen, blijft de conservatieve partij onwankelbaar volharden bij deze houding." Met het oog op dit besluit en omdat de belangen van het land boven alle andere gaat, raadt de partij haren leden bij de beoordeeling der feiten en bespreking van den toestand een strikte onpartijdigheid te handhaven.

TURKIJE.

Verhooging der invoerrechten.

2240 KONSTANTINOPEL, 17 Sept. (Reuter.) De bladen melden, dat van 1 October af de invoerrechten zullen worden verhoogd van 11 tot 15%, en dat douanerechten zullen worden geheven van een half dozijn artikelen, die nog niet gespecificeerd waren.

SPANJE.

(Van een bijzonderen correspondent.)

2245 Barcelona, 7 Sept.

Lerroux' radicalen en de oorlog.

Acht dagen geleden begon men in Spanje ongerust te worden: don Alejandro Lerroux, de chef der revolutionnaire radicalen, was plotseling verdwenen en men vernam van den specialien dienst, die belast is met het "schaduw" van de oppositieleiders, dat hij met zijn rechterhand Emiliano Iglesias (die na de revolutie van 1909 zijn huid redde door Ferrer te verraden) per auto naar Parijs vertrokken was. Men vernam zelfs nog onrustbarender nieuws: dat hij daarheen telegraphisch ontboden was door een der nieuwe Fransche ministers. De regeering en de partijleiders, wien het leven door de radicalen van Lerroux lastig gemaakt wordt, begonnen al maar direct een campagne om de publieke opinie tegen den vredebedreiger op te zetten. De voordeelen van neutraal blijven en de gevaren van deelnemen in den strijd werden nog eens wat aangedikt en ook de voorlaatste oorlogszuchtige, graaf Romanones, kwam aanzetten met een lange verklaring, waaruit bleek, dat hij — als steeds — bij gebrek aan eigen meening of inziende dat de eigen meening zijn politieke positie verzwakte, ook maar besloot handhaving der neutraliteit voor meest gewenscht te verklaren. En terwijl dus tot zelfs de groote vriend van Frankrijk meende te moeten capituleeren voor de algemeene opinie, die nu eenmaal met geen geweld in den strijd gemengd wil worden, kwamen de berichten van Lerroux' verklaringen in de "Journal", die zelfs de eergenoten van in alle Fransche gemeentehuizen aangeplakt te worden. Vooral de verklaring van den revolutionnairen republikein, "dat de populariteit van den Alfonso nog geweldig toenemen zou als hij aan het hoofd van enkele zegevierende legerkorpsen in Spanje terugkwam" heeft de Spaansche monarchisten dol gemaakt: hoeveel liever zouden zij Lerroux hebben hooren te keer gaan tegen den Alfonso.

2270 Het volk in Madrid opzetten tot straatbetoogingen was geen moeite: de "Radical", het
 orgaan van Lerroux, weet zelfs te verhalen door wie en in welke kroegen de bons aan
 de leiders dier betooging uitbetaald werden. Er is dus een heelen avond in Madrid
 gemanifesteerd tegen Lerroux en voor de neutraliteit, er zijn veel ruiten ingeworpen,
 enkele pakken slaag uitgedeeld en wat menschen gearresteerd, 's anderendaags is heel
 2275 de Spaansche pers ons komen vertellen, dat ten duidelijkste gebleken is, dat Lerroux
 niemand achter zich heeft en dat heel Spanje zich om de huidige regeering schaart,
 neutraal wil blijven, enz. enz. Dat wist overigens iedereen en de groote volksmenner
 en volkskenner, die Alejandro Lerroux heet, wist dat natuurlijk minstens even goed
 als al die menschen, die hem thans zijn "domheid" verwijten. Het is gewoonweg
 2280 belachelijk hoe naief alle ministers, gouverneurs van provincies, burgemeesters en
 journalisten thans blij-verbaasd gewagen van deze "onhandigheid, die zij in zoo'n
 diplomatiek man als Lerroux niet verwacht hadden."
 Don Alejandro trekt zich ondertusschen van al die boosheid en straatmanifestaties
 (waarbij alleen wat partijgenooten afgeranseld werden) niets aan, doch kijkt een
 beetje verder, naar wat na den oorlog komen kan. Hij heeft bij de Parijsche vrienden
 2285 getoond wat zij van zijn revolutionnaire partij verwachten kunnen, wat zij aan
 Lerroux hebben: voor Frankrijk heeft hij alles over tot zelfs een verhoogde
 populariteit van wie zijn politiek ideaal het meest in den weg staat! Zeer
 waarschijnlijk is Lerroux' politieke zet echter niet geheel gelukt. Hoe prachtig zou
 het voor hem niet geweest zijn als men zich in de straatmanifestaties tegen Lerroux
 2290 had laten gaan om ook tegen Frankrijk te manifesteren! Doch de katholieke elementen,
 die dat poogden, werden angstvallig tot zwijgen gebracht. Maar voor de toekomst heeft
 Spanje toch, in Lerroux-haat en oorlogsvrees, heel wat onvoorzichtigs gedaan. Dat
 heeft de regeering, te laat, ingezien en in spoedvergadering is den
 dagbladdirecteuren op het gevaar gewezen van de artikelen der laatste dagen. Want een
 2295 beetje heeft men zich toch bloot gegeven door den prachtige schijnaanval van
 Lerroux. Men is een beetje erg duidelijk gaan vertellen waarom men neutraal moet
 blijven en Duitsch-gezinde en Engeland-hatende bladen, als de katholieke organen,
 hebben van de verontwaardiging tegen Lerroux gebruik gemaakt om hun opinie met meer
 vrijheid te verkondigen dan zij tot nu toe gedurfd hadden. Koningin Victoria werd
 2300 heftig aangevallen omdat zij blijkbaar vergat, dat zij Spaansche vorstin was en dus
 strikt neutraal behoorde te blijven, toen zij 500 pond sterling stuurde aan het
 Prins-van-Walesfonds. En in kleuren en geuren werd nog eens verleid wat Spanje aan
 Engeland te danken heeft: die heele collectie inbreuken op de Spaansche
 2305 souvereiniteit, dat beschouwen van Spanje als een vasalstaat, waarvan de Spanjaard,
 als hij zien kan of wil, overal bewijzen vindt: Gibraltar, Punta Carnero, Sierra
 Carboner... Wie verbood Spanje de baai van Algeciras te versterken, omdat men van
 daar met het modern geschut de stad en de haven van Gibraltar kon platschieten? *)
 Wie verbood Spanje om Ceuta en den berg daar, die de straat en de rots van Gibraltar
 beheerscht, ja zelfs om de heele Afrikaansche kust te versterken?
 2310 Spanje weet heel goed, dat het van de Triple Entente niets te verwachten heeft voor
 de drie eenige nationale aspiraties, die het koestert: Gibraltar en de vrijheid om
 het eigen gebied te versterken, zooals men dat zelf gewenscht acht, het Catalaansche
 deel der Fransche Pyreneeën en een Iberische Federatie. Dat alles zou Spanje
 2315 misschien wel kunnen krijgen als het Duitschlands zijde koos, daar het Duitschland
 zeker heel wat waard zou zijn, als de Franschen ook hun grens aan de Pyreneeën
 moesten verdedigen. Doch tegen een samengaan met Duitschland, verzetten zich het
 Spaansche rasgevoel, de innige handelsbetrekkingen met Frankrijk en Engeland, de
 vrees voor de Engelsche vloot en voor de schade, die een totale vernietiging van
 2320 Frankrijk voor Spanje zou beteekenen. Doch dat alles, dat iedereen wist doch men
 voorzichtigheidshalve voor zich hield, is nu ineens in heftige bewoordingen openlijk
 verteld en Lerroux kan tevreden zijn. Ais de Triple Entente na afloop van den oorlog
 de wet kan voorschrijven, dan heeft men in Parijs zich slechts dankbaar te toonen
 tegenover Lerroux en de zijnen. Wordt Duitschland meester van Europa, och, dan is er
 2325 voor de revolutionnaire radicalen toch niet de geringste kans meer op een republiek;
 van dien kant is er voor Lerroux en de zijnen toch nooit iets te verwachten. Spanje
 is, als steeds, ook in deze benarde tijden ten prooi aan de afgunst en haat der
 partijleiders, van wie geen enkele het wel van Spanje, doch alleen slechts eigenbaat
 voor oogen heeft. Het eenige verschil is dat er een enkele vorder ziet dan zijn neus
 lang is en dat er twee zijn, die, op een overwinning van Frankrijk en Engeland
 2330 rekenend, zich van de publieke opinie en tijdelijke impopulariteit weinig aantrekken.
 Romanones, die natuurlijk met een zegevierend Frankrijk de eenig mogelijke premier
 is, en Lerroux, die dan nog eens zoo machtig wordt als thans: hij kost den Staat nu
 reeds een handjevol militairen per jaar, wat zal het dan kosten om hem bewonderaar
 van den koning en vies van een republiek te houden? Want de economische toestand

2335 wordt steeds slechter en het Spaansche volk kon na een langen oorlog, en als die
toestand heelemaal kritiek geworden is, wel eens ongemeen impressionabel voor
volksmenners van Lerroux' kracht worden. Hoe treurig het er met de Spaansche
spaarpenningen uitziet, kan blijken uit het feit, dat op 1 September van dit jaar nog
2340 slechts voor 300,000 pesetas loterij-biljetten voor de Kersttrekking verkocht waren,
tegen 20 millioen verleden jaar. Broodoproeren met dooden en gewonden worden reeds
uit enkele armere provincies gemeld...

*) Zooals men misschien weet, bestaan er in Engeland reeds eenigen tijd plannen om de haven
van Gibraltar om die reden te verleggen en een nieuwe te bouwen aan den zeeant, onder den
steilen rotswand en de tegenwoordige havenwerken, tegenover Algeciras aan den recht glooienden
2345 kant, op te geven. Een plaats voor een stad en voor kazernes, arsenalen, enz. is aan dien
bombvrijen kant, waar slechts een kuststreek van enkele meters is, echter niet. Als een
vijandelijke macht dus op de hoogten ten westen van Algeciras geschut, als het 420
millimeterkanon der Duitschers, kan opstellen, is Gibraltar ten ondergang gedoemd.

2350 **ZUID-AFRIKA.**

Generaal Beyers en generaal De la Rey.

Generaal Beyers, de commandant van de weermacht in Zuid-Afrika, heeft zijn ontslag
gevraagd en verkregen. De regeering zou niet voornemens zijn voorloopig een opvolger
van generaal Beyers te benoemen. Aldus wordt uit Kaapstad geseind aan de Engelsche
2355 bladen. Omtrent de redenen van het aftreden van generaal Beyers wordt niets
meegedeeld, al mag misschien worden verondersteld, dat generaal Beyers, die nimmer
een onvoorwaardelijk aanhanger was van de politiek der heeren Botha en Smuts, zich
wellicht niet kon vereenigen met de militaire plannen der Unieregeering. Maar dat is
ten slotte toch ook niets meer dan een veronderstelling. Het ontslag van generaal
2360 Beyers was reeds aanvaard voor den noodlottigen autotocht, welken de heer Beyers met
generaal De la Rey ondernam en dezen laatste het leven kostte. Zooals reeds is
medegedeeld, werd generaal De la Rey gedood door een kogel van een politiebeampte,
omdat de auto der beide generaals niet stopte op een daartoe gegeven bevel. Sedert
eenige dagen maakte de politie aan den Witwatersrand jacht op een bende auto-
2365 bandieten, de z.g. Jacksonbende en in verband hiermede was aan de politie bevel
gegeven alle auto's langs den Rand aan te houden en te onderzoeken. Toen nu de auto
der beide generaals niet stopte, vuurde een politiebeampte zijn geweer af. Hij vuurde
niet rechtstreeks op de inzittenden, maar de kogel raakte den grond, sprong terug en
2370 drong den generaal in den rug. Generaal Beyers bleef dan ook ongedeerd. Bijna
tezelfder tijd werd aan den anderen kant van den Rand de Engelsche medicus dr. Grace
onder gelijke omstandigheden door de politie gedood. Ook deze reed in een auto, die
veel gelijkenis had met die door de bandieten gebruikt.

VEREENIGDE STATEN.

2375 **Een ontwijkend antwoord.**

LONDEN, 17 Sept. (Reuter.) President Wilson ontving van den Duitschen Rijkskanselier
een ontwijkend antwoord op zijn vraag, of de Keizer bereid zou zijn de vredesquaestie
te bespreken. Uit het antwoord bleek niet, dat de vraag aan den Keizer was
voorgelegd.

2380

Een hospitaalschip.

WASHINGTON, 17 Sept. (Reuter.) Het stoomschip "Martha Washington" van de
Oostenrijksch-Amerikaansche maatschappij, dat te New-York in de haven ligt, is
aangeboden aan het Roode Kruis, als hospitaalschip voor de Europeesche wateren. Het
2385 aanbod zal worden aangenomen, zoo de noodige fondsen bijeen kunnen gebracht worden.

TELEGRAMMEN.

Ter dood gebracht.

KONSTANTINOPEL, 18 Sept. (W. B.) Twee Turksche ambtenaren der Ottomaansche post, die
2390 brieven, uit het buitenland gezonden aan leden van den ministerraad, hebben
verduisterd en den inhoud hebben medegedeeld aan den, wegens medeplichtigheid aan den
moord op grootvizier Mahmoed Schefket-pasja ter dood veroordeelden, generaal Sjerif-
pasja te Parijs, die deze brieven in zijn periodieke uitgave "Mecheroutiette"
publiceerde, werden daarvoor, in verband met andere revolutionnaire handelingen, ter
2395 dood veroordeeld. De straf is hedenmorgen voltrokken.

BINNENLAND.

De Fransche gezant.

Door eene lichte ongesteldheid was de gezant der Fransche Republiek verhinderd zoowel
2400 bij de opening der Staten-Generaal als bij de begrafenis van den Turkschen gezant

tegenwoordig te zijn. Hij had zich intusschen bij beide plechtigheden door den gezantschapsraad doen vertegenwoordigen.

Gemengde berichten.

2405 **Zonderling Nederlandsch.**

Hoe er met onze taal wordt omgesprongen, blijkt uit een strooibiljet dat De "N. Ct." uit Pretoria ontvangen heeft en waarin een vergadering wordt aangekondigd. Aan de eene zijde vindt men de volgende mededeeling in het Engelsch: MONSTER MEETING and GRAND PATRIOTIC DEMONSTRATION in Church Square, at 8 p.m., on Saturday, August 8th, 1914. His Worship the Mayor will address the Citizens of Pretoria. For King and Country. All are welcome. God save the King. En aan den anderen kant van het biljet staat de zoogenaamde Hollandsche vertaling. Men leest daar het volgende abracadabra: VERSCHRIKKELIJKE VERGADERING en Groote Vaderlandslievend Bewijs en KERK PLEIN. om 8 uur te Avons op Zaterdag, 8ste Aug. '14. Den heer de Burgemeester zal addressende Burghersrechen van Pretoria. Voor Koning en Vaderland. Allen is velkom. God behoude de Koning.

Van den Berghs Margarineges te Cleve.

2420 De firma deelt mede, dat blijkens notarieele akte alle aandeelen der maatschappij, die in 1895 te Cleve werd opgericht, aan A. S. en S. van den Bergh te Rotterdam en L. van den Bergh te Cleve zijn overgedaan.

Tin.

2425 De tinproductie van Malakka bedroeg in Juli 3226 ton tegen 4304 ton in Juni en 4245 ton in Juli 1913.

AVONDBLAD. Tweede Blad.

Nederland en de Oorlog.

2430 **De nieuwe beurswet.**

Uit tal van ingezonden stukken, die wij wegens plaatsgebrek niet konden opnemen, blijkt ons herhaaldelijk, dat men zich in verschillende kringen nog steeds geen juiste voorstelling maakt van de bedoeling der nieuwe Beurswet, vermoedelijk als gevolg van de ietwat schielijke behandeling die in verband met de tijdsomstandigheden noodzakelijk is geweest. Zoo schrijft thans een onzer lezers het volgende: "Zooals bekend, zal minister Treub bij het wederopenstellen der Effectenbeurs koersen vaststellen, waarvoor bij executie fondsen mogen worden verkocht. "De vraag is echter: hoe zal de door den Minister bepaalde koers gehandhaafd kunnen worden, indien het aanbod van een fonds de vraag overtreft". In verband hiermede is het misschien wenschelijk, nog eens doel en strekking der wettelijke bepalingen uiteen te zetten. Het sluiten der effectenbeurs, hoewel op zichzelf gewettigd en noodzakelijk wegens de desorganisatie van den geld- en wisselhandel, had tot gevolg dat geldgevers in de onmogelijkheid werden gebracht hun middelen vrij te maken en dat geldnemers werden vrijgesteld van aanvulling der onvoldoende surplussen. Teneinde aan de tegenstrijdige belangen dezer beide groepen zooveel mogelijk tegemoet te komen en in het algemeen belang een geleidelijk herstel van normale verhoudingen voor te bereiden, is eenerzijds door de Beurswet het recht van her-prolongatie erkend en zijn aan den anderen kant maatregelen getroffen waardoor het mogelijk zal worden een te grooten druk op het koersniveau als gevolg der onvermijdelijk wordende executies te voorkomen. Te dien einde zal de Minister van Landbouw etc. op advies van een te benoemen commissie van deskundigen een lijst van koersen vaststellen, die als richtsnoer bij executies zullen dienen, in dier voege dat geldgevers zich moeten verbinden in geval van executie de fondsen tot die koersen over te nemen, indien geen hooger bod wordt gedaan.

2455 Wij vestigen er de aandacht op, dat het in de bedoeling ligt deze prijzen zoo spoedig mogelijk vast te stellen en de mogelijkheid te openen executies van dat oogenblik af, dus reeds vóór de heropening der Beurs, toe te laten. Dit is niet meer dan billijk. Wie niet in staat is voor voldoende surplus te zorgen op de basis der hooge prijzen die stellig in deze koerslijst opgenomen zullen worden, heeft niet het recht zijn geldgever langer de kwade kansen te doen loopen, indien deze bereid is het fonds voor dien prijs over te nemen. Of echter veel geldgevers bereid zullen zijn dit hooge bod te doen, is een andere vraag. Zoo niet, dan zal van de executies niets komen. Intusschen zullen deze "executie-koersen" niet steeds dezelfde blijven, maar vermoedelijk door den Minister geleidelijk worden gewijzigd, denkkelijk voor het

2465 meerendeel in dalende richting, in aansluiting aan de werkelijke prijzen der desbetreffende fondsen. Geheel afgescheiden van de bovenbedoelde prijscourant zal

2470 door den Minister nog een tweede serie noteeringen worden vastgesteld en wel na
heropening der fondsenbeurs, n.l. de "officieele prijscourant" die voorloopig in de
plaats treedt van die der Vereeniging voor den Effectenhandel en waarin geleidelijk
2475 een grooter worden aantal fondsen zal worden opgenomen. Ook deze koersen zullen een
kunstmatig karakter dragen, daar anders zou zijn te vreezen dat spoedig op zeer
grootte schaal verder surplus gevraagd zou moeten worden, met de daaruit
voortspruitende gevolgen van een dérouté der fondsenmarkt. Om deze reden zullen ook
2480 de "officieele koersen" vermoedelijk vrij hoog zijn. Het is echter volstrekt niet
zeker, en zelfs niet waarschijnlijk, dat zij gelijk zullen zijn aan die van de
"executie-prijscourant". Vermoedelijk zullen zij min of meer beneden deze laatste
zijn, zodat geldnemers dan reeds eenigszins sterker bedacht zullen moeten zijn op
2485 aanzuivering van surplus in overeenstemming met den feitelijken toestand. Ook hierin
ligt niet onbillijks. Immers zal de toestand tegen den tijd dat de beurs wordt
heropend, naar men mag aannemen wel in zooverre zijn opgeklaard dat de verdere
risico's niet meer uitsluitend op de schouders der geldgevers gelegd mogen worden.
Hiernevens komen dan de werkelijke koersen in het vrije verkeer te staan, waaraan de
regeeringskoersen zich geleidelijk zullen moeten aanpassen. Om schokken te vermijden
2490 is bepaald dat het surplus, hetwelk op grond der officieele koersen moet worden
gestort, geleidelijk voldaan zal kunnen worden en dat de termijnen binnen welke het
moet worden aangezuiverd door den Minister bepaald zullen worden.
Kan hieraan niet worden voldaan, dan verkrijgt de geldgever natuurlijk weder het
recht de posten te executeeren. Hij heeft zich hierbij te houden aan de prijzen der
2495 "executieprijscourant" voor het overnemen der effecten, indien geen hooger bod is
gedaan. Zooals gezegd, ligt het echter in de bedoeling die koersen geleidelijk met de
gelden de prijzen in overeenstemming te brengen, zoodat geldnemers die ondanks het
hun verleende uitstel op, den duur onmachtig blijken om te supplereen, er zich op
moeten voorbereiden dat ten slotte het onderpand tot een lager koers dan aanvankelijk
2500 zal worden vastgesteld, door den geldgever overgenomen zal kunnen worden, terwijl
deze natuurlijk voor het verschil zijn vordering op den geldnemer behoudt. Uit deze
uiteenzetting blijkt dat er geen sprake is om op den duur kunstmatige prijzen te
handhaven of failliete speculanten op kosten hunner geldgevers te doen voort-
2505 parasiteeren. De wet beoogt alleen den schok te breken die door een eventueel groot
verschil tusschen de vroegere en de latere koersen zou ontstaan en debiteuren die op
den duur in staat zijn, zij het ook met veel opoffering, hun positie aan te zuiveren,
hiertoe zeer geleidelijk in de gelegenheid te stellen. Hierdoor zal tevens een
onnoodige daling worden voorkomen, die alleen uit geforceerde liquidaties zou
voortspruiten en in zooverre zullen dus alle geldnemers zonder uitzondering door de
regeling worden gebaat.

2505 **ONDER DE STREEP.**

Bij den weg.

Mater dolorosa. — Nog telkens komen ze 's avonds aan onze beide stations aan de
2510 groepjes vluchtelingen uit België, verdreven uit hof en huis, met weinig of geen
geld, met groezelige beddetijken vol raadselachtige uitpuilende dingen en met de
onmogelijkste stukken huisraad. Verreisd, moe en uitgeput zitten ze dan in de
wachtkamers neer, waar de vol-ijverige helpers van den "Bond van Orde" ze zooveel
mogelijk verzorgen en bijstaan, en ze voor dien eersten nacht aan een rustig onderdak
2515 helpen. Zoo zag ik ook dezer dagen weer een familie uit het Walenland daar aankomen
met acht jonge kinderen. De vrouw, te moe om nog te praten, liet zich op een stoel in
de wachtkamer neerzakken met het jongste kind op haar schoot. De zeven anderen zaten
om haar heen, nieuwsgierig en heel belangstelling kijkend naar al dat vreemde gedoe
om hen heen; vooral keken ze naar den inspecteur van politie, die met
2520 benijdenswaardige kalmte de papieren onderzocht en zijn notities maakte. Drie dagen
en nachten had dit gezin daarginds in een kelder gehuisd; toen — zoo vertelde de man
— waren ze gevlucht naar het gastvrije Holland! Mat en bewegingloos zat de vrouw voor
zich heen te kijken; alleen als er een troepje soldaten langs haar ging, een troepje
rumoerige en luidruchtige verlofgangers, kromp ze angstig ineem. Ze was bang voor
2525 oorlogs-dronken mannen! Dan wrong ze haar handen om 't magere lijfje van 't kind op
haar schoot en trok een ander, dat op tafel vóór haar zat, naar zich toe. — "Vous
comprenez", verontschuldigde ze zich, "des soldats, ça nous fait peur, à nous
autres!" Maar men stelde haar gerust; — voor onze vroolijke-verlofgangers hoefde ze
2530 heusch geen angst te hebben!
Een van de kinderen, een meisje van 'n jaar of vier, dribbelde parmantig tusschen de
tafeltjes rond, nam vrijmoedig de papieren plakken onder de leege bierglazen weg, om
ze op elkaar te zetten; of ze pikte hier en daar vlug een klontje suiker op, dat de

2535 vliegen al met een langdurig bezoek vereerd hadden. Zoo echt voelde zich dat kleine
meisje daar thuis, alsof ze haar leven lang in die wachtkamer gewoond had, alsof ze
geen deel uitmaakte van die groote familie-in-ellende. Een oude vriendelijke dame
deelde wat chocolade rond; de kinderen waren er dankbaar voor. Dat eene kleine meisje
2540 nam 't zelfs aan als iets waarop ze bepaald recht had; dus vroeg ze ook om een beetje
water. Als je iemand dorst bezorgt, moet je ook verder gaan en hem te drinken geven –
vond zij blijkbaar. De oude dame bediende haar vriendelijk en gaf toen ook te drinken
aan de andere kinderen, die nu natuurlijk allemaal tegelijk dorst kregen. Intusschen
zorgde de vader voor een onderkomen. Tegen het later-woorden, raakte de wachtkamer
leeg. Het buffet was gesloten; de lichten werden al gedoofd, want er was geen
internationale trein meer te wachten. De kinderen waren allemaal in slaap gevallen,
2545 sommigen met het hoofd op de tafel, anderen achterover op hun stoel. Slechts de
moeder, met het ingeslapen kindje op haar schoot, zat nog met starende oogen voor
zich uit te kijken. Maar even later, nadat de vast-slapende kinderen met moeite
wakker gemaakt waren, toog het zielige troepje het donkere station uit, de kinderen
tusschen de ouders stappend, door een heer en dame per tram naar een kosteloos
2550 nachtasyl begeleid. In de tram, waar nu een paar van de kinderen begonnen te huilen,
omdat het felle licht hun slaap-oogen pijn deed, keek de vrouw, nog altijd zwijgend,
over haar jongste kindje heen, strak naar den grond. En zoo wanhopig was die
onverschilligheid, zoo veelzeggend die berusting, zooveel smart lag er in haar groote
zwarte oogen, dat die zwijgende gebroken vrouw heel een hoofdstuk van den gruwelijken
oorlog belichaamde. -- v. R.

2555 **Huisvesting van vluchtelingen.**

Ten einde misverstanden te voorkomen, wordt medegedeeld dat het "Comité tot
huisvesting van vluchtelingen van alle nationaliteiten" samenwerkt met de
bestuurderen van het tijdelijk Toevluchtsoord "Oranjehotel" te Scheveningen, het Ned.
2560 Comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam en het Comité tot
steun van Joodsche vluchtelingen te 's-Gravenhage, en dat het zich aanbeveelt voor
samenwerking met alle comité's van ongeveer dezelfde strekking als de zijne.

Tentoonstelling uitgesteld.

2565 Het bestuur der Geldersch-Overijselsche Mij. van Landbouw heeft besloten, wegens de
tijdsomstandigheden de tentoonstelling, in 1915 te Arnhem te houden, uit te stellen
tot 1916, behoudens overleg met de Koninklijke Nederlandsche Landbouw-Vereeniging,
zoodat alle voorbereidende werkzaamheden voorloopig zijn gestaakt.

2570 **Het Engelsche Roode Kruis.**

De hertogin van Sutherland is hedenochtend met de haar vergezellende Engelsche Roode
Kruis-verpleegsters en doctoren per trein van 7.15 Hollandsche Spoor naar Vlissingen
vertrokken, om van daar naar Engeland over te steken. Omtrent het wedervaren van de
dames vernemen wij nog, dat de hertogin met de acht Engelsche zusters, die haar
2575 vergezelden, gedurende den geheelen duur van het bombardement van Namen een hospitaal
in die stad hebben verzorgd, dat in een klooster was ingericht. Zij hadden daar een
150-tal Belgische gewonden in verpleging, en ongeveer 40 à 50 Franschen, eenigen tijd
ook 8 Duitschers. Kort nadat de Duitschers Namen waren binnengerukt worden de
Belgische en Fransche gewonden weggevoerd, als krijgsgevangenen, ofschoon de toestand
2580 van sommigen hunner het maken van een reis niet toeliet. De Duitschers namen de
verpleging voor hun eigen gewonden zelf ter hand. Tijdens het bombardement sprongen
verscheidene bommen op de binnenplaats van het klooster, waarin het hospitaal was
ingericht. Het huis, waarin de dames woonden, verbrandde. De Deutsche militaire
autoriteiten hebben haar toen welwillend vergund, haar verpleegsterswerk in de
2585 omgeving van Maubeuge voort te zetten. Na den val van Maubeuge vertrokken zij, gelijk
reeds gemeld, naar Brussel, daar werden zij eenigen tijd onder toezicht gesteld van
de Deutsche militaire autoriteiten, maar door de welwillende tusschenkomst van het
Amerikaansche gezantschap daar ter stede, mochten zij ten slotte, naar Holland
vertrekken, om vandaar naar Engeland terug te keeren.

2590 **Pour les blessés Français!**

Grace aux généreux concours des amis de Hollande, les dames de la Colonie Française
d'Amsterdam ont pu envoyer à la Croix-Rouge de Bordeaux 12 caisses remplies de
vêtements, chaussettes, chocolat, etc. etc. d'une valeur de 1200 florins environ. En
2595 outre, un don en urgent de 5.150 florins, de 1000 florins, de 100 florins, de 50.
florins et divers autres ont été remis au comité, qui ne peut assez remercier tous
ceux qui ont répondu a son appel avec tant d'empressement et de sincère sympathie,
dont il est profondément touché et reconnaissant. Le comité continue a travailler

2600 ferme – car, hélas, il est besoin de beaucoup – pour le deuxième envoi qui aura lieu prochainement! Mesdames S. J. Richard-Funck, Johannes Verhulststraat 18; – A. P. Fortanier-Regis, Roemer Visscherstraat 13; – H. Verkouteren-Brun, Prinsengracht 510; – E. Heldring-Bungener, Sarphatikade 6; – N. Voorhoeve-Dollé, P. C. Hoofstraat 52; – J. Arnal-Caprez, Valeriusstraat 207.

2605 **Een eigenaardige passagier.**

Met een der avondtreinen kwam Woensdagavond een eigenaardig uitziende passagier aan het Weesperpoortstation aan. Hij droeg damesschoenen, had een vreemde jas en broek aan, en een veel te wijden hoed op. De recherche, welke geregeld de aankomende reizigers opnoemt, hield hom aan en toen beweerde de man, een soldaat der koloniale troepen te zijn, die uit Maubeuge gevlucht was. De man had zich bij de inneming van de vesting Maubeuge bij de boeren van burgerkleeren voorzien. Hij werd echter 2610 gevangen genomen door de Duitschers. Hij wist echter op een transport uit een goederenwagen te ontsnappen en sprong bij Luik in de rivier. Na eenige omzwervingen kwam hij te Eysden aan. Van den Franschen consul te Maastricht kreeg hij een pas en 2615 zoo kwam hij eergisteren alhier aan. Daar zijn papieren in orde waren, kon de Franschman, die volgens zijn beweren, ook in Cochin-China en Marokko gevochten heeft, naar Rotterdam doorreizen, om naar Engeland te gaan. Hij was vol moed, om opnieuw te gaan vechten.

2620 **Posterijen en Telegrafie.**

De Rijkstelegraaf kondigt vertraging aan van telegrammen met Duitschland.

Engelsche oorlogsleeningen.

2625 LONDEN, 17 Sept. (Reuter.) Een heden uitgegeven officieel communiqué zegt dat tot nu toe £45 millioen schatkistwissels zijn uitgegeven ter bestrijding der oorlogskosten. Dit groote bedrag is in één maand tijds verkregen, niet alleen zonder de geldmarkt te ontblooten, doch zelfs zonder een aanmerkelijken invloed te oefenen op de beschikbare middelen des lands, wat hieruit blijkt dat de inschrijvingen voor de jongste 2630 uitgiften van schatkistwissels grooter en de koersen voor de regeering gunstiger waren dan die van vroegere emissies. Ondanks deze groote uitgiften van schatkistwissels blijft geld te Londen gemakkelijk verkrijgbaar à 3½–3 3/4%. (Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat de groote geldruimte te Londen te danken is aan het op zeer ruime schaal verdisconteeren van pre-moratorium-wissels, nu de regeering de Engelsche Bank tegen verlies op dit papier heeft gegarandeerd en aan het 2635 feit dat deze middelen wegens de ontwrichting in zaken, grootendeels voor tijdelijke plaatsing beschikbaar zijn gebleven. – Red. *Hbld.*)

De Duitsche Oorlogsleening.

2640 BERLIJN, 17 Sept. (Corr. Nord.) Gelijk wij van welingelichte zijde vernemen, komen de inschrijvingen op de oorlogsleening zeer vlot binnen. Zooals bekend is, heeft de Rijksdag 5 milliard goedgekeurd, waarvan 1 milliard wordt aan de markt gebracht is schatkistbiljetten. Toch zullen de inschrijvers daardoor niet worden belemmerd. Men zal dus vermoedelijk, zoodra de leening in de schatkistbiljetten volteekend is, de 2645 overbodige bedragen onmiddellijk kunnen overschrijven op de nog uitstaande gedeeltelijke leening. In het bijzonder dringen kleine luyden hierop aan.

Het Zweedsche tabaks-monopolie.

2650 Volgens particuliere berichten uit Scandinavië die te onzer kennis zijn gebracht, heeft de Zweedsche regeering het invoerrecht op tabak voorloopig van Kr. 1 op Kr. 3 verhoogd en zal het tabaksmonopolie, tot welks invoering is besloten, eerst einde 1915 in werking treden.

Uit de Vereenigde Staten.

2655 De aandeelhouders der "Soo"-lijn hebben de verhooging van het maatschappelijk kapitaal van \$42 millioen tot \$62 millioen goedgekeurd. Voorloopig zullen echter geen nieuwe aandeden worden uitgegeven.

Volgens de voorloopige cijfers zijn in Augustus uit de Vereenigde Staten uitgevoerd \$29.54 millioen graan en meel, \$58,000 vee, \$8.53 millioen provisiën, \$1.30 millioen katoen en \$7.84 millioen minerale oliën, totaal \$47.27 millioen.

2660 De zilvermarkt te New-York was in de laatste dagen zeer flauw. Na verder van 54 1/8 tot 52½ te zijn teruggelopen, heeft de notering zich echter tot 53 3/8 hersteld. Naar gemeld wordt zou het plan bestaan de doorgaande tarieven voor personenvervoer op de Amerikaansche spoorwegen op 1 November van 2 op 2 1/8 Am. cents per mijl te verhoogen, dat is dus met 6 1/4%.

- 2665 De National City Bank is van plan den wisselhandel door bemiddeling van haar op te richten bijkantoren in Zuid-Amerika op een dollar- in plaats van een pond-sterling basis in te richten, wat tot een besparing van 1½-2% zal leiden.
Een plan om 3% belasting te heffen van cognossementen is door de regeering der Vereenigde Staten opgegeven. In plaats hiervan zal nu ter voorziening in het geraamde
- 2670 tekort van \$100 millioen een heffing van 2 Am. cts. per gallon op gasoline worden voorgesteld, alsmede een speciale belasting op bank- en commissiezaken en een zegelrecht op chèques, wissels en hypotheek-akten.
De Missouri (Pacific?) heeft machtiging verzocht haar reizigerstarieven tot 3 Am. cents per mijl te verhoogen op de hoofdlijnen en tot 4 cents op de zijlijnen en de
- 2675 vrachttarieven met verschillende percentages tot een maximum van 25% te verhoogen. Te New-York hebben kleine verkoopen van electrolytisch koper plaats gevonden à 12 1/4 cts. per lb. De koperuitvoer is thans, naar gemeld wordt, 50% van het cijfer in normale tijden.
De New-Yorksche leening van \$100 millioen zal heden iets boven pari worden
- 2680 uitgegeven. Zooals men weet, is de leening geheel door de banken genomen en de emissie is dan ook onder de tegenwoordige omstandigheden een loutere formaliteit. Het bestuur der New-Yorksche fondsenmarkt deelt mede. dat de bij heb sluiten der fondsenmarkt openstaande posten ten bedrage van \$100 millioen bijna geheel zijn afgewikkeld.
- 2685 In verband met de goud-exporten zijn de wisselkoersen te New-York verder teruggelopen, zicht Londen tot 4.97½ cable transfers tot 4.98 1/4, zicht Parijs tot 5.10, cable tot 5.05-5.08, zicht Duitschland tot 96½-96 3/4, transfers tot 97½. De totale exporten uit de Unie zijn in Aug. met \$77.57 millioen verminderd, de importen met \$8.29 millioen.
- 2690 Het vakblad "Iron Age" meldt in zijn weekoverzicht dat de eerste helft van September voor de Amerikaansche ijzer- en staalnijverheid de stilste tijd is geweest van het geheele jaar. Specificaties waren kleiner dan in Augustus. De invloed van den oorlog zal zich slechts langzaam doen gevoelen. De voorraden in de consumptielanden worden geleidelijk verbruikt en aanvulling is niet mogelijk wegens de desorganisatie van het
- 2695 credietwezen. Dit beteekent dat later op ruime schaal aanvulling zal moeten plaats vinden, wanneer de toestand verbetert. De binnenlandsche situatie wordt geheel beheerscht door den toestand der spoorwegen en de geringe faciliteiten die door de banken worden verleend. Wijziging kan eerst te gemoet worden gezien als de spoorwegen het recht verkrijgen hun tarieven verder te verhoogen. De fabrieken van plaatijzer en
- 2700 van spoorwegrails hebben den werktijd verder moeten inkrimpen. De facon-ijzerfabrieken ondervinden den invloed van het uitstellen van velo bouwplannen. De blikfabrieken werken met 85% van hun capaciteit, dank zij het feit dat de uitvoer van petroleum is hervat, zoodat voor petroleum-blikken flinke bestellingen binnen konten. De stemming voor ruw-ijzer is lusteloos.
- 2705 Het halfjaarlijksche verslag der American Smelting & Refining Co. maakt melding van een vermeerdering der netto-inkomsten met \$111,000. Het netto-surplus verminderde echter met \$61,000. Op De gewone aandeden is 3.91% verdiend tegen 4.12% verleden jaar.
- 2710 **Uit de Deutsche Industrie.**
Naar gemeld wordt, heeft het Deutsche spoorwegbestuur bij het Rijnsch-Westfaalsche Kolensyndicaat bij wijze van proef 100,000 ton hoogovencokes per September besteld, die voor een derde met de steenkool zal worden vermengd, die de spoorweg fiscus tot nu toe verbruikte. Wanneer die proef gunstig uitvalt, zullen meerdere en grootere
- 2715 hoeveelheden hoogovencokes worden besteld.